

Zasiłek dla bezrobotnych II w Berlinie

Zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy („Hartz IV”)

Wraz ze szczegółowymi informacjami na temat

- świadczeń z tytułu kosztów mieszkaniowych (AV-Wohnen)
- świadczeń na kształcenie i udział w życiu społecznym
- ofert dla osób z małą ilością pieniędzy

Wersja: 1 stycznia 2022

4. zmienione wydanie

Wydawca – Berliner Arbeitslosenzentrum evangelischer Kirchenkreise e. V. (BALZ)
we współpracy z Diakonisches Werk Berlin-Brandenburg-schlesische Oberlausitz

BALZ
BERLINER ARBEITSLOSENZENTRUM

Diakonie
Berlin-Brandenburg-
schlesische Oberlausitz

W związku z pandemią koronawirusa ustawodawca wielokrotnie zmieniał niektóre z dotychczasowych przepisów dotyczących zasiłku dla bezrobotnych II oraz dodatku na dzieci w trybie *tymczasowym*. Odpowiednie fragmenty tekstu w tym poradniku są oznaczone *. Znajdziesz tam również link do naszych wytycznych online w języku angielskim oraz [deutschen Online-Hinweisen](#) [wytycznych online w języku niemieckim] – „Jakie zasady obowiązują obecnie przy składaniu wniosku o zasiłek dla bezrobotnych II („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?”. W wytycznych tych zamieszczono aktualny stan prawny dotyczący przepisów szczególnych obowiązujących w czasie pandemii koronawirusa. Po wygaśnięciu przepisów szczególnych ponownie obowiązują zwykłe przepisy dotyczące zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy (SGB II).

Informacje „Jakie zasady obowiązują obecnie przy składaniu wniosku o zasiłek dla bezrobotnych II („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” można pobrać w języku niemieckim i angielskim z naszej strony internetowej pod adresem www.beratung-kann-helfen.de/algii-ratgeber.

Drodzy Czytelnicy poszukujący porad,

każdy, kto potrzebuje pomocy, ma prawo do zagwarantowania godnego minimum socjalnego i minimalnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym. Idea ta wywodzi się z gwarancji godności ludzkiej zawartej w naszej ustawie zasadniczej. Zawarty w naszej konstytucji wymóg państwa socjalnego postrzega ludzi jako jednostki obdarzone prawami, a nie, jak w dawnych czasach, jako odbiorców jałmużny.

Jednak ustanowienie tego jako uprawnienia prawnego oznacza również, że każdy, kto znajduje się w potrzebie egzystencjalnej i jest zależny od podstawowych świadczeń zabezpieczających, takich jak zasiłek dla bezrobotnych II, musi stawić czoła procedurze administracyjnej. Wiąże się to z formularzami i obowiązkiem udowodnienia. Nie wszyscy są w równym stopniu zaznajomieni z tym zagadnieniem i znają swoje prawa.

W tym miejscu cenną pomoc oferuje niniejszy przewodnik dotyczący zasiłku dla bezrobotnych II. Berliner Arbeitslosenzentrum (BALZ) informuje Cię o Twoich prawach oraz o tym, co powinieneś wiedzieć w kontaktach z Urzędem Pracy oraz na co zwracać uwagę przy korzystaniu z przysługujących Ci praw.

Niniejszy przewodnik oparty jest na wieloletnim doświadczeniu doradczym w Berlinie. BALZ jest najstarszą niezależną poradnią dla bezrobotnych w Berlinie. Doradza w całym mieście na temat zasiłku dla bezrobotnych i zasiłku dla bezrobotnych II i posiada duże i wieloletnie doświadczenie. Od ponad 40 lat centrum BALZ broni spraw bezrobotnych i osób czynnych zawodowo o niskich dochodach, wykonując dobrą i ważną pracę w naszym mieście.

Departament Senatu ds. Integracji, Pracy i Spraw Socjalnych wspiera finansowo BALZ od 2016 roku. Również ten przewodnik, który powstał we współpracy z Diakonisches Werk Berlin-Brandenburg-schlesische Oberlausitz, był współfinansowany przez Departament Senatu.

Przewodnik ten wyróżnia się tym, że szczegółowo i kompleksowo omawia szczególną sytuację w kraju związkowym Berlin. Dzięki szczegółowym informacjom na temat świadczeń komunalnych na pokrycie kosztów mieszkaniowych (AV-Wohnen), na kształcenie i udział w życiu społecznym oraz Berlin-Pass jest on niezbędną lekturą dla osób o niskich dochodach.

Szczególnie cieszy mnie fakt, że przewodnik jest publikowany w wielu językach. Z tego względu jest to ważne narzędzie również dla nowych mieszkańców Berlina* – niezależnie od tego, czy przybyli do Berlina jako obywatele* UE czy uchodźcy.

Przewodnik jest uzupełniony o przegląd dodatkowych usług doradczych w mieście – np. w kwestiach prawa najmu, długów, pomocy w przypadku zagrożenia lub istniejącej bezdomności itp. Uzupełnieniem przewodnika jest Internetowa platforma doradcza www.beratung-kann-helfen.de, dostarczająca wszystkich aktualnych informacji o zasiłku dla bezrobotnych II w Berlinie.

Pomoc udzielana przez BALZ jest w tych czasach szczególnie ważna. Rozwój

sytuacji na rynku pracy daje powody do ostrożnego optymizmu. Niemniej jednak będą osoby, które nadal będą potrzebowały zasiłków z urzędu pracy, ponieważ nie udało im się jeszcze powrócić do pracy w czasie pandemii.

Mam nadzieję, że będzie to dla Ciebie pomocna lektura.

Katja Kipping

Senator ds. integracji, pracy i spraw społecznych

STOPKA REDAKCYJNA

Wydawca

Berliner Arbeitslosenzentrum evangelischer Kirchenkreise e. V. (BALZ)
www.berliner-arbeitslosenzentrum.de

we współpracy z

Diakonisches Werk Berlin-Brandenburg-schlesische Oberlausitz
www.dwbo.de

Autorzy

Roger Brock
Frank Steger (Rozdział 18)

Redakcja

Frank Steger, Monika Zink-Anastasiades
Nora Brezger, Rada ds. Uchodźców w Berlinie, oraz Giulia Borri sprawdziły informacje dotyczące prawa pobytu i praw cudzoziemców.

Kontrola prawna

Adwokaci – Antje Krüger i Anne Naumburger
Käthe-Niederkirchner-Str. 6, 10407 Berlin, Telefon: (0 30) 54 59 27 49
www.sozialrecht-krueger.de

Tłumaczenie

www.sprachservice.de

Szata graficzna

www.fred-michael-sauer.de

Poradnik jest finansowany ze środków Departament Senatu ds. Integracji, Pracy i Spraw Socjalnych.

Wskazówki redakcyjne

W trosce o czytelność zrezygnowaliśmy ze sformułowań odnoszących się do płci. Oczywiście zawsze mamy na myśli osoby obu płci, nawet jeżeli w niektórych miejscach jest wyraźnie mowa tylko o jednej płci.

SŁOWO WSTĘPNE

Droży Czytelnicy,

system zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy ze świadczeniami Zasiłek dla bezrobotnych II i Zasiłek socjalny, zwany często „Hartz IV”, nawet wśród specjalistów jest postrzegany jako bardzo skomplikowany. Jego podstawa prawna, czyli niemiecki kodeks socjalny, księga II, była od 2005 roku wielokrotnie zmieniana. Wiele pojęć prawnych jest ponadto nieokreślonych, są one różnie interpretowane i często wyjaśniane dopiero przed sądem. Dlatego też jest ciężko być na bieżąco z tym zagadnieniem.

A właśnie w przypadku „Hartz IV” jest bardzo ważne, aby być dobrze poinformowanym. W końcu chodzi o minimum egzystencji. W Berlinie zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy zapewnia egzystencję dla prawie pół miliona osób.

Niniejszy poradnik ma na celu wyjaśnienie Twoich praw i poinformowanie o tym, co trzeba wiedzieć w przypadku załatwiania spraw z urzędami i czego należy przestrzegać, aby dochodzić swoich praw. Jeżeli nie wszystko jest zrozumiałe lub pojawią się dodatkowe pytania, proszę skorzystać z doradztwa. Jednostki doradcze udzielają informacji, sprawdzają Twoje decyzje i pomagają napisać pismo lub skierować sprzeciw.

Adresy jednostek doradczych w zakresie zasiłku dla bezrobotnych II i innych tematów, takich jak zadłużenie, ciąża, kryzysy psychiczne, niedobory mieszkaniowe czy migracja można znaleźć na naszej platformie doradczej www.beratung-kann-helfen.de oraz w Rozdziale 19 na końcu poradnika.

Berlin to kolorowa metropolia. W naszym mieście mieszkają setki tysięcy osób z innym obywatelstwem niż obywatelstwo niemieckie. Aby również im zapewnić dostęp do informacji, przygotowaliśmy tłumaczenie broszury w kilku językach.

Tekst został przygotowany zgodnie z najlepszą wiedzą i należytą starannością. Jednakże nie ponosimy odpowiedzialności za prawidłowość i kompletność danych. Czekamy na Twoje wskazówki, opinie i krytykę. Jeżeli chcesz nas o czymś poinformować, proszę skierować korespondencję na adres Berliner Arbeitslosenzentrums evangelischer Kirchenkreise e. V. (BALZ), Kirchstr. 4, 14169 Berlin lub wysłać wiadomość e-mail na adres info@berliner-arbeitslosenzentrum.de.

Serdecznie dziękujemy wszystkim osobom, które pracowały nad tym poradnikiem lub wsparły jego powstanie finansowo!

Frank Steger
Przewodniczący BALZ

Rozdział 1 | Co kryje się pod pojęciem „zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy”?12

1. „Socjalno-kulturalne minimum egzystencji” 12
2. Trzy rodzaje zabezpieczenia minimalnego..... 13
 - 2.1 Zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy.....12
 - 2.2 Pomoc społeczna..... 13
 - 2.3 Świadczenia dla osób ubiegających się o azyl..... 13
3. Różnica w stosunku do zasiłku dla bezrobotnych 14

Rozdział 2 | Wniosek – na co należy zwrócić uwagę?14

1. Świadczenia są przyznawane tylko na wniosek 14
2. Jaki Urząd Pracy jest właściwy? 16
3. Prawdo do skorzystania z pomocy „doradcy” 16
4. Usługi tłumacza pisemnego i ustnego 17
5. Osoby cierpiące na zaburzenia słuchu lub mowy 17
6. Na jaki okres czasu są przyznawane świadczenia – Alg II i zasiłek socjalny? 17
7. W jaki sposób odbywa się wypłata świadczeń? 17
8. Czy jest możliwe otrzymanie zaliczki – Alg II i zasiłek socjalny? 18

Rozdział 3 | Kto otrzymuje świadczenia z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy?18

1. Ogólne przesłanki 18
 - 1.1 Granice wiekowe 18
 - 1.2 Zdolność do pracy zarobkowej 19
 - 1.3 Potrzeba uzyskania pomocy 20
 - 1.4 Stały pobyt na terenie Niemiec 20
2. Kto otrzymuje Alg II, a kto zasiłek socjalny? 21
3. Kto otrzymuje świadczenia SGB II? 21
4. Szczególne regulacje w przypadku cudzoziemców 23
 - 4.1 Wykluczenie świadczeń 23
 - 4.2 Czy korzystanie ze świadczeń SGB II lub SGB XII ma negatywny skutek dla prawa do pobytu? 29
5. Specjalne uregulowania dla osób kształcących się 32

Rozdział 4 | Jaka jest różnica między wspólnotą potrzeb, wspólnotą gospodarstwa domowego i wspólnotą miejsca zamieszkania?35

1. Wspólnota potrzeb wraz ze „wspólnotą zbliżoną do małżeństwa” 35
2. Wspólnota gospodarstwa domowego z krewnymi lub powinowatymi. 37
3. Wspólnota miejsca zamieszkania 39

Rozdział 5 | Jakie potrzeby są uwzględniane w przypadku zabezpieczenia podstawowego?39

1. Zapotrzebowanie regularne 39
2. Potrzeby dodatkowe 40
 - 2.1 Potrzeby dodatkowe dla kobiet w ciąży 40

2.2 Potrzeby dodatkowe dla osób samotnie wychowujących dziecko	41
2.3 Dodatek na potrzeby dodatkowe dla osób niepełnosprawnych uprawnionych do pobierania świadczeń.....	41
2.4 Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe na kosztowną żywność	42
2.5 Niezbywalne, szczególne potrzeby („Potrzeby dodatkowe związane z ciężkimi przypadkami”)	44
2.6 Potrzeby dodatkowe na podręczniki szkolne	45
2.7 Dodatek na potrzeby dodatkowe przy zdecentralizowanym wytwarzaniu ciepłej wody	45
2.8 Dodatek na potrzeby dodatkowe dla osób niezdolnych do pracy grupy G, aG	46
3. Potrzeba zakwaterowania, ogrzewania i ciepłej wody (koszty mieszkaniowe)	47
3.1 Co zalicza się do kosztów mieszkaniowych?	47
3.2 Jakie koszty mieszkaniowe uważa się w Berlinie za „umiarkowane”?	48
3.3 Kiedy mamy do czynienia z żądaniem obniżenia kosztów mieszkaniowych?	58
3.4 Co jest jeszcze ważne w zakresie zagadnienia „Mieszkanie”?	61
Rozdział 6 Czy osoby pobierające Alg II i zasiłek socjalny są objęte ubezpieczeniem zdrowotnym i pielęgnacyjnym?	65
Rozdział 7 Jakie wyróżnia się dodatkowe świadczenia mające na celu zapewnić utrzymanie?	67
1. Kształcenie i udział w życiu społecznym	67
1.1 Berlin-Pass BuT.....	68
1.2 Świadczenia na kształcenie.....	68
1.3 Świadczenia na uczestniczenie w życiu społecznym	71
2. Świadczenia jednorazowe	72
2.1 Pierwsze wyposażenie mieszkania	73
2.2. Wyprawka na zakup odzieży i pierwsza wyprawka w przypadku ciąży i porodu	74
2.3 Obuwie ortopedyczne i sprzęt terapeutyczny	74
2.4 Pożyczka w przypadku nagłej potrzeby.....	74
Rozdział 8 Integracja zawodowa – Co należy zrobić? Jakie świadczenia przyznaje Urząd Pracy?	75
1. Jaka praca jest możliwa do wykonywania?	75
2. Czym jest umowa integracyjna?	76
3. Jakie usługi Urząd Pracy świadczy w zakresie rozpoczynania pracy?	77
4. Jakie oferty w zakresie wspierania znajomości języka niemieckiego oferuje Urząd Pracy?	79
Rozdział 9 W jaki sposób zalicza się dochody?	79
1. Jakie dochody są uwzględniane, a jakie nie?	80
2. Dochody z działalności pracowniczej	82
2.1 Wyższa podstawowa stawka ryczałtowa za funkcje pełnione społecznie i honorowo	85
2.2. Tymczasowa decyzja i niestabilne dochody	86
3. Dochody z pracy na własny rachunek	87
4. Dochody „za darmo”	90

5. Przychody jednorazowe.....	93
Rozdział 10 W jaki sposób zalicza się majątek?	94
1. Jaki majątek można wykorzystać?.....	94
2. Jakie wyróżnia się kwoty wolne?	95
3. Co ma miejsce, gdy majątek danej osoby przekracza granicę kwot wolnych?	96
Rozdział 11 W jaki sposób uwzględnia się roszczenia alimentacyjne?	97
Rozdział 12 Kiedy grożą sankcje i w jakim zakresie są one stosowane?	98
1. Co to są zaniedbania obowiązku zgłaszania się?	98
2. Co rozumie się pod pojęciem naruszenia obowiązków?	99
3. Jakie są sankcje za naruszenie obowiązków?.....	99
Rozdział 13 Jakie są obowiązki współdziałania?	101
Rozdział 14 Czy osoby uprawnione do pobierania świadczeń mogą otrzymać urlop?	102
Rozdział 15 Dodatek dla dzieci – alternatywa dla Alg II i zasiłku socjalnego?.....	103
Rozdział 16 Jakie świadczenia otrzymują cudzoziemcy, którzy nie są objęci Alg II?	108
Rozdział 17 Nie zgadzasz się z decyzją lub nie otrzymałeś decyzji? Co można z tym zrobić?	110
1. Sprzeciw	110
2. Skarga	110
3. Nie dotrzymano terminu wniesienia sprzeciwu? – wniosek o dokonanie kontroli.....	111
4. Urząd Pracy jest beczynny – powództwo z powodu beczynności	111
5. Nagłe przypadki – pilny wniosek	111
6. Pomoc państwowa w zakresie opłat adwokackich	111
7. Gdzie składa się wniosek o pomoc doradczą? Gdzie składa się wniosek o zwolnienie z kosztów procesowych?	112
8. Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Urzędach Pracy.....	113
Rozdział 18 Przywileje dla osób z małą ilością pieniędzy	113
1. Wizyty u lekarza i lekarstwa.....	113
2. Zwolnienie z obowiązku płacenia abonamentu radiowo-telewizyjnego .	114
3. Zwolnienie z udziału własnego na zakup materiałów do nauki w szkołach	114
4. Berlin-Pass i więcej	115
Rozdział 19 Gdzie można otrzymać porady i wsparcie?	117
1. Porady dotyczące Alg II	117
2. Doradztwo w zakresie prawa najmu	117
3. Doradztwo dla dłużników.....	117
4. Porady dotyczące ciąży, porodu i rodziny	118
5. Pomoc w przypadku grożącej lub istniejącej bezdomności.....	118
6. Doradztwo migracyjne	119
7. Doradztwo dla osób bez ubezpieczenia zdrowotnego	120
8. Doradztwo w zakresie kształcenia ustawicznego.....	120

Wykaz przeglądów

Przegląd 1	Miesięczne zapotrzebowanie regularne	40
Przegląd 2	Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe dla kobiet w ciąży	40
Przegląd 3	Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe dla osób samotnie wychowujących dziecko	41
Przegląd 4	Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe dla zdolnych do pracy zarobkowej osób niepełnoprawnych, które są uprawnione do pobierania świadczeń	42
Przegląd 5	Dodatek na potrzeby dodatkowe ze względu na kosztowne wyżywienie	43
Przegląd 6	Miesięczny dodatek na potrzeby dodatkowe w związku ze zdecentralizowanym wytwarzaniem ciepłej wody użytkowej	46
Przegląd 7	Miesięczny dodatek na potrzeby dodatkowe dla osób niezdolnych do pracy grupy „G” lub „aG”	46
Przegląd 8	Wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto	51
Przegląd 9	Wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto w budownictwie socjalnym	51
Przegląd 10	Wartości graniczne miesięcznych kosztów ogrzewania, wraz z centralnym przygotowaniem ciepłej wody użytkowej	53
Przegląd 11	Miesięczne koszty ogrzewania grzejników akumulacyjnych	55
Przegląd 12	Dopuszczalne wydatki całkowite na koszty utrzymania i ogrzewania w Berlinie (tutaj duże domy)	56
Przegląd 13	Udział rodziców w kosztach mieszkaniowych przy dodatku na dzieci	105

Załącznik

- I. Zasadne koszty utrzymania i ogrzewania w Berlinie od 1.1.2022 (wszystkie wartości)
- II. Źródła i dokumenty
- III. Dodatkowe informacje

Wykaz skrótów

ust. = ustęp

Alg II = zasiłek dla bezrobotnych II (Arbeitslosengeld II)

Alg II-V = ustawa o zasiłkach dla bezrobotnych II / zasiłkach socjalnych (Arbeitslosengeld II/Sozialgeld-Verordnung)

art. = artykuł

AsylbLG = ustawa o świadczeniach dla ubiegających się o azyl (Asylbewerberleistungsgesetz)

AufenthG = ustawa o prawie do pobytu (Aufenthaltsgesetz)

AV = przepisy wykonawcze (Ausführungsvorschriften)

AVV = ogólne przepisy administracyjne (Allgemeine Verwaltungsvorschrift)

BA = Federalna Agencja ds. Pracy (Bundesagentur für Arbeit)

BAföG = federalna ustawa o wpieraniu kształcenia (Bundesausbildungsförderungsgesetz)

BKGG = federalna ustawa o zasiłkach na dzieci (Bundeskindergeldgesetz)

BSG = Federalny Sąd ds. Społecznych

BuT = kształcenie i udział w życiu socjalnym (Bildung und Teilhabe)

BVG = Berlińskie Zakłady Komunikacyjne (metro, tramwaj, autobus) (Berliner Verkehrsbetriebe (U-Bahn, Straßenbahn, Bus))

EAO = Rozporządzenie dotyczące dostępności Federalnej Agencji ds. Pracy (Erreichbarkeitsanordnung der Bundesagentur für Arbeit)

EFA = Europejska Karta Praw Socjalnych (Europäisches Fürsorgeabkommen)

EKS = dochód osoby pracującej na własny rachunek (formularz) Einkommen Selbstständiger (Formular)

WE = Wspólnota Europejska

UE = Unia Europejska

EuGH = Europejski Trybunał Sprawiedliwości

EOG = Europejski Obszar Gospodarczy (państwa UE plus Islandia, Liechtenstein, Norwegia)

FreizügG/EU = ustawa o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii (Freizügigkeitsgesetz)

GFK = Konwencja Genewska dotycząca Statusu Uchodźców (Genfer Flüchtlingskonvention)

GmbH = spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (Gesellschaft mit beschränkter Haftung)

KfW = Kreditanstalt für Wiederaufbau

Kfz = samochód/pojazd mechaniczny

KiZ = dodatek na dzieci (Kinderzuschlag)

LSG = Krajowy Sąd Społeczny

Nr = numer

PKH = zwolnienie z kosztów procesowych (Prozesskostenhilfe)

SG = Sąd Społeczny

SGB = niemiecki kodeks socjalny (Sozialgesetzbuch)

V lub VO = rozporządzenie

Rozdział 1 | Co kryje się pod pojęciem „zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy”?

1. „Socjalno-kulturalne minimum egzystencji”

Zabezpieczenie podstawowe lub zabezpieczenie minimalne stanowi finansowany z podatków państwowych system pomocy. Ma on na celu zapewnić „socjalno-kulturalne minimum egzystencji” osobom potrzebującym, które nie są w stanie pokryć kosztów utrzymania z własnych kosztów i własnymi siłami.

Co to oznacza? Pod pojęciem „minimum egzystencji” rozumie się te środki, które są niezbędne do zagwarantowania fizycznej egzystencji danej osoby. Obejmują one przede wszystkim wyżywienie, odzież, odpowiednie zakwaterowanie i standardowe ubezpieczenie medyczne. Jako *socjalno-kulturalne* minimum egzystencji zabezpieczenie minimalne obejmuje także środki, które powinny umożliwić skromne uczestniczenie w życiu socjalnym, kulturalnym i politycznym.

W zabezpieczeniu podstawowym ustawodawca ustanawia dla typowych potrzeb życiowych i sytuacji życiowych zapotrzebowanie w określonej – przynajmniej ryczałtowo – wysokości. Suma potrzeb obejmujących zapotrzebowanie regularne, potrzeb związanych z zakwaterowaniem i ogrzewaniem, potrzeb dodatkowych i ewentualnie dalszych potrzeb daje społeczno-kulturowe minimum egzystencji.

Zabezpieczenie podstawowe jest niższego rzędu. Oznacza to: własny dochód i majątek oraz roszczenia w stosunku do innych podmiotów ubezpieczenia społecznego i członków rodziny, którzy są zobowiązani do utrzymania, mogą zmniejszać niezbędne zapotrzebowanie lub świadczenie lub też spowodować ich całkowite przepadnięcie. Od zdolnych do pracy zarobkowej osób uprawnionych do świadczeń wymaga się, aby angażowały swoją siłą roboczą w celu zakończenia konieczności otrzymywania wsparcia.

Państwowe zadanie mające na celu zabezpieczenie społeczno-kulturowego minimum egzystencji wynika z ochrony godności człowieka zgodnie z artykułem 1 ust. 1 i nakazu państwa socjalnego zgodnie z artykułem 20 ust. 1 ustawy zasadniczej. Prawo do godnego minimum egzystencji jest prawem człowieka i obowiązuje zasadniczo dla wszystkich osób mieszkających w Niemczech, niezależnie od ich narodowości.

To, czy zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy rzeczywiście wystarczająco chroni godność osób potrzebujących pomocy, jest sporne. Instytucje charytatywne, takie jak Diakonie czy Paritätische, od dawna krytykują metodę obliczeniową. Potrzeby ich zdaniem są obliczane w sposób arbitralny i niewłaściwy. Zapotrzebowanie regularne w ramach zapotrzebowania podstawowego musiałoby zostać znacznie podniesione, aby faktycznie zabezpieczyć społeczno-kulturowe minimum egzystencji (krytyka Diakonii dotycząca zapotrzebowanie regularnego w 2021, szczegóły: www.diakonie.de/pressemeldungen/hartz-iv-saetze-lebensnah-berechnen-diakonie-stellt-alternativ-modell-vor).

2. Trzy rodzaje zabezpieczenia minimalnego

W Niemczech rozróżnia się trzy rodzaje ustawowego zabezpieczenia minimalnego, które powinny zabezpieczyć minimum egzystencji.

2.1 Zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy

Podstawę ustawową dla zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy (często zwanego „Hartz IV”) stanowi niemiecki kodeks socjalny (SGB) II. Ważne świadczenia mające na celu zapewnić utrzymanie w SGB II stanowi zasiłek dla bezrobotnych (Alg) II i zasiłek socjalny.

Aby ubiegać się o zasiłek dla bezrobotnych (Alg) II, wnioskodawcy muszą w szczególności potrzebować pomocy i *być zdolni do pracy zarobkowej*. Wiele osób niezdolnych do pracy zarobkowej, na przykład dzieci poniżej 15. roku życia, otrzymuje zasiłek socjalny, jeżeli mieszkają przynajmniej razem z jedną osobą zdolną do pracy zarobkowej, uprawnioną do świadczeń. Więcej szczegółów jest dostępnych w rozdziale 3 w punkcie 2. „Kto otrzymuje Alg II, a kto zasiłek socjalny?”.

Jeżeli te przesłanki są spełnione, żyjące w Niemczech osoby z innym obywatelstwem (zwane poniżej: cudzoziemcy) mają z reguły to samo prawo do Alg II lub zasiłku socjalnego jak obywatele niemieccy.

Ważna informacja: Aby otrzymywać „zasiłek dla bezrobotnych II”, nie trzeba być bezrobotnym. Świadczenia mające na celu zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy otrzymują także osoby, które w niepełnym lub w pełnym wymiarze godzin wykonują pracę zależną lub na własny rachunek – pod warunkiem, że nie dysponują dochodem zapewniającym egzystencję oraz nie posiadają majątku, którego mogłyby użyć.

2.2 Pomoc społeczna

Zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy różni się od zasiłku na utrzymanie zgodnie z [3. Kapitel des SGB XII](#) [3. rozdziałem SGB XII] (Pomoc społeczna) przede wszystkim warunkiem zdolności do pracy zarobkowej. Jeżeli dana osoba otrzymuje już ustawową emeryturę lub występuje trwałe pełne obniżenie zdolności do pracy zarobkowej, w razie potrzeby pomocy wchodzi w rachubę także „podstawowe zaopatrzenie na starość i przy obniżeniu zdolności do pracy zarobkowej” zgodnie z [4. Kapitel des SGB XII](#) [4. rozdziałem SGB XII] (Pomoc społeczna).

2.3 Świadczenia dla osób ubiegających się o azyl

Osoby ubiegające się o azyl, cudzoziemcy z pobytem tolerowanym i cudzoziemcy z obowiązkiem opuszczenia Niemiec oraz niektórzy inni cudzoziemcy otrzymują w razie wystąpienia potrzeby świadczenia zgodnie z ustawą o świadczeniach dla ubiegających się o azyl. Świadczenia są w ciągu pierwszych 18 miesięcy pobytu w Niemczech z reguły mniejsze niż świadczenia z tytułu utrzymania zgodnie z SGB II

i SGB XII.

3. Różnica w stosunku do zasiłku dla bezrobotnych

Zasiłek dla bezrobotnych II różni się zasadniczo od zasiłku dla bezrobotnych. Zasiłek dla bezrobotnych zgodnie z [SGB III](#) nie stanowi zależnego od potrzeb zabezpieczenia minimalnego, lecz *świadczenie zastępujące* wynagrodzenie z tytułu ubezpieczenia na wypadek bezrobocia.

Zasiłek dla bezrobotnych otrzymują osoby bezrobotne, które są w stanie udowodnić wykonywanie podlegającego obowiązkowi ubezpieczenia zatrudnienia w Niemczech z reguły przez przynajmniej jeden rok w ciągu dwóch i pół roku. Wysokość świadczenia odnosi się zwyczajowo do ostatniego wynagrodzenia za pracę. Jeżeli zasiłek dla bezrobotnych nie zapewnia egzystencji, można go „powiększyć” poprzez zasiłek dla bezrobotnych II.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli dana osoba była uprzednio zatrudniona w innym państwie UE, EOG lub w Szwajcarii, można te okresy zatrudnienia ewentualnie także zaliczyć do roszczenia o zasiłek dla bezrobotnych – powyższe jest z reguły dopuszczalne tylko, jeżeli ostatnio wykonywała ona pracę z obowiązkiem ubezpieczenia w Niemczech ([Art. 61 VO \(EG\) Nr. 883/2004](#) [Art. 61 rozporządzenia (WE) nr 883/2004]. Proszę zasięgnąć informacji w [zuständigen Agentur für Arbeit](#) [właściwej Agencji ds. Pracy].

Rozdział 2 | Wniosek – na co należy zwrócić uwagę?

1. Świadczenia są przyznawane tylko na wniosek

Świadczenia z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy są przyznawane tylko na wniosek ([§ 37 SGB II](#)). Dla wniosku nie jest przewidziana żadna specjalna forma. Wniosek można złożyć na piśmie, osobiście, faksem lub pocztą elektroniczną we właściwym Urzędzie Pracy. W przypadku wniosków składanych ustnie należy zawsze poprosić o ich pisemne potwierdzenie. W ten sposób można później udowodnić, że wniosek został złożony. Ciężar dowodu dotyczący dostarczenia wniosku spoczywa na wnioskodawcy.

Aby wniosek został szybko przetworzony, zaleca się, aby w celu złożenia pierwszego wniosku udać się osobiście do właściwego Urzędu Pracy i skorzystać z dostępnych [Antragsvordrucke](#) [formularzy wniosków] Federalnego Urzędu Pracy (BA).

✓ **Nasza porada:** Jeżeli pracownicy Urzędu Pracy są zdania, że nie przysługuje Tobie prawo do Alg II, nie należy rezygnować ze składania wniosku. Urzędy są zobowiązane do przyjęcia Twojego wniosku. Przy składaniu wniosków w Urzędzie Pracy proszę poprosić o potwierdzenie odebrania wniosku. Federalny Urząd Pracy przekazał Urzędom Pracy w [Rundschreiben](#) [okólniku] zalecenie wystawiania potwierdzenia otrzymania wniosku, jeżeli taka prośba zostanie wyrażona. Wniosek można również przykładowo wysłać listem poleconym. W razie wątpliwości wysyłka zwykłym listem nie jest wystarczająca. Zawsze należy sporządzić kopię wniosków, które są składane w Urzędzie Pracy.

Twój wniosek obejmuje wszystkie osoby, które wraz z Tobą żyją we wspólnocie potrzeb – osoby te stają się „osobami uprawnionymi do świadczeń”. Do osób tych zalicza się męża/żonę lub partnera życiowego/partnerkę życiową oraz regularnie mieszkające w gospodarstwie domowym dzieci stanu wolnego poniżej 25. roku życia. Dzieci, które ukończyły 25. rok życia, mogą złożyć własny wniosek, jeżeli potrzebują pomocy od Urzędu Pracy. Wszystkie niezbędne informacje dotyczące wspólnoty potrzeb znajdują się w Rozdziale 4 w Punkcie 1. „Wspólnota potrzeb wraz ze wspólnotą zbliżoną do małżeństwa”.

Ustawodawca wychodzi z założenia, że osoby zdolne do pracy zarobkowej, które ubiegają się o świadczenia z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy, są uprawnione do reprezentowania pozostałych członków wspólnoty potrzeb ([§ 38 SGB II](#)). Osoby upoważnione są adresatami decyzji przyznających świadczenia i są uprawnione do otrzymania świadczeń na rzecz członków wspólnoty potrzeb.

Z prawnego punktu widzenia każda osoba we wspólnocie potrzeb ma *indywidualne* prawo do świadczenia. Na pierwszej stronie decyzji przyznającej świadczenia znajduje się informacja, jakie świadczenie przysługuje wspólnie wszystkim osobom we wspólnocie potrzeb oraz jakie świadczenie przysługuje każdej poszczególnej osobie.

Ważna informacja: Jeżeli dana osoba ma co najmniej 15 lat i nie chce być reprezentowana przez innego członka wspólnoty potrzeb, musi złożyć odpowiednie oświadczenie w Urzędzie Pracy. Może ona następnie złożyć własny wniosek, otrzymać własną decyzję i wnieść o wypłatę świadczenia dla siebie. Jeżeli dana osoba jest jeszcze małoletnia, jej opiekunowie prawni mogą ograniczyć jej zdolność do czynności prawnych ([§ 36 SGB I](#)). Nawet, jeżeli dana osoba reprezentuje siebie samą, pozostaje ona członkiem wspólnoty potrzeb.

Wniosek o świadczenie zabezpieczające egzystencję ma skutek wsteczny od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, w którym został złożony wniosek. Do obliczenia świadczeń zalicza się także przychody, które wpłynęły na początku wnioskowanego miesiąca.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli dana osoba oczekuje jeszcze wynagrodzenia za pracę od ostatniego pracodawcy, należy zadbać o to, aby pieniądze wpłynęły na konto jeszcze przed upływem miesiąca, w którym jest składany wniosek. W przeciwnym razie Urząd Pracy zaliczy to wynagrodzenie do dochodu.

W odpowiednim terminie przed upływem okresu, dla którego wydano decyzję, należy ponownie złożyć wniosek, aby dalej otrzymywać Alg II i zasiłek socjalny. Aby nie utracić uprawnień do świadczeń, należy złożyć wniosek najpóźniej w miesiącu po zakończeniu okresu, dla którego wydano decyzję. Więcej informacji na temat okresu obowiązywania decyzji jest dostępnych w tym rozdziale, w Punkcie 6. „Na jaki okres czasu są przyznawane świadczenia – Alg II i zasiłek socjalny?”.

👉 **Uwaga:** W stosunku do określonych świadczeń, przykładowo pierwsze wyposażenie mieszkania, pierwsza wyprawka w przypadku ciąży i porodu oraz

pożyczka w przypadku nagłej potrzeby (patrz Rozdział 7 Punkt 2.). „Świadczenia jednorazowe”), należy złożyć oddzielny wniosek.

2. Jaki Urząd Pracy jest właściwy?

Urzędem właściwym w zakresie przyznawania świadczeń z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy jest Urząd Pracy tego okręgu w Berlinie, w którym znajduje się Twoje stałe miejsce pobytu ([§ 36 SGB II](#)). Jest to z reguły okręg, w którym znajduje się Twoje miejsce zamieszkania. Miejsce zamieszkania można potwierdzić poprzez przedłożenie dowodu osobistego lub zaświadczenia o zameldowaniu.

W przypadku osób bez mieszkania jako „miejsce zamieszkania” uznaje się ostatnie podlegające obowiązkowi meldunkowemu zameldowanie w mieszkaniu w Berlinie. Osoby bez mieszkania bez wpisu meldunkowego w Berlinie lub z podanym adresem zameldowania w Berlinie, który zgodnie z przepisami wykonawczymi nie uzasadnia kompetencji, są przydzielane do jednego z dwunastu Urzędów Pracy w Berlinie odpowiednio do swojego miesiąca urodzenia ([Abschnitt III, Nummer 2 der AV Zuständigkeit Soziales](#)) [Rozdział III, Numer 2 PW Właściwość socjalna].

Osoby, które po zakończeniu procedury azylowej przechodzą do Urzędu Pracy i mieszkają w obiektach zbiorowego zakwaterowania Urzędu Krajowego ds. Spraw Uchodźców (LAF) (nie: ośrodki tymczasowego zakwaterowania zgodnie z [§ 44 AsylG](#)) muszą skontaktować się z Urzędem Pracy w okręgu, w którym znajduje się ich zakwaterowanie ([Abschnitt III, Nummer 1.1 der AV Zuständigkeit Soziales](#)) [Akapit III, Numer 1.1 PW Właściwość socjalna].

👉 **Uwaga:** W stosunku do osób z prawem do azylu, ochroną subsydiarną lub z zezwoleniem na pobyt ze względów humanitarnych, które otrzymały zezwolenie na pobyt po 1 stycznia 2016 roku, obowiązuje przez okres trzech lat od uznania lub udzielenia zezwolenia na pobyt wymóg zamieszkania w określonym miejscu. Następnie otrzymują one świadczenia wyłącznie z Urzędu Pracy w kraju związkowym, w którym zostały przydzielone do odbycia procedury azylowej. Może to być również konkretny Urząd Pracy, jeśli wymóg zamieszkania odnosi się do konkretnego miejsca zamieszkania. Podobnie kompetencja Urzędów Pracy na danym obszarze może zostać wyłączona, jeżeli osoby uprawnione do świadczeń otrzymały warunek, aby nie podejmować zamieszkania w tym miejscu ([§ 36 Abs. 2 SGB II](#) [§36 ust. 2 SGB II] w powiązaniu z [§ 12a Abs. 1 bis 4 AufenthG](#)) [§ 12a ust. 1 do 4 AufenthG]. To, jaka regulacja ma zastosowanie, wynika z dokumentów dotyczących uznania i pobytu. Istnieją wyjątki w stosunku do przyporządkowania miejsca zamieszkania, jeżeli wnioskodawca rozpoczął kształcenie zawodowe lub pracę w określonym zakresie na okres czasu wynoszący przynajmniej trzy miesiące.

3. Prawo do skorzystania z pomocy „doradcy”

Jako wnioskodawcy przysługuje danej osobie prawo do skorzystania podczas wizyty w Urzędzie Pracy z pomocy zaufanej osoby, tzw. „doradcy”. Powyższe może odnosić się także do tłumaczenia. Oświadczenia złożone przez doradcę uznaje się za oświadczenie danej osoby, jeżeli nie wniosła ona niezwłocznie sprzeciwu ([§ 13 Abs. 4 bis 7 SGB X](#)) [§ 13 ust. 4 do 7 SGB X].

4. Usługi tłumacza pisemnego i ustnego

Zasadniczo wnioski muszą być sporządzone w języku niemieckim. Osoby z niewystarczającą znajomością języka niemieckiego powinny zatem udać się do Urzędu Pracy z krewnym lub znajomym z wystarczającą znajomością języka niemieckiego, który będzie pełnił rolę „doradcy”. Pomocą może także ewentualnie służyć pracownik Urzędu Pracy ze znajomością danego języka lub tłumacz ustny ze związku Sozialverband.

Jeżeli powyższe możliwości nie są dostępne, Urzędy Pracy są zobowiązane w stosunku do obywateli państw UE, EOG oraz w stosunku do mieszkających w UE osób bez przynależności państwowej i osób z uznanym statusem uchodźcy w tzw. sytuacji transgranicznej (pod tym pojęciem rozumie się, że te osoby przenoszą swój zgodny z prawem ośrodek interesów życiowych z jednego państwa UE do drugiego) do zaoferowania niezbędnych usług w zakresie tłumaczenia ustnego i pisemnego oraz do poniesienia kosztów tych usług. Dotyczy to również członków ich rodzin i rodziny zmarłego. Podstawę stanowi [VO \(EG\) 883/2004](#) [rozporządzenie (WE) 883/2004], które wymienionym osobom przyznaje niedyskryminujący dostęp do świadczeń SGB II ([Weisung 201611028 der BA](#)) [Wskazówka BA nr 201611028]].

W stosunku do innych cudzoziemców Urząd Pracy *może* zażądać zwrotu kosztów za tłumaczenie wniosków i niezbędnych dokumentów, jednak nie musi ([§ 19 Abs. 2 SGB X](#)) [§ 19 ust. 2 SGB X]). O ile są niezbędne pisma w zakresie możliwego zatrudnienia, koszty tłumaczenia *mogą* zostać pokryte z budżetu pośrednictwa. Dodatkowe informacje dotyczące budżetu pośrednictwa znajdują się w Rozdziale 8 w Punkcie 3. „Jakie usługi Urząd Pracy świadczy w zakresie rozpoczynania pracy?”.

5. Osoby cierpiące na zaburzenia słuchu lub mowy

Osobom cierpiącym na zaburzenia słuchu lub mowy przysługuje prawo do prowadzenia komunikacji w języku migowym, przy użyciu gestów lub odpowiednich pomocy komunikacyjnych ([§ 19 Abs. 1 Satz 2 SGB X](#)) [§ 19 ust. 1 zd. 2 SGB X]).

6. Na jaki okres czasu są przyznawane świadczenia – Alg II i zasiłek socjalny?

Alg II i zasiłek socjalny są przyznawane na dwanaście miesięcy. W odróżnieniu od tego okres, dla którego wydano decyzję, wynosi sześć miesięcy, przykładowo w stosunku do pracowników z niestabilnym dochodem lub przy działalności na własny rachunek. Osoby takie otrzymują najpierw decyzję tymczasową ([§ 41 Abs. 3 SGB II](#)) [§ 41 ust. 3 SGB II]). Jeżeli zezwolenie się skończy, należy złożyć [Weiterbewilligungsantrag](#) [wniosek o kontynuację świadczeń], aby nadal otrzymywać świadczenia. Jest to także możliwe [online](#).

7. W jaki sposób odbywa się wypłata świadczeń?

Świadczenia zabezpieczające egzystencję są przekazywane z góry na początek miesiąca na podane przez daną osobę konto. Jeżeli dana osoba nie jest

właścicielem konta, Urząd Pracy może sprawdzić, czy rzeczywiście otrzymuje wypłacone świadczenia ([§ 17 Abs. 1 Nr. 1 SGB I](#) [17 ust. 1 nr 1 SGB]).

Jeżeli dana osoba nie ma konta, świadczenie pieniężne jest przekazywane w formie czeku pocztowego. Dostarczenie świadczeń w formie czeku jest płatne. Wyjątek: Dana osoba jest w stanie udowodnić, że nie mogła otworzyć rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego ([§ 47 Abs. 1 SGB I](#) [§47 ust. 1 SGB I]). W takim przypadku należy przedłożyć przykładowo odpowiednie zaświadczenie banku.

8. Czy jest możliwe otrzymanie zaliczki na zasiłek Alg II i zasiłek socjalny?

Jeżeli dana osoba nie ma środków do życia, przysługuje jej prawo do tymczasowej i tym samym szybkiej decyzji ([§ 41a Abs. 1 SGB II](#)) [§ 41a ust. 1 SGB II]), jeżeli prawo do otrzymania wnioskowanego świadczenia jest prawdopodobne. Wówczas w *indywidualnym przypadku* można w razie konieczności otrzymać także gotówkę. Brak środków do życia musi zostać potwierdzony przez aktualne wyciągi z konta i w razie potrzeby także przez inne odpowiednie dokumenty.

W stosunku do już przyznanych świadczeń *można* przydzielić zaliczki w wysokości do 100 euro. Zaliczka taka jest potrącana z uprawnienia do świadczenia w kolejnym miesiącu ([§ 42 Abs. 2 SGB II](#) [§ 42 ust. 2 SGB II]).

Zamiast wypłacania gotówki Urzędy Pracy stosują często inną procedurę. Dana osoba otrzymuje dowód wypłaty, który można zrealizować w kasie uczestniczącego supermarketu (np. Rewe, Real, Penny, dm i Rossmann). Lub otrzymuje czek, który można przedłożyć na pocztę. Realizacja czeku jest bezpłatna. Dowód wypłaty nie zawiera żadnych danych osobowych, danych lub logo Urzędu Pracy oraz nie zobowiązuje także do zakupu towarów.

Rozdział 3 | Kto otrzymuje świadczenia z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy?

1. Ogólne przesłanki

Możliwość otrzymania zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy jest zależna od wielu przesłanek: wiek, zdolność do pracy zarobkowej, potrzeba uzyskania pomocy i stały pobyt w Niemczech. Osoby, które nie spełniają przesłanek zdolności do pracy zarobkowej, przykładowo dzieci poniżej 15. roku życia, mogą być także uprawnione do pobierania świadczeń (patrz w tym rozdziale w Punkcie 2. „Kto otrzymuje Alg II, a kto zasiłek socjalny?”). Informacje o grupach osób, które są wykluczone z otrzymywania świadczeń, są przedstawione w punktach 3 i 4.1 oraz 5 tego rozdziału.

1.1 Granice wiekowe

Świadczenia otrzymują osoby od 15. roku życia i świadczenia przysługują do upływu miesiąca kalendarzowego, w którym zostanie osiągnięta granica

wiekowa dla ustawowej emerytury ([§ 7 Abs. 1 Satz 1 Nr. 1 SGB II](#) [§ 7 ust. 1 zd. 1 nr 1 SGB II]). Granica wieku 65 lat ulega podwyższeniu – tak samo jak w ustawie emerytalnej – stopniowo od rocznika 1947 na każdy rok kalendarzowy o jeden miesiąc, a od rocznika 1959 na każdy rok kalendarzowy o dwa miesiące aż do 67 roku życia ([§ 7a SGB II](#)).

Przykład: Pan S., w przypadku którego występuje konieczność uzyskania pomocy, urodził się 10 lipca 1956. Granicę wieku – 65 lat i 10 miesięcy – osiągnie on 10 maja 2022. W związku z powyższym do 31 maja 2022 przysługuje mu prawo do świadczeń w formie zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy.

👉 **Uwaga:** Urząd Pracy może wymagać, by dana osoba już przed osiągnięciem granicy wieku emerytalnego złożyła wniosek o emeryturę, jeżeli spełnia ona odpowiednie przesłanki. Powyższe odnosi się do emerytur z potrąceniami lub bez potrąceń. Urząd Pracy może wskazać na emeryturę z potrąceniem od 63. roku życia ([§ 12a SGB II](#)).

✓ **Nasza porada:** Przedwczesne skorzystanie ze świadczenia emerytalnego wbrew woli danej osoby jest w zależności od okoliczności „niesłuszne” lub niezasadne. Dotyczy to na przykład sytuacji, gdy dana osoba oprócz Alg II otrzymuje także zasiłek dla bezrobotnych lub wykonuje pracę zarobkową przez ponad 20 godzin w tygodniu lub z obniżoną emeryturą występuje u niej konieczność uzyskania pomocy w rozumieniu podstawowego zaopatrzenia na starość i przy obniżeniu zdolności do pracy zarobkowej ([UnbilligkeitsV](#); Baza wiedzy SGB II, § 12a: Świadczenia priorytetowe, [Beitrag: Unbilligkeitsverordnung](#)). Jeżeli przedwczesne skorzystanie ze świadczenia emerytalnego jest „niesłuszne”, należy wnieść sprzeciw wobec żądania Urzędu Pracy o złożenie wniosku o emeryturę.

1.2 Zdolność do pracy zarobkowej

Jako osobę zdolną do pracy zarobkowej uznaje się osobę, która aktualnie lub w ciągu kolejnych sześciu miesięcy jest w stanie – codziennie przez przynajmniej trzy godziny – wykonywać pracę w normalnych warunkach ogólnego rynku pracy ([§ 8 Abs. 1 SGB II](#) [§ 8 ust. 1 SGB II]). Jako zdolne do pracy zarobkowej uznaje się także osoby, które nie muszą być gotowe do pracy, ponieważ przykładowo zachowują się wychowaniem w gospodarstwie domowym dziecka poniżej trzeciego roku życia lub które uczęszczają do szkoły ogólnokształcącej.

W przypadku cudzoziemców zdolność do pracy zarobkowej jest ponadto zależna od tego, czy posiadają prawo dostępu do rynku pracy, zatem, czy mają prawo pracować ([§ 8 Abs. 2 SGB II](#) [§ 8 ust. 2 SGB II]).

- W stosunku do obywateli UE (obywatele unijni) i ich członków rodziny pozwolenie na podjęcie pracy wynika bezpośrednio z ich prawa do swobodnego przemieszczania się. Powyższe prawo obowiązuje także w stosunku do obywateli państw EOG, przykładowo Islandia, Liechtenstein, Norwegia, oraz dla obywateli Szwajcarii.

- **Obywatele państw trzecich** (spoza UE/EOG) posiadający zezwolenie na pobyt posiadają zasadniczo pozwolenie na pracę. Także osoby, których pozwolenie na pracę jest ograniczone do wykonywania określonej pracy lub które mogą podjąć pracę tylko za zgodą Urzędu ds. Cudzoziemców, są postrzegane jako zdolne do pracy zarobkowej w sensie prawnym. Zezwolenie na pobyt powinno zawierać informację o dostępie do rynku pracy. Urzędy ds. Cudzoziemców umieszczają w tym celu odpowiednie zdanie w dokumentach pobytowych.

1.3 Potrzeba uzyskania pomocy

Jako osobę z koniecznością uzyskania pomocy uznaje się osobę, która nie jest w stanie zapewnić utrzymania sobie i członkom swojej wspólnoty potrzeb ze swojego dochodu lub majątku i która nie otrzymuje pomocy od innych osób ([§ 9 Abs. 1 SGB II](#)).

Jeżeli dana osoba żyje we wspólnocie potrzeb lub wspólnocie gospodarstwa domowego z krewnymi lub powinowatymi, konieczne jest także zaliczenie dochodu i majątku współmieszkańców (patrz Rozdział 4 „Czym wyróżnia się wspólnota potrzeb, wspólnota gospodarstwa domowego i wspólnota miejsca zamieszkania?”).

Urząd Pracy może wymagać od danej osoby skorzystania z priorytetowych świadczeń socjalnych w celu uniknięcia, zmniejszenia lub skrócenia potrzeby uzyskania pomocy ([§ 12a SGB II](#)). Więcej informacji na temat ubiegania się o priorytetowe świadczenia znajduje się w Rozdziale 13 „Jakie są obowiązki współdziałania?”.

1.4 Stały pobyt na terenie Niemiec

Świadczenia przysługują wyłącznie osobom, które mają stały pobyt na terenie Niemiec ([§ 7 Abs. 1 Satz 1 Nr. 4 SGB II](#) [[§ 7 ust. 1 zd. 1 nr 4 SGB II](#)]).

„Stały pobyt” jest z zasady potwierdzany przez rzeczywiście używane mieszkanie (miejsca zamieszkania). Także osoby bez mieszkania mogą mieć stały pobyt, jeżeli zgodnie z okolicznościami można stwierdzić, że nie przebywają one tylko tymczasowo na terenie Republiki Federalnej Niemiec ([§ 30 Abs. 3 SGB I](#) [[§ 30 ust. 3 SGB I](#)]). Ważne: Osoby uprawnione do pobierania świadczeń muszą być osiągalne dla Urzędu Pracy (patrz w tym rozdziale, Punkt 3. „Kto nie otrzymuje świadczeń?”)

W przypadku cudzoziemców warunkiem jest, że przynajmniej perspektywicznie chcą i mogą zostać na dłużej w Niemczech. Pod pojęciem „stałego pobytu” nie kwalifikują się zatem przykładowo cudzoziemcy, którzy przebywają w Niemczech tylko jako turyści lub posiadają tzw. wizę Schengen uprawniającą do krótkiego pobytu ([§ 6 Abs. 1 AufenthG](#)) [[§ 6 ust. 1 AufenthG](#)]. „Stały pobyt” nie ma miejsca, jeżeli cudzoziemiec jest zobowiązany do opuszczenia kraju i nie ma żadnych faktycznych ani prawnych przeszkód do jego wydalenia.

2. Kto otrzymuje Alg II, a kto zasiłek socjalny?

Osoby, które spełniają wszystkie cztery wymagania (patrz ten rozdział, Punkt 1. „Wymagania ogólne”), otrzymują Alg II.

Osoby potrzebujące pomocy, które *nie są zdolne do pracy zarobkowej*, mogą otrzymać zasiłek socjalny z Urzędu Pracy pod warunkiem, że mieszkają we wspólnocie potrzeb z osobą, która jest zdolna do pracy. Dotyczy to przede wszystkim

- wszystkich dzieci poniżej 15. roku życia, które żyją w gospodarstwie domowym rodziców zdolnych do pracy zarobkowej,
- osób otrzymujących *tymczasowo* rentę z tytułu pełnej niezdolności do pracy, które żyją razem z osobą zdolną do pracy zarobkowej, i
- rodziców, którzy otrzymują *tymczasową* rentę z tytułu pełnej niezdolności do pracy i mieszkają razem ze zdolnymi do pracy zarobkowej dziećmi w wieku od 15 do 24 lat.

Jeżeli dane osoby są *trwale* niezdolne do pracy i ukończyły przynajmniej 18. rok życia, przysługują im w pierwszej kolejności świadczenia z tytułu podstawowego zaopatrzenia na starość i przy obniżeniu zdolności do pracy zarobkowej zgodnie z [4. Kapitel des SGB XII](#) [4. rozdziałem SGB XII] (pomoc socjalna) (§ 5 Abs. 2 Satz 2 SGB II [§ 5 ust. 2 zd. 2 SGB II]). Jeżeli świadczenia na podstawie 4. rozdziału księgi XII kodeksu socjalnego nie są przyznawane ze względu na podlegający uwzględnieniu dochód lub majątek, można wziąć pod uwagę prawo do zasiłku socjalnego – pod warunkiem, że zdolna do pracy osoba mieszka we wspólnocie potrzeb i istnieje niezaspokojona potrzeba na podstawie księgi II kodeksu socjalnego ([BSG vom 28.11.2018 – B 4 AS 46/17 R](#) [BSG z dnia 28.11.2018 – B 4 AS 46/17 R]).

3. Kto otrzymuje świadczenia SGB II?

Do kręgu osób wyłączonych z otrzymywania świadczeń z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy zalicza się w szczególności

- **osoby, które pobierają emeryturę w formie emerytury pełnej przed osiągnięciem regularnego wieku emerytalnego.** Osobom takim przysługuje prawo do roszczeń najdłużej do dnia, który przypada przed dniem pierwszego pobrania emerytury ([§ 7 Abs. 4 SGB II](#) [§ 7 ust. 4 SGB II]).

Przykład: Pani F. przechodzi w wieku 63 lat na wcześniejszą emeryturę dla osób z długoletnim okresem składowym. Wcześniejsza emerytura przysługuje jej od lipca. Pierwsza wypłata emerytury ma miejsce 29 lipca. Od 29 lipca nie przysługuje jej już roszczenie do Alg II.

Również zagraniczne emerytury powodują wyłączenie, jeżeli są one porównywalne z niemiecką emeryturą.

Ważna informacja: Pierwsza zapłata wcześniejszej emerytury jest zaliczana na poczet Alg II. Na początku miesiąca jest wypłacana obniżona kwota Alg II. Aby zamknąć „lukę zaopatrzeniową” do końca miesiąca, można w Urzędzie Pracy

w stosunku do pierwszego miesiąca pobierania emerytury złożyć wniosek o pożyczkę pomostową ([§ 24 Abs. 4 SGB II](#)) [[§24 ust. 4 SGB II](#)].

- **osoby, które przebywają w stacjonarnych jednostkach takich jak szpitale, ośrodki rehabilitacyjne lub domy opieki dla osób starszych**, od pierwszego dnia pobytu ([§ 7 Abs. 4 SGB II](#)) [[§ 7 ust. 4 SGB II](#)]). Na zasadzie odstępstwa osoby takie otrzymują nadal świadczenia, jeżeli
 - o przypuszczalnie będą musiały przez mniej niż sześć miesięcy poddać się leczeniu w szpitalu ([§ 107 SGB V](#)) lub medycznej jednostce rehabilitacyjnej lub
 - o posiadają zdolność do pracy zarobkowej na ogólnym rynku pracy w zakresie wynoszącym przynajmniej 15 godzin tygodniowo.
- **osoby przebywające w ośrodku służącym do wykonania sądowo zasądzonej kary pozbawienia wolności** (przykładowo zakład karny, areszt śledczy) od pierwszego dnia pozbawienia wolności ([§ 7 Abs. 4 Satz 2 SGB II](#)) [[§ 7 ust. 4 zd. 2 SGB II](#)]). Powyższe obejmuje także tzw. skazanych pracujących bez dozoru w ciągu dnia.
- **osoby, które bez zgody Urzędu Pracy przebywają poza obszarem Urzędu Pracy lub które z innych powodów nie są osiągalne dla Urzędu Pracy.**

Podstawę prawną dla obowiązku dyspozycyjności czasowej i miejscowej stanowi [§ 7 ust. 4a SGB II](#) w wersji obowiązującej do końca marca 2011 ([BGBl. vom 25. Juli 2006, S. 1707](#) [[BGBl. z dnia 25 lipca 2006, str. 1707](#)]). Przepis ten odnosi się do obowiązujących w stosunku do osób bezrobotnych [Erreichbarkeitsanordnung \(EAO\)](#) [wytycznych dotyczących dostępności] w zakresie ubezpieczenia na wypadek bezrobocia (SGB III).

Celem nakazu dostępności jest zapewnienie pierwszeństwa w znalezieniu pracy. Osoba, która pobiera świadczenia z tytułu zabezpieczenia podstawowego, powinna w krótkim czasie przyjmować oferty pracy i zaproszenia Urzędu Pracy. Dlatego też każdego dnia roboczego musi mieć ona możliwość *osobistego* kontaktu listowego z Urzędem Pracy pod podanym adresem oraz możliwość codziennego udania się do Urzędu Pracy ([§ 1 Abs. 1 EAO](#)) [[§ 1 ust. 1 EAO](#)]). Sama osiągalność telefoniczna nie jest wystarczająca.

Jeżeli taka osoba chce wyjechać, potrzebuje zasadniczo *wcześniejszej* zgody Urzędu Pracy (patrz Rozdział 14 „Czy osoby uprawnione do pobierania świadczeń mogą korzystać z urlopu?”).

Wyjątki: Zgodnie z brzmieniem [§ 7 ust. 4a SGB II](#) (stara wersja) obowiązuje dla wszystkich osób uprawnionych do świadczeń na podstawie SGB II. Zgodnie z obecnymi wytycznymi Federalnej Agencji ds. Pracy (BA) wykładnia literalna byłaby jednak sprzeczna z sensem i celem regulacji. W związku z tym BA rezygnuje zasadniczo z *wcześniejszej* zgody.

- o dla dzieci poniżej 15. roku życia i
- o osób pobierających świadczenie Alg II, które przynajmniej 15 godzin w tygodniu świadczą pracę lub które uczestniczą w działaniach mających na celu

umożliwienie podjęcia pracy.

Dalsze wyjątki są zgodnie z instrukcjami BA możliwe *w ramach decyzji indywidualnych* w stosunku do osób, które nie mogą podjąć lub wykonywać pracy, na przykład osoby samotnie wychowujące dzieci, dla których podjęcie pracy jest tymczasowo ze względu na opiekę na dzieckiem poniżej trzeciego roku nie do zaakceptowania, i ogólnie w stosunku do osób, które otrzymują zasiłek socjalny.

W części orzecznictwa przyjmuje się pogląd, że muszą istnieć ważne powody, aby ograniczyć swobodę działania przyznawaną przez ustawę zasadniczą (art. 2 ust. 1 GG). Wykluczenie ze świadczeń na podstawie § 7 ust. 4a SGB II (stara wersja) nie może zatem *zasadniczo* obejmować osób, dla których praca zarobkowa nie jest możliwa (w szczególności osób pobierających świadczenia socjalne, zob. LSG Dolna Saksonia-Brema z 14 listopada 2017 – [L 7 AS 934/17 B ER](#)) lub dla których praca zarobkowa jest czasowo nieracjonalna (np. samotni rodzice z małym dzieckiem na urlopie wychowawczym, zob. LSG Berlin-Brandenburgia z 15.08.2013 – [L 34 AS 1030/11](#)).

W pozostałym okresie dana osoba gwarantuje osiągalność, jeżeli w udowodniony sposób uczestniczy w rozmowie o pracę, korzysta z porady lub ma wyznaczony inny termin dotyczący poszukiwania pracy i dlatego też nie może odpowiednio szybko zareagować na oferty pośrednictwa Urzędu Pracy [§ 1 Abs. 3 EAO](#) [§ 1 ust. 3 EAO].

✓ **Nasza porada:** Nie należy „zbyt lekko” podchodzić do obowiązku osiągalności. Jeżeli Urząd Pracy dowie się o niezatwierdzonej nieobecności na miejscu, należy się liczyć z koniecznością zwrotu roszczeń za ten okres czasu.

Ważna informacja: Osoby bez mieszkania mają możliwość podania adresu pocztowego u znajomych lub przyjaciół, u których tymczasowo mieszkają, lub też mogą podać adres ośrodka dla osób bezdomnych. Urząd Pracy wymaga od ośrodka pisemnego potwierdzenia, że dana osoba jest tam gościem i w dni robocze jest osiągalna pod adresem pocztowym. Należy zasięgnąć informacji, który [unabhängige Einrichtung für Wohnungslose](#) [niezależny ośrodek dla osób bezdomnych] w Berlinie może udostępnić adres pocztowy.

4. Szczególne regulacje w przypadku cudzoziemców

Cudzoziemcy są, jeżeli spełniają ogólne przesłanki dotyczące otrzymywania świadczeń, zasadniczo uprawnieni, do otrzymywania świadczeń z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy.

4.1 Wykluczenie świadczeń

Uprawnienie do świadczenia zgodnie z [§ 7 Abs. 1 Satz 2 SGB II](#) [§7 ust. 1 zd. 2 SGB II] nie przysługuje:

- a) Cudzoziemcom i członkom ich rodziny w ciągu trzech miesięcy od przyjazdu.

Wyłączenie nie dotyczy przykładowo zdolnych do świadczenia pracy obywateli unii i cudzoziemców z prawem do pobytu na podstawie prawa międzynarodowego, z przyczyn humanitarnych lub politycznych ([Rozdział 2 Punkt 5 AufenthG](#)) wraz z członkami ich rodzin oraz dla członków rodzin obywateli niemieckich.

- b) Cudzoziemcom, którzy otrzymują świadczenia zgodnie z ustawą o świadczeniach dla ubiegających się o azyl. Są to przede wszystkim osoby, którym nie przyznano jeszcze azylu, cudzoziemcy z pobytem tolerowanym i cudzoziemcy z wykonywalnym obowiązkiem wyjazdu za granicę ([§ 1 AsylbLG](#)).

Prawo do świadczeń nie przysługuje także obcokrajowcom i członkom ich rodzin,

- c) którzy nie mają prawa do pobytu lub

- d) których prawo do pobytu wynika *wyłącznie* z zamiaru poszukiwania pracy. Prawo do poszukiwania pracy przysługuje obywatelom Unii regularnie przez okres sześciu miesięcy po przyjeździe i dłużej, jeżeli nadal ma miejsce poszukiwanie pracy i istnieją uzasadnione szanse na zatrudnienie.

Osobom wymienionym w punkcie c) i d) przysługuje zgodnie z wolą ustawodawcy prawo do świadczeń dopiero po pięcioletnim, *zwyczajowym* pobycie w Niemczech, lecz tylko, jeżeli w międzyczasie Urząd ds. Cudzoziemców nie stwierdził utraty prawa do swobodnego przemieszczania się. Krótkotrwałe zmiany miejsca zwyczajowego pobytu, na przykład krótkie wizyty w kraju ojczystym, nie mają na to wpływu. Termin pięcioletni rozpoczyna się od zameldowania w miejscu zamieszkania. Kwestią sporną jest, czy jest wymagane stałe zameldowanie w miejscu zamieszkania przez pięć lat, jeżeli w inny sposób można uwiarygodnić stały pobyt (w tym sensie np. LSG Berlin-Brandenburgia z 21.10.2021 – [L 19 AS 929/21 B ER](#)).

Przed upływem pięciu lat można dochodzić uprawnienia do świadczenia tylko, jeżeli zastosowanie ma inne lub dodatkowe prawo do pobytu lub swobody przemieszczania się niż „prawo mające na celu poszukiwania pracy”. Ze względu na różną pozycję prawną należy dokonać rozróżnienia między obywatelami Unii a obywatelami państw trzecich.

- **Obywatele Unii** i członkowie ich rodzin mają prawo wjazdu i pobytu zgodnie z dyrektywą 2004/38/WE Wspólnoty Europejskiej („Dyrektywa o obywatelach Unii”), która w Niemczech jest regulowana przez [Freizügigkeitsgesetz/EU](#) [ustawę o swobodzie przemieszczania się/UE]. Prawo wjazdu i pobytu ma takie samo zastosowanie do obywateli państw EOG, nienależących do UE, takich jak Islandia, Liechtenstein i Norwegia ([§ 12 FreizügG/EU](#)), jak również dla obywateli Szwajcarii.

Następujące prawa do swobodnego przemieszczania się obowiązują z mocy prawa. Nie trzeba ich wnioskować ani ich zatwierdzać. Obywatele UE, jak również obywatele wyżej wymienionych państw EOG i Szwajcarii, mogą ubiegać się o świadczenia z tytułu SGB II, jeśli na przykład posiadają jedno z

następujących praw do swobodnego przemieszczania się:

- o prawo do swobodnego przemieszczania się jako pracownik lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek w Niemczech ([§ 2 Abs. 2 Nr. 1 und 2 FreizügG/EU](#)) [§2 ust. 2 nr 1 i 2 ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii].

Praca zarobkowa musi być działalnością, która jest rzeczywiście wykonywana. Dlatego w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek zwykła rejestracja działalności gospodarczej bez dowodu jej prowadzenia nie jest wystarczająca.

Działania nie są brane pod uwagę, jeżeli ich skala jest tak mała, że są one całkowicie podrzędne i nieistotne. Co jest uważane za „podrzędne” i „nieistotne” jest prawnie dyskusyjne. Europejski Trybunał Sprawiedliwości (EuGH) uznał, że w celu otrzymania statusu pracownika jest wystarczające wykonywanie pracy przez 5,5 godziny tygodniowo i uzyskiwanie miesięcznego dochodu rzędu 175 euro. Zależy to jednak zawsze od całościowego spojrzenia na wszystkie okoliczności stosunku umownego, na przykład wysokość wynagrodzenia, czas pracy i okres zatrudnienia oraz to, czy wynagrodzenie jest wypłacane także podczas urlopu lub choroby ([AVV zum FreizügG/EU, Nr. 2.2.1](#) [OPA do ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii Nr 2.2.1]). Z reguły Federalna Agencja ds. Pracy potwierdza status pracownika, jeśli zatrudnienie jest wykonywane przez co najmniej osiem godzin tygodniowo (baza wiedzy SGB II), [Beitrag: Leistungsausschluss von Ausländern](#) [Artykuł: Wyłączenia prawa do świadczenia dla cudzoziemców]).

- o prawo do swobodnego przemieszczania się jako osoba kształcąca się w ramach programu szkoleniowego w zakładzie ([§ 2 Abs. 2 Nr. 1 FreizügG/EU](#) [§ 2 ust. 2 nr 1 ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii]).
- o zasadniczo nieograniczone prawo do swobodnego przemieszczania się po ponad rocznym okresie zatrudnienia lub pracy na własny rachunek w Niemczech, jeżeli utrata pracy nie nastąpiła z własnej woli i jest to potwierdzone przez Agencję ds. Pracy ([§ 2 Abs. 3 FreizügG/EU](#) [§ 2 ust. 3 ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii]).

W swoich instrukcjach BA zakłada, że wystarczający jest również okres zdolności do pracy zarobkowej wynoszący dokładnie jeden rok.

Regulacja nie wymaga ciągłości zatrudnienia lub zatrudnienia na własny rachunek. Krótka przerwa w pracy zarobkowej, na przykład z powodu bezrobocia trwającego 15 dni w trakcie zatrudnienia trwającego łącznie ponad rok, jest zatem nieszkodliwa ([BSG vom 13.7.2017 – B 4 AS 17/16 R](#) [BSG z dnia 13.7.2017 – B 4 AS 17/16 R]).

Po potwierdzonej przez Agencję ds. Pracy niedobrowolnej utracie

zdolności do pracy zarobkowej wynoszącej mniej niż jeden rok przysługuje prawo do pobytu i prawo do Alg II/zasiłku socjalnego na maksymalnie sześć miesięcy od zakończenia zdolności do pracy zarobkowej.

Prawo do swobodnego przemieszczania się mają także obywatele Unii, którzy są czasowo niezdolni do pracy zarobkowej z powodu choroby, wypadku lub ciąży.

We wszystkich tych przypadkach status zatrudnienia obywateli Unii zostaje otrzymany albo na stałe albo tymczasowo.

- o prawo stałego pobytu po pięciu latach legalnego pobytu w Niemczech, podczas którego trwale występuje powód do swobodnego przemieszczania się według przepisów dotyczących prawa do swobodnego przemieszczania się.

Prawo stałego pobytu jest zachowane także, jeżeli obywatele Unii utracą status pracownika. Prawo do stałego pobytu przysługuje również członkom rodziny z krajów trzecich, jeżeli od pięciu lat stale, zgodnie z prawem zamieszkują z obywatelem Unii na terytorium Republiki Federalnej Niemiec ([§ 4a FreizügG/EU](#) [§ 4a ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii]).

- o prawo do swobodnego przemieszczania się jako członek rodziny obywatela Unii, który ma prawo do swobodnego przemieszczania się, jeżeli towarzyszy obywatelowi Unii przy wjeździe, dołącza do niego lub przebywa z nim w Niemczech.

Pojęcie „członkowie rodziny” zgodnie z [§ 3 FreizügG/EU](#) [§ 3 ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii] obejmuje w szczególności poniższe osoby

- o małżonek/zarejestrowany partner życiowy oraz dzieci/wnuki obywatela Unii lub jego małżonka/zarejestrowanego partnera życiowego, jeżeli dzieci/wnuki nie ukończyły 21 roku życia, oraz
- o krewni w prostej linii wstępnego i zstępnego obywatela Unii uprawnionego do swobodnego przemieszczania się lub jego małżonka/zarejestrowanego partnera życiowego, na przykład dziadkowie lub dzieci od 21 roku życia, jeżeli obywatel Unii uprawniony do swobodnego przemieszczania się lub jego małżonek/zarejestrowany partner życiowy pozostaje na ich utrzymaniu.

Do członków rodziny w rozumieniu ustawy o swobodzie przemieszczania się nie zalicza się np. rodzeństwa, wujków i ciotek, teściów oraz osób pozostających we wspólnocie zbliżonej do małżeństwa.

Prawo do swobodnego przemieszczania się istnieje niezależnie od tego, czy członek rodziny jest obywatelem UE czy państwa trzeciego

- o *fikcyjne* prawo pobytu na podstawie ustawy o prawie do pobytu ([§ 11 Abs. 14 Satz 1 FreizügG/EU](#) [§ 11 ust. 14 zdanie 1 ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii])

Oznacza to: Prawa do pobytu zgodnie z ustawą o prawie do pobytu mają również zastosowanie do obywateli Unii, jeżeli prawa takie zapewniają lepszą ochronę. Nawet jeżeli zezwolenie na pobyt *faktycznie* nie zostało przyznane, to Urząd Pracy musi zapewnić *możliwość* roszczenia do niego; tak orzekł Federalny Sąd Społeczny ([BSG, Urteil vom 30. Januar 2013, B 4 AS 54/12 R](#), [BSG, wyrok z dnia 30 stycznia 2013, B 4 AS 54/12 R], numer na marginesie 27 nn).

Przykład: *Obywatel Unii, który nie pozostaje w związku małżeńskim i nie wykonuje pracy zarobkowej, ma prawo pobytu jako rodzic małoletniego dziecka niemieckiego zgodnie z § 28 ust. 1 zd. 1 nr 3 ustawy o prawie do pobytu.*

Dalsze prawa pobytu dla obywateli Unii i ich dzieci wynikają z [Art. 10 der VO \(EU\) 492/2011](#) [Art. 10 rozporządzenia (UE) 492/2011]. Zgodnie z tym przepisem dzieci obywateli Unii zatrudnionych lub poprzednio zatrudnionych w Niemczech mają prawo do uczestniczenia w kształceniu ogólnym i zawodowym na takich samych warunkach jak dzieci niemieckie. Rodzice lub jeden z rodziców mają podczas nauki szkolnej i edukacji swoich dzieci pochodne prawo pobytu, o ile rzeczywiście sprawują opiekę rodzicielską. Dotyczy to okresu, gdy dziecko jest niepełnoletnie oraz później, jeżeli dziecko nadal wymaga obecności i opieki rodziców lub jednego z rodziców w celu kontynuowania i ukończenia nauki.

Prawo do pobytu tych rodziców trwa nadal, jeżeli stracą oni status pracownika, na przykład jeżeli po okresie zatrudnienia trwającym krócej niż jeden rok utracą oni pracę „nie ze swojej woli” i są bezrobotni przez dłużej niż sześć miesięcy.

Ważna informacja: Od czasu decyzji EuGH z dnia 6 października 2020 ([Rechtssache C181/19](#) [Sprawa C181/19]), nie jest już możliwe ogólne wyłączenie świadczeń dla obywateli UE, którzy wywodzą swoje prawo pobytu wyłącznie z art. 10 rozporządzenia (UE) 492/2011. Ustawodawca uchylił powiązany przepis ustawowy z dniem 1 stycznia 2021.

Obywatele austriaccy mogą powołać się na [Deutsch-Österreichische-Fürsorgeabkommen vom 17. Januar 1966](#) [umowę austriacko-niemiecką dotyczącą praw socjalnych z dnia 17 stycznia 1966] („Równe traktowanie z Niemcami w zakresie świadczeń socjalnych”), pod warunkiem, że ich przyjazd do Niemiec nie był spowodowany otrzymaniem zabezpieczenia podstawowego. Kilka sądów przyznało austriackim powodom bez prawa do pobytu lub z prawem do pobytu w celu poszukiwania pracy na podstawie powyższej umowy świadczenia z tytułu SGB II (na przykład LSG Berlin-Brandenburg z dnia 11 maja 2020 – znak sprawy [L 18 AS 1812/19](#) oraz z 8 czerwca 2020 – [L 18 AS 1641/19](#)).

Obywatele brytyjscy i członkowie ich rodzin, którzy przebywali w Niemczech na

podstawie przepisów unijnych najpóźniej do dnia 31 grudnia 2020 i nadal tu mieszkają, mają prawo pobytu na mocy [Austrittsabkommen zwischen Großbritannien und der EU](#) [umowy o wystąpieniu między Wielką Brytanią a UE]. Prawa do pobytu określone w umowie o wystąpieniu są zasadniczo takie same jak unijne prawa do swobodnego przemieszczania się. Tak zwani „starzy Brytyjczycy” i członkowie ich rodzin mogą ubiegać się – podobnie jak obywatele UE – o świadczenia z SGB II, jeśli posiadają prawo do pobytu nie tylko w celu poszukiwania pracy.

Prawa do pobytu wynikające z umowy o wystąpieniu są skuteczne z mocy prawa. Aby udowodnić, że prawa te mają zastosowanie, „starzy Brytyjczycy” potrzebują specjalnego dokumentu pobyтового wydanego przez urząd ds. cudzoziemców ([§ 16 Abs. 1 FreizügG/EU](#) [§ 16 ust. 1 ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii]).

Pod pewnymi warunkami członkowie rodzin i tzw. bliscy krewni mogą na mocy ustawy o swobodzie przemieszczania się dołączyć także po 31 grudnia 2020 do „starych Brytyjczków” mieszkających już w Niemczech. W przypadku wszystkich innych Brytyjczków, którzy od 1 stycznia 2021 po raz pierwszy wyemigrują do Niemiec („nowi Brytyjczycy”), prawo wjazdu i pobytu będzie podlegać przepisom dotyczącym prawa pobytu obywateli państw trzecich.

- W przypadku **obywateli państw trzecich** (obywatele państw spoza UE wzgl. spoza EOG) ma zastosowanie ustawa o prawie do pobytu. Cudzoziemcy, którzy mają pozwolenie na osiedlenie, mogą korzystać ze świadczeń SGB II. W przypadku cudzoziemców, którzy posiadają (czasowe) zezwolenie na pobyt, jest to zależne od celu pobytu, w jakim udzielono zezwolenia na pobyt. Podstawa pobytu jest podana w dokumencie zezwalającym na pobyt w formie paragrafu ustawy o prawie do pobytu.

Świadczenia SGB II nie mają zastosowania do obywateli państw trzecich, którym wydano zezwolenie na pobyt wyłącznie w celu poszukiwania pracy (zob. powyżej). W [§ 20 Abs. 1 bis 3 AufenthG](#) [§ 20 ust. 1 do 3 ustawy o prawie do pobytu] znajduje się zestawienie istotnych zezwoleń na pobyt wydanych w celu poszukiwania pracy.

Świadczenia SGB II są dostępne przykładowo dla

- o cudzoziemców z prawem do pobytu na podstawie prawa międzynarodowego, z przyczyn humanitarnych lub politycznych ([Kapitel 2 Abschnitt 5 AufenthG](#) [Rozdział 2 Punkt 5 ustawy o prawie do pobytu]), przykładowo osoby z przyznanym azylem, uchodźcy zgodnie z Konwencją Genewską dotyczącą Statusu Uchodźców (GFK) oraz osoby, którym przyznano ochronę uzupełniającą od miesiąca następującego po uznaniu ([§ 25 Abs. 1 und 2 AufenthG](#) [§ 25 ust. 1 i 2 ustawy o prawie do pobytu]), osoby uprawnione do pobytu zgodnie z [§ 23 Abs. 1 AufenthG](#) [§ 23 ust. 1 ustawy o prawie do pobytu] lub ofiary czynu karalnego ([§ 25 Abs. 4a und 4b AufenthG](#) [§ 25 ust. 4a i 4b ustawy o prawie do pobytu]). Powyższe nie dotyczy jednak cudzoziemców, którzy

są uprawnieni do pobierania świadczeń na podstawie ustawy o świadczeniach dla osób ubiegających.

- O cudzoziemców z prawem do pobytu z powodów rodzinnych ([Kapitel 2 Abschnitt 6 AufenthG](#)) [Rozdział 2 Punkt 6 ustawy o prawie do pobytu], przykładowo małżonkowie, zarejestrowani partnerzy życiowi lub małoletnie dzieci obywateli niemieckich lub rodzice dziecka z niemieckim obywatelstwem (§ 28 AufenthG), jak również przybywający członkowie rodzin osób z przyznanym azylem, uchodźcy na podstawie GFK lub osoby korzystające z ochrony uzupełniającej, które przybywają do Niemiec z wizą dotyczącą łączenia rodzin (§ 30 AufenthG). Dzieci powyżej wymienionych uchodźców, które urodziły się w Niemczech, mają również prawo do SGB II (§ 33 AufenthG; Baza wiedzy SGB II, [Eintrag „Asylberechtigte/Flüchtlinge – in Deutschland geborene Kinder”](#)) [Artykuł „Osoby z przyznanym azylem/uchodźcy – dzieci urodzone w Niemczech”)].
- O tureccy pracownicy i członkowie ich rodzin, którym zgodnie z [Beschluss Nr. 1/80 des Assoziationsrats EWG/Türkei](#) [decyzją nr 1/80 Rady Stowarzyszenia EWG-Turcja] przysługuje prawo do pobytu. Prawo do pobytu należy poświadczyć zezwoleniem na pobyt zgodnie z § 4 Abs. 2 [AufenthG](#) [§ 4 ust. 5 ustawy o prawie do pobytu].

✓ **Nasza porada:** Jeżeli wniosek zostanie odrzucony na podstawie wyłączenia prawa do świadczenia dla cudzoziemców, można zlecić [Beratungsstelle für Migrantinnen und Migranten](#) [Punktowi Doradztwa dla Emigrantów] lub [Fachanwalt für Sozialrecht](#) [adwokatowi specjalizującemu się w prawie społecznym] sprawdzenie, czy w danym przypadku środki prawne mają szansę na powodzenie. Sądy społeczne nie są zgodne co do tego, czy wykluczenie świadczeń dla obywateli UE, którzy nie są zobowiązani do opuszczenia kraju, jest zgodne z ustawą zasadniczą. Federalny Trybunał Konstytucyjny nie podjął jeszcze decyzji w tej sprawie.

Ważna informacja: Cudzoziemcy, którzy są wyłączeni z prawa do Alg II i zasiłku socjalnego i do których ma zastosowanie Europejska Karta Praw Socjalnych, mają w zależności od okoliczności prawo do pomocy społecznej zgodnie z [3. Kapitel des SGB XII](#) [3 rozdziałem SGB XII]. W pozostałym zakresie przysługuje zgodnie z wolą ustawodawcy tylko prawo do świadczeń pomostowych (patrz Rozdział 16 „Jakie świadczenia otrzymują cudzoziemcy, którym nie przysługuje świadczenie AG II?”).

4.2 Czy korzystanie ze świadczeń SGB II lub SGB XII ma negatywny skutek dla prawa do pobytu?

Urzędy Pracy i urzędy pomocy społecznej są zobowiązane do informowania Urzędów ds. Cudzoziemców (w Berlinie: Landesamt für Einwanderung), jeżeli cudzoziemcy

- bez prawa do pobytu,
- z prawem do pobytu wynikającym wyłącznie z zamiaru poszukiwania

[Rozdział 3 | Kto otrzymuje świadczenia z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy?](#)

pracy,

- po pięcioletnim *zwyczajowym* (niekoniecznie zgodnym z prawem) pobycie wnioskują dla siebie i członków swojej rodziny o Alg II lub zasiłek socjalny zgodnie z SGB II lub pomoc socjalną zgodnie z SGB XII lub też takie świadczenia pobierają. Obowiązek zgłoszenia istnieje również, gdy są wnioskowane świadczenia pomostowe zgodnie z SGB XII ([§ 87 Abs. 2 Satz 1 Nr. 2a AufenthG](#) [§ 87 ust. 2 zd. 1 nr 2a ustawy o prawie do pobytu]).

Wyżej wymienione instytucje informują Urząd ds. Cudzoziemców również, gdy obywatel państwa trzeciego posiadający zezwolenie na pobyt w celu kształcenia ([Kapitel 2 Abschnitt 3 AufenthG](#) [Rozdział 2 Punkt 3 ustawy o prawie do pobytu]) lub w celu podjęcia pracy zarobkowej ([Kapitel 2 Abschnitt 4 AufenthG](#) [Rozdział 2 punkt 4 ustawy o prawie do pobytu]) ubiega się o świadczenia SGB II lub SGB XII dla siebie lub członków swojej rodziny ([§ 87 Abs. 2 Satz 3 AufenthG](#)) [§ 87 ust. 2 zd. 3 ustawy o prawie do pobytu].

Obowiązek zgłoszenia dla urzędów dotyczy przede wszystkim obywateli państw trzecich. W przypadku obywateli Unii zgłoszenie do Urzędu ds. Cudzoziemców może być dokonane tylko wtedy, gdy wnioski o świadczenie lub pobieranie świadczenia są „istotne dla decyzji” o dalszym istnieniu prawa do swobodnego przemieszczania się ([§ 11 Abs. 7 FreizügG/EU](#) [§ 11 ust. 7 FreizügG/EU]). Nie dotyczy to obywateli UE posiadających prawo do swobodnego przemieszczania się w celu poszukiwania pracy, ponieważ ich prawo do pobytu jest niezależne od zapewnienia sobie środków do życia. Obowiązek zgłoszenia nie obowiązuje również dla obywateli Unii po pięciu latach zwykłego pobytu, jeżeli jednocześnie posiadają oni prawo stałego pobytu lub prawo do poszukiwania pracy. Tylko jeżeli nieczynni zawodowo obywatele Unii nie mają (materialnego) prawa pobytu, prawo pobytu jest uzależnione od posiadania zabezpieczonego źródła utrzymania, i można dokonać zgłoszenia do Urzędu ds. Cudzoziemców.

- W **przypadku obywateli Unii** Urząd ds. Cudzoziemców może wykorzystać wnioski o przyznanie wyżej wymienionych świadczeń socjalnych lub fakt ich pobierania jako podstawę do sprawdzenia prawa do swobodnego przemieszczania się. W następstwie tego urząd może formalnie stwierdzić utratę prawa do swobodnego przemieszczania się, jeżeli nie występuje już podstawa do swobodnego przemieszczania się zgodnie z prawem Unii ([§ 5 Abs. 4 FreizügG/EU](#) [§ 5 ust. 4 ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii]). Dotyczy to przykładowo osób, których pobyt opierał się do tej pory wyłącznie na prawie do sześciomiesięcznego poszukiwania pracy, po upływie tego czasu nie ma już perspektyw na pomyślne poszukiwanie pracy lub w rzeczywistości osoby takie nie poszukiwały pracy ([§ 2 Abs. 2 Nr. 2a FreizügG/EU](#) [§ 2 ust. 2 nr 2a ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii]). Zawsze jest konieczna kontrola indywidualnego przypadku.

✓ **Nasza porada:** Aby udowodnić Urzędowi ds. Cudzoziemców swoją szansę na odniesienie sukcesu w znalezieniu pracy, należy udokumentować swoje starania dotyczące znalezienia pracy. Należy przechowywać kopie listów aplikacyjnych i dokumentów potwierdzających uczestniczenie w rozmowach kwalifikacyjnych, zdobywanie kwalifikacji, odbyte staże i inne.

Stwierdzenie utraty prawa do swobodnego przemieszczania się i deportacja wyłącznie na podstawie pobierania świadczenia Alg II nie jest możliwe na przykład w przypadku pracowników, osób pracujących na własny rachunek, osób poszukujących pracy (przynajmniej przez sześć miesięcy) oraz osób posiadających prawo do pobytu na podstawie [Art. 10 VO \(EU\) 492/2011](#) [Art. 10 rozporządzenia (UE) 492/2011]. Powyższa możliwość jest wykluczona po pięcioletnim *legalnym* pobycie (prawo stałego pobytu).

- W przypadku **obywateli państw trzecich** przyznanie lub przedłużenie zezwolenia na pobyt, wydanie zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na łączenie rodzin wymaga zasadniczo, aby utrzymanie, wraz z ochroną w formie ubezpieczenia zdrowotnego, było zapewnione bez korzystania ze środków publicznych. Pod pojęciem „środków publicznych” rozumie się także świadczenia na podstawie SGB II i SGB XII ([§ 2 Abs. 3 AufenthG](#) [§ 2 ust. 3 ustawy o prawie do pobytu]). Już nawet prawo do jedno z tych świadczeń, bez faktycznego dochodzenia tych roszczeń, może wykluczyć udzielenie lub przedłużenie zezwolenia na pobyt przez Urząd ds. Cudzoziemców ([§ 5 Abs. 1 AufenthG](#) [§ 5 ust. 1 ustawy o prawie do pobytu]).

W przypadku pobytów w celu kształcenia lub wykonywania pracy zarobkowej przedwczesne zakończenie kształcenia lub wykonywania pracy zarobkowej i wystąpienie o przyznanie podstawowych świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego może prowadzić do skrócenia z mocą wsteczną ([§ 7 Abs. 2 Satz 2 AufenthG](#)) [§7 ust. 2 zd. 2 ustawy o prawie do pobytu] lub do uchylecia ([§ 52 Abs. 2a bis 4 AufenthG](#)) [§52 ust. 2a do 4 ustawy o prawie do pobytu] zezwolenia na pobyt.

Korzystanie z Alg II i zasiłku socjalnego nie oznacza automatycznie negatywnych konsekwencji dla prawa do pobytu dla obywateli państw trzecich. Urząd ds. Cudzoziemców musi zawsze podejmować decyzję indywidualnie dla każdego przypadku.

Pobieranie powyższych świadczeń przez cudzoziemców z zezwoleniem na osiedlenie nie ma negatywnego skutku. Ustawa o prawie do pobytu przewiduje w stosunku do udzielania zezwolenia na pobyt i jego przedłużenia liczne wyjątki wymogu „zapewnionego utrzymania”. Powyższe obowiązuje przykładowo

- o dla cudzoziemców pozostających w związku małżeńskim z obywatelem/obywatelką Niemiec lub dla małoletnich zagranicznych dzieci obywateli Niemiec lub dla zagranicznych rodziców opiekujących się małoletnim dzieckiem z obywatelstwem niemieckim ([§ 28 Abs. 1 AufenthG](#) [§ 28 ust. 1 ustawy o prawie do pobytu]) oraz
- o dla cudzoziemców, którym udzielono zezwolenia na pobyt jako uchodźcom zgodnie z [§§ 24, 25 Abs. 1 und 2 AufenthG](#) [§§ 24, 25 ust. 1 i 2 ustawy o prawie do pobytu] lub na podstawie zakazu deportacji zgodnie z [§ 25 Abs. 3 AufenthG](#) [§ 25 ust. 3 ustawy o prawie do pobytu] lub jako ofiarom czynów karalnych [§ 25 Abs. 4a und 4b AufenthG](#) [§ 25 ust. 4a i 4b ustawy o prawie do pobytu] lub którzy mogą wnioskować o

takie zezwolenie ([§ 5 Abs. 3 AufenthG](#) [§ 5 ust. 3 ustawy o prawie do pobytu]).

To samo dotyczy łączenia rodzin, na przykład w przypadku osób z uznanym statusem uchodźcy, które w ciągu trzech miesięcy od niepodważalnego przyznania statusu uchodźcy składają wniosek o łączenie rodzin ([§ 29 Abs. 2 AufenthG](#) [§ 29 ust. 2 ustawy o prawie do pobytu]) lub dla osób korzystających z ochrony uzupełniającej w ramach wydawania 1000 wiz krajowych miesięcznie ([§ 36a AufenthG](#)).

W stosunku do osób z państw, które podpisały **Europejską Kartę Praw Socjalnych (EKPS)**, „repatriacja” jest wykluczona w szczególności, jeżeli wjechały one do kraju przed ukończeniem 55. roku życia i przebywają w Niemczech przez co najmniej pięć lat lub jeżeli wjechały do kraju po ukończeniu 55. roku życia i mieszkają w Niemczech przez co najmniej dziesięć lat ([Art. 7 EFA](#)). Do państw sygnatariuszy EKPS należą „stare” państwa UE, Estonia i Turcja (więcej o EKPS w Rozdziale 16 „Jakie świadczenia otrzymują cudzoziemcy, którzy nie są objęci Alg II?”).

✓ **Nasza porada:** Ponieważ nie mamy możliwości przedstawienia wszystkich przepisów dotyczące pobytu, zalecamy, w razie dalszych pytań, skontaktowanie się z [Erstberatungsstelle für Migrantinnen und Migranten](#) [Podstawowym Punktem Doradztwa dla Emigrantów] Berliner Wohlfahrtsverbände, [Flüchtlingsberatungsstelle](#) [Punktem Doradztwa dla Uchodźców] lub [Beratungsstelle beim Berliner Integrationsbeauftragte](#) [Punktem Doradztwa przy Berlińskim Pełnomocniku ds. Integracji].

5. Specjalne uregulowania dla osób kształcących się

Wiele osób kształcących się ma prawo do Alg II lub zasiłku socjalnego, pod warunkiem, że spełniają również warunki do uzyskania świadczeń z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy (patrz poprzednie punkty niniejszego rozdziału).

To, czy osoby kształcące się są uprawnione do regularnych świadczeń mających na celu zapewnienie utrzymania, czy też są z nich wyłączone, zależy m.in. od rodzaju kształcenia i warunków życia osób kształcących się ([§ 7 Abs. 5 und Abs. 6 SGB II](#)) [§ 7 ust. 5 i ust. 6 SGB II].

Osoby kształcące się, które ukończą **szkolenie zawodowe w systemie dualnym (zakład i szkoła)** są zazwyczaj uprawnione do Alg II i zasiłku socjalnego. Wyjątkiem są osoby kształcące się, które w ramach kwalifikującego się zgodnie z SGB III do wsparcia

- kształcenia zawodowego (dualny system nauki),
- środka szkoleniowego w zakresie przygotowania zawodowego lub
- specjalnego działania z zakresu uczestniczenia osób niepełnosprawnych w życiu zawodowym

są zakwaterowane w domu mieszkalnym, internacie lub innej nadzorowanej jednostce społeczno-oświatowej z pełnym wyżywieniem.

Uczniowie i studenci są z zasady pozbawieni prawa do Alg II lub zasiłku socjalnego, jeśli uczestniczą w kształceniu (szkolnym) nadającym się do wsparcia zgodnie z federalną ustawą o wspieraniu kształcenia (BAföG). Odwrotna sytuacja: uczniowie i studenci, których edukacja nie kwalifikuje się od początku do wsparcia w ramach BAföG, mogą otrzymać Alg II lub zasiłek socjalny. Wyłączenie świadczeń nie dotyczy zatem studentów studiów niestacjonarnych, doktoranckich lub przebywających na urlopie semestralnym, podczas którego studia nie są faktycznie realizowane.

Dla uczniów i studentów, którzy ukończyli kształcenie kwalifikujące się do wsparcia w ramach BAföG, SGB II przewiduje ponadto liczne wyjątki od wyłączenia świadczeń.

Prawo do Alg II lub zasiłku socjalnego mają uczniowie

- średnich szkół ogólnokształcących (szkoły główne, szkoły realne, zespoły szkół, gimnazja) oraz w szkołach zawodowych od klasy 10, oraz również
- klas technikum i szkoły średniej zawodowej, do których uczęszczania nie jest wymagane ukończenie kształcenia zawodowego,

jeśli mieszkają z rodzicami i nie otrzymują z tego powodu wsparcia w ramach BAföG.

Uprawnieni do pobierania świadczeń są również uczniowie i studenci

- w szkołach wieczorowych (szkoły główne, szkoły realne, gimnazja),
- jeśli nie otrzymują BAföG ze względu na wiek (zwykle 30 lat i więcej).

Poniższe kategorie osób kształcących się mogą – pod warunkiem, że albo faktycznie otrzymują BAföG, *albo* nie otrzymują tylko *z powodu uwzględnienia dochodów i majątku* – wnioskować o Alg II lub zasiłek socjalny:

- wszyscy uczniowie,
- studenci, którzy mieszkają z rodzicami, oraz
- uczniowie klas wieczorowych w gimnazjum, liceum lub technikum, do których uczęszczanie wymaga ukończenia szkolenia zawodowego, nawet jeżeli nie mieszkają z rodzicami.

Jeżeli złożono wniosek o BAföG, lecz w momencie rozpoczęcia nauki decyzja w tej sprawie nie została jeszcze podjęta, to do momentu podjęcia decyzji w sprawie wniosku o BAföG osoby kształcące się otrzymują już Alg II lub zasiłek socjalny. Następnie są one uprawnione do otrzymywania regularnych świadczeń mających na celu zapewnienie utrzymania tylko jeszcze, jeżeli jest spełniona jedna z obu innych przesłanek.

Studenci wyższych szkół technicznych, akademii i uniwersytetów, którzy nie mieszkają z rodzicami, są zawsze wykluczeni z Alg II i zasiłku socjalnego. To samo dotyczy uczniów i studentów, których przebieg kształcenia kwalifikuje się wprawdzie do wsparcia w ramach BAföG, lecz którzy nie otrzymują wsparcia BAföG z „powodów osobistych”, takich jak wiek, narodowość lub przekroczenie maksymalnego okresu korzystania z tego wsparcia. Dla niektórych osób kształcących się, które ze względu na wiek nie otrzymują BAföG, istnieje świadczenie z tytułu ciężkiej sytuacji (więcej na ten temat poniżej).

Świadczenia dla osób kształcących się

Osoby kształcące się, które na podstawie § 7 ust. 5 SGB II są wykluczone z Alg II i zasiłku socjalnego, mają w razie występowania potrzeby prawo tylko do ograniczonych „świadczeń dla osób kształcących się” zgodnie z [§ 27 SGB II](#). Świadczenia te nie są uznawane za Alg II i dlatego też nie dotyczy ich obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne (patrz Rozdział 6 „Czy osoby pobierające Alg II i zasiłek socjalny są objęte ubezpieczeniem zdrowotnym i pielęgnacyjnym”).

Świadczenia dla osób kształcących się:

- potrzeby dodatkowe związane z ciążą, potrzeby dodatkowe osób samotnie wychowujących dziecko, na kosztowną żywność i przy niezwykłych, szczególnych potrzebach (patrz Rozdział 5 Punkt 2 „Potrzeby dodatkowe”),
- potrzeby związane z pierwszą wyprawką (odzieżą) w przypadku ciąży i porodu (patrz Rozdział 7 Punkt 2 „Świadczenia jednorazowe”),
- pożyczka pomostowa w miesiącu, w którym podjęto naukę, jeżeli wypłata pierwszego wynagrodzenia z tytułu nauki lub BAföG jest spodziewana dopiero na koniec miesiąca.

W szczególnych, ciężkich przypadkach osoby kształcące się, którym nie przysługuje uprawnienie do Alg II i zasiłku socjalnego, otrzymują pożyczkę w wysokości zapotrzebowania regularnego, potrzeb dodatkowych związanych ze zdecentralizowanym wytwarzaniem ciepłej wody użytkowej, kosztami zakwaterowania i ogrzewania, potrzebami dotyczącymi kształcenia i udziału w życiu społecznym i niezbędnymi składkami na poczet ubezpieczenia zdrowotnego i ubezpieczenia pielęgnacyjnego.

Szczególnie ciężki przypadek *może* mieć miejsce, gdy na przykład osoby samotnie wychowujące dziecko lub osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności nie są na krótko przed ukończeniem studiów uniwersyteckich w stanie zapewnić środków na utrzymanie i gdy bez świadczeń Urzędu Pracy istnieje zagrożenie przerwania kształcenia ([§ 27 Abs. 3 Satz 1 SGB II](#) [[§ 27 ust. 3 zd. 1 SGB II](#)]).

Szczególnie trudną sytuację *należy* obligatoryjnie uznać i *należy* wypłacić świadczenie z tytułu ciężkiej sytuacji w formie dodatku ([§ 27 Abs. 3 Satz 2 SGB II](#) [[§ 27 ust. 3 zd. 2 SGB II](#)]), jeżeli

- uczniowie i studenci wyłącznie ze względu na przekroczenie granicy wieku (zazwyczaj 30 lat) nie są uprawnieni do korzystania z programu wspierającego kształcenie zgodnie z BAföG *oraz*
- edukacja szkolna jest w indywidualnym przypadku absolutnie konieczna do integracji *oraz*
- bez świadczenia mającego na celu zapewnienie utrzymania istnieje niebezpieczeństwo przerwania nauki.

Dodatek z tytułu trudnej sytuacji nie dotyczy studentów wyższych uczelni technicznych, akademii i uniwersytetów – *mogą* oni otrzymać jedynie pożyczkę w związku z trudną sytuacją życiową.

Wszystkie pożyczki podlegają zgodnie z § 27 SGB II obowiązkowi spłaty dopiero po ukończeniu kształcenia ([§ 42a Abs. 5 SGB II](#) [[§ 42a ust. 5 SGB II](#)]).

Ważna informacja: Dzieci żyjące w gospodarstwie domowym osób kształcących się, którym nie przysługuje świadczenie Alg II, otrzymują normalne świadczenia SGB II. Dotyczy to partnerów osób kształcących się, którzy żyją we wspólnocie potrzeb.

Rozdział 4 | Jaka jest różnica między wspólnotą potrzeb, wspólnotą gospodarstwa domowego i wspólnotą miejsca zamieszkania?

To, czy danej osobie przysługuje prawo do Alg II i do zasiłku socjalnego, a także wysokość tych świadczeń, zależy również od tego, czy dana osoba mieszka we wspólnocie potrzeb, wspólnocie gospodarstwa domowego z krewnymi lub wspólnocie miejsca zamieszkania.

1. Wspólnota potrzeb wraz ze „wspólnotą zbliżoną do małżeństwa”

Ustawodawca wychodzi z założenia, że osoby, które żyją we wspólnocie potrzeb gospodarują „ze wspólnego źródła”. Partnerzy muszą wzajemnie za siebie ręczyć, także rodzice muszą ręczyć za swoje dzieci, jeśli nadal mieszkają one w domu.

Krąg osób zaliczanych do wspólnoty potrzeb jest uregulowany w [§ 7 Abs. 3 SGB II](#) [§ 7 ust. 3 SGB II]. Do osób tych zalicza się

- wnioskodawców,
- ich
 - niebędących w trwałej separacji małżonków lub zarejestrowanych partnerów życiowych lub
 - partnerów żyjących we wspólnocie domowej, jeżeli obaj partnerzy tworzą wspólnotę odpowiedzialności i wzajemnego poręczania („wspólnota zbliżona do małżeństwa”) i
- należące do gospodarstwa domowego, niepozostające w związku małżeńskim dzieci wnioskodawców lub ich partnerów, jeżeli dzieci nie ukończyły 25. roku życia i nie są w stanie zapewnić sobie utrzymania z własnych dochodów lub własnego majątku. Zgodnie ze stanowiskiem BA dzieci poniżej 25. roku życia tworzą własną wspólnotę potrzeb, jeśli są zdolne do pracy i mają własne dziecko lub mieszkają z partnerem w gospodarstwie domowym rodziców.

Wspólnota potrzeb zakłada stale, że przynajmniej jedna osoba we wspólnocie potrzeb jest zdolna do pracy. Wspólnota taka istnieje zatem także, jeżeli przykładowo zdolny do pracy zarobkowej uczeń (przynajmniej 15 lat) mieszka z rodzicami z całkowitą niezdolnością do pracy zarobkowej.

Osoby, które przykładowo ze względu na studiowanie, pobieranie emerytury lub otrzymywanie na stałe pełnej renty z tytułu niezdolności do pracy są wyłączone z otrzymywania Alg II, należą do wspólnoty potrzeb, jeżeli mieszkają razem z osobami uprawnionymi do otrzymywania świadczenia SGB II.

Małżeństwa, zgodnie z orzecznictwem Federalnego Sądu Społecznego ([BSG vom 18.2.2010 – B 4 AS 49/09 R](#) [BSG z dnia 18.2.2010 – B 4 AS 49/09 R]), uważa się za „żyjące w trwałej separacji”, jeżeli istnieje wola separacji ze strony jednego lub obu partnerów i istnieją rzeczywiste punkty oparcia dla zakończenia związku partnerskiego, na przykład udokumentowane przez złożenie wniosku o rozwód lub opuszczenie przez jednego z partnerów wspólnego mieszkania.

Określenie „życia w separacji” na podstawie prawnorodzinnego pojęcia separacji, jak to uczynił dotychczas najwyższy niemiecki sąd społeczny, jest kontrowersyjne. W ocenie niektórych sądów „separacja trwała” ma miejsce wówczas, gdy małżonkowie przez dłuższy czas nie tworzą wspólnoty gospodarstwa domowego (nie mieszkają wspólnie i nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego) – nie ma przy tym znaczenia zamiar partnerów co do separacji ([SG Mainz vom 26.3.2013 – S 17 AS 1159/12](#) [SG Mainz z dnia 26.3.2013 – S 17 AS 1159/12] oraz [14.8.2014 – S 3 AS 430/14](#); [SG Stuttgart vom 4.12.2018 – S 8 AS 3575/18](#), II.3).

Niepełnoletnie dzieci, które z powodu separacji rodziców mieszkają tylko tymczasowo w gospodarstwie domowym rodzica z koniecznością uzyskania pomocy, tworzą z tym rodzicem tzw. tymczasową wspólnotę potrzeb. Wystarczy, jeżeli dziecko mieszka z rodzicem „z pewną regularnością dłużej niż przez jeden dzień” (Federalny Sąd Społeczny), na przykład co drugi weekend. Dziecko otrzymuje wówczas zazwyczaj proporcjonalny dodatek na zapotrzebowanie regularne oraz w razie potrzeby proporcjonalny dodatek na potrzeby dodatkowe lub dodatek na kosztowne wyżywienie odpowiednio do liczby dni w miesiącu, przez które przebywa u rodzica, u którego występuje konieczność uzyskania pomocy.

Podział dochodów we wspólnocie potrzeb

Prawo do Alg II i zasiłku socjalnego jest zasadniczo ustalane poprzez porównanie całkowitych dochodów osób żyjących we wspólnocie potrzeb z ich całkowitymi potrzebami w zakresie utrzymania (zapotrzebowanie regularne, potrzeby dodatkowe, koszty utrzymania). Dopiero, gdy potrzeby te zostaną pokryte przez dochód, pozostały dochód jest zaliczany na poczet potrzeb na kształcenie i udział w życiu społecznym.

Ta metoda obliczania powoduje regularnie, że na przykład partner, który posiada wystarczające dochody dla siebie samego, jest uważany za potrzebującego pomocy i uprawnionego do pobierania świadczeń, dopóki nie zostanie wyeliminowana potrzeba uzyskania pomocy wszystkich członków wspólnoty potrzeb.

Inny podział dochodu w ramach wspólnoty potrzeb ma miejsce, gdy jeden z partnerów jest wyłączony z zakresu Alg II. Wówczas tylko dochód wykluczonego partnera, który przekracza jego własne potrzeby, jest dzielony między uprawnionych do świadczeń członków wspólnoty potrzeb.

Członkowie wspólnoty potrzeb nie muszą zawsze przeznaczać swoich dochodów i swojego majątku na siebie nawzajem:

- Dochód i majątek rodziców nie jest uwzględniany w przypadku

mieszkającego w gospodarstwie domowym dziecka poniżej 25. roku życia, jeżeli dziecko to jest w ciąży lub wychowuje własne dziecko poniżej szóstego roku życia ([§ 9 Abs. 3 SGB II](#) [§ 9 ust. 3 SGB II]).

- Dochody i majątek dzieci są brane pod uwagę tylko w stosunku do nich samych, a nie w stosunku do rodziców lub rodzeństwa w gospodarstwie domowym.

Ważna informacja: Jeśli dziecko poniżej 25. roku życia dysponuje tak dużym dochodem – na przykład z tytułu alimentów i zasiłku na dzieci – lub majątkiem, że w stosunku do niego nie występuje konieczność uzyskania pomocy, dziecko takie nie jest zaliczane do wspólnoty potrzeb. W konsekwencji jego udziały w kosztach utrzymania i ogrzewania nie są już ponoszone przez Urząd Pracy. Dziecko może wówczas otrzymać ewentualnie dodatek mieszkaniowy zgodnie z [Wohngeldgesetz](#) [ustawą o dodatku mieszkaniowym].

Co rozumie się pod pojęciem „wspólnoty zbliżonej do małżeństwa”?

„Wspólnota zbliżona do małżeństwa” może być brana pod uwagę, jeżeli mieszkają razem partnerzy, którzy nie są małżeństwem ani zarejestrowanym związkiem partnerskim. Wspólnota występuje wówczas, gdy obaj partnerzy są gotowi wziąć odpowiedzialność za siebie nawzajem i ręczyć za siebie ([§ 7 Abs. 3a SGB II](#) [§ 7 ust. 3a SGB II]).

Jeżeli występuje jedna z poniższych sytuacji, ustawodawca *przyjmuje*, że istnieje „wspólnota zbliżona do małżeństwa”:

- partnerzy żyją ze sobą dłużej niż rok,
- partnerzy żyją razem ze wspólnym dzieckiem,
- jeden partner opiekuje się dziećmi lub krewnymi drugiego partnera w tym samym gospodarstwie domowym,
- partnerzy są uprawnieni do dysponowania dochodami lub majątkiem drugiego partnera.

Domniemanie prawne można obalić.

Także inne wskazówki mogą sugerować wzajemne poręczenie za siebie, na przykład jeżeli jeden partner uwzględnia drugiego w swoim ubezpieczeniu na życie. Dlatego wspólnota zbliżona do małżeństwa może już istnieć, jeżeli dane osoby nie mieszkają jeszcze razem przez rok i prowadzą wspólne gospodarstwo domowe.

✓ **Nasza porada:** Wspólnota potrzeb zakłada gotowość do wspólnego gospodarowania. Dana osoba i jej współmieszkańcy nie tworzą wspólnoty potrzeb, jeżeli ona i jej współmieszkańcy wszystkie aspekty dotyczące prowadzenia gospodarstwa domowego i stylu życia zarządzają oddzielnie i można to wiarygodnie udowodnić w Urzędzie Pracy.

2. Wspólnota gospodarstwa domowego z krewnymi lub powinowatymi

Ustawodawca *domniemywa*, że krewni i powinowaci wspierają się wzajemnie, gdy

- mieszkają w tym samym gospodarstwie domowym oraz

- są tego zdolni pod względem finansowym ([§ 9 Abs. 5 SGB II](#) [§ 9 ust. 5 SGB II]).

Domniemanie można obalić.

Krewnymi są na przykład także rodzice, jeżeli mieszkają razem ze swoimi 25-letnimi lub starszymi dziećmi, które nie należą już do wspólnoty potrzeb.

Ważna informacja: Wspólnota gospodarstwa domowego nie ma miejsca, jeżeli dana osoba mieszka wprawdzie wspólnie z krewnymi lub powinowatymi, lecz – jak we wspólnocie miejsca zamieszkania – ma miejsce oddzielne zarządzanie gospodarstwem domowym.

To, czy krewni lub powinowaci, z którymi istnieje wspólnota gospodarstwa domowego, są w stanie finansowo wesprzeć krewnych potrzebujących pomocy, określa się w następujący sposób: W pierwszej kolejności dochód krewnych i określone potrącenia podlegają „skorygowaniu” (więcej na ten temat w Rozdziale 9 „W jaki sposób zalicza się dochody?”). Od skorygowanego dochodu odejmuje się podwójne zapotrzebowanie regularne i przypadający na krewnych udział w czynszu ciepłym (czynsz plus opłaty). W indywidualnych przypadkach od dochodu można odliczyć inne specjalne obciążenia, przykładowo raty kredytowe lub płatności z tytułu utrzymania na rzecz osób pozostających na utrzymaniu poza gospodarstwem domowym. Połowa pozostałego dochodu krewnych jest zaliczana na potrzeby osoby wymagającej pomocy ([§ 1 Abs. 2 Alg II-V](#) [§ 1 ust. 2 Alg II-V]).

W stosunku do majątku krewnych lub powinowatych ma zastosowanie ten sam majątek pod ochroną, co do uprawnionych do pobierania Alg II ([§ 7 Abs. 2 Alg II-V](#) [§ 7 ust. 2 Alg II-V]). Szczegóły znajdują się w Rozdziale 10 „W jaki sposób zalicza się majątek?”.

Przykład: Pani M. z koniecznością uzyskania pomocy żyje we wspólnocie gospodarstwa domowego swojej ciotki. Ciotka otrzymuje miesięczną emeryturę w wysokości 1400,00 euro (netto). Miesięczny czynsz ciepły wynosi 600,00 euro. Ciotka nie posiada żadnego majątku. Zdolność finansową ciotki oblicza się w następujący sposób:

Renta netto ciotki 1400,00 euro

z potrąceniem

- ryczałtowej stawki ubezpieczenia (korekta) 30,00 euro
 - podwójnego zapotrzebowania regularnego 898,00 euro oraz
 - połowy miesięcznego czynszu ciepłego 300,00 euro
- = **pozostały dochód 172,00 euro.**

Z tego 50% zostaje zaliczone na rzecz Pani M. To jest 86,00 euro miesięcznie.

Jeżeli krewni lub powinowaci we wspólnocie gospodarstwa domowego nie posiadają zdolności finansowej, Urząd Pracy nie może obciążyć ich utrzymaniem danej osoby.

✓ **Nasza porada:** Urząd Pracy może odstąpić od oceny zdolności finansowej, jeśli krewni nie są zobowiązani do udzielenia sobie wzajemnego utrzymania. W takim przypadku jest wystarczające pisemne oświadczenie krewnych, że nie zapewniają wsparcia danej osobie. Spowinowaceni członkowie rodziny nie są z reguły zobowiązani do zapewnienia utrzymania.

Jeżeli dana osoba rzeczywiście otrzymuje świadczenia pieniężne od krewnych lub powinowatych, zostaną one wzięte pod uwagę. Bezpłatne zakwaterowanie oznacza, że w przypadku danej osoby nie występuje zapotrzebowanie na koszty utrzymania i ogrzewania.

3. Wspólnota miejsca zamieszkania

Jeżeli nie występuje wspólnota potrzeb ani wspólnota gospodarstwa domowego z krewnymi lub powinowatymi, dochód i majątek współmieszkańców nie może zostać wykorzystany do zapewnienia minimum egzystencji członkom wspólnoty miejsca zamieszkania.

Rozdział 5 | Jakie potrzeby są uwzględniane w przypadku zabezpieczenia podstawowego?

Alg II i zasiłek socjalny to świadczenia zabezpieczające egzystencję. Prawo do tych świadczeń przysługuje wówczas, jeżeli są spełnione wymogi ustawowe.

Alg II i zasiłek socjalny obejmują

- zapotrzebowanie regularne,
- ewentualnie potrzeby dodatkowe i
- potrzebę zakwaterowania, ogrzewania i ciepłej wody.

👉 **Uwaga:** W celu otrzymania rzeczywistej kwoty płatności należy od tak ustalonych potrzeb odjąć zaliczany dochód (patrz Rozdział 9 „W jaki sposób zalicza się dochody?”). W Rozdziale 9 znajdują się również przykłady obliczenia Alg II.

1. Zapotrzebowanie regularne

Zapotrzebowanie regularne obejmuje miesięczne wydatki każdej osoby uprawnionej do świadczeń między innymi na: żywność, odzież, higienę osobistą, artykuły gospodarstwa domowego, energię elektryczną, energię w gospodarstwie domowym, z wyłączeniem ogrzewania i ciepłej wody, transport, telefon, Internet i rozrywkę ([§ 20 SGB II](#); [Regelbedarfs-Ermittlungsgesetz](#)) [[§ 20 SGB II](#) ustawy dotyczącej ustalenia zapotrzebowania regularnego].

Zapotrzebowanie regularne jest przyznawane w kwocie ryczałtowej zgodnie z sześcioma stopniami zapotrzebowania regularnego.

Przegląd 1

Miesięczne zapotrzebowanie regularne (w euro)

Stopnie zapotrzebowania regularnego	2022	2021
Stopień 1: osoby samotne, osoby samotnie wychowujące dziecko, osoby pełnoletnie z partnerem poniżej 18. roku życia żyjące we wspólnocie potrzeb	449	446
Stopień 2: pełnoletni partnerzy żyjący we wspólnocie potrzeb	404	401
Stopień 3: osoby dorosłe poniżej 25. roku życia, które żyją we wspólnocie potrzeb z rodzicami, i osoby poniżej 25. roku życia, które przeprowadziły się bez zapewnienia Urzędu Pracy	360	357
Stopień 4: młodzież w wieku 14–17 lat	376	373
Stopień 5: dzieci w wieku 6–13 lat	311	309
Stopień 6: dzieci poniżej 6. roku życia	285	283

👉 **Uwaga:** Przegląd 1 przedstawia grupy przypadków uregulowane w § 20 SGB II. Możliwe są inne nieuregulowane w ustawie przypadki.

2. Potrzeby dodatkowe

Oprócz zapotrzebowania regularnego może być także w razie potrzeby przyznana potrzeba dodatkowa. Ma ona na celu zrekompensowanie wyższych obciążeń finansowych dla osób uprawnionych do świadczeń w określonych sytuacjach życiowych. Jeżeli są spełnione odpowiednie przesłanki, taka osoba ma prawo do jednej lub kilku potrzeb dodatkowych. Ogółem potrzeby dodatkowe określone w pkt. 2.1 do 2.4 są uwzględniane jedynie do wysokości zapotrzebowania regularnego, które ma zastosowanie do danej osoby uprawnionej do świadczeń.

2.1 Potrzeby dodatkowe dla kobiet w ciąży

Potrzeba dodatkowa wynosi ryczałtowo 17 procent zapotrzebowania regularnego kobiet w ciąży i jest przyznawana od 13. tygodnia ciąży do końca miesiąca porodu([§ 21 Abs. 2 SGB II](#)) [[§21 ust. 2 SGBII](#)].

Przegląd 2

Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe dla kobiet w ciąży (w euro)

Stopnie zapotrzebowania regularnego	2022	2021
Stopień 1: osoby samotne, osoby samotnie wychowujące dziecko, osoby pełnoletnie z partnerem poniżej 18. roku życia żyjące we wspólnocie potrzeb	76,33	75,82
Stopień 2: pełnoletni partnerzy żyjący we wspólnocie potrzeb	68,68	68,17
Stopień 3: osoby dorosłe poniżej 25. roku życia, które żyją we wspólnocie potrzeb z rodzicami, i osoby poniżej 25. roku życia, które przeprowadziły się bez zapewnienia Urzędu Pracy	61,20	60,69

Stopień 4: młodzież w wieku 14–17 lat	63,92	63,41
---------------------------------------	-------	-------

2.2 Potrzeby dodatkowe dla osób samotnie wychowujących dziecko

Dodatek na potrzeby dodatkowe otrzymują osoby, które mieszkają z przynajmniej jednym niepełnoletnim dzieckiem i ponoszą wyłączną odpowiedzialność za wychowanie i opiekę nad dzieckiem w gospodarstwie domowym ([§ 21 Abs. 3 SGB II](#)) [§ 21 ust. 3 SGB II]. Pod pojęciem dzieci rozumie się nie tylko dzieci biologiczne lub adoptowane, ale także dzieci w rodzinie zastępczej.

Dodatek na zapotrzebowanie regularne wynosi ryczałtowo dla osób samotnie wychowujących dziecko, które żyją razem z jednym dzieckiem poniżej 7. roku życia lub z dwójką lub trójką dzieci poniżej 16. roku życia, 36 procent zapotrzebowania regularnego poziomu 1. Dodatek ten wynosi dla każdego dziecka 12 procent zapotrzebowania regularnego stopnia 1, jeżeli łącznie wynika wyższa miesięczna kwota, lecz nie więcej niż 60 procent zapotrzebowania regularnego poziomu 1.

Przegląd 3:

Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe dla osób samotnie wychowujących dziecko (w euro)

	2022	2021
1 dziecko poniżej 7. roku życia	161,64	160,56
1 dziecko od 7. roku życia	53,88	53,52
2 dzieci poniżej 16. roku życia	161,64	160,56
2 dzieci od 16. roku życia	107,76	107,04
1 dziecko od 7. roku życia i 1 dziecko od 16. roku życia	107,76	107,04
3 dzieci	161,64	160,56
4 dzieci	215,52	214,08
od 5 dzieci	269,40	267,60

 Uwaga: Jeśli dane dziecko mieszka naprzemiennie w dwóch gospodarstwach domowych z rodzicami rozwiedzionymi lub w separacji, obowiązują następujące przepisy: dodatek na potrzeby dodatkowe obowiązuje każdorazowo w połowie obu rodzicom, jeżeli dziecko naprzemiennie, przynajmniej w rytmie tygodniowym, mieszka u jednego z rodziców. W przeciwnym razie pełny dodatek na potrzeby dodatkowe jest zazwyczaj przyznawany rodzicowi, z którym dziecko głównie mieszka.

2.3 Dodatek na potrzeby dodatkowe dla osób niepełnosprawnych uprawnionych do pobierania świadczeń

Osoby niepełnosprawne z prawem do świadczenia Alg II mają prawo do dodatku na potrzeby dodatkowe w wysokości 35 procent zapotrzebowania regularnego, jeżeli ze względu na swoją niepełnosprawność otrzymują jedno ze szczegółowiej opisanych w [§ 21 Abs. 4 SGB II](#) [§21 ust. 4 SGB II] świadczeń z tytułu integracji na rynku pracy. Powyższe obejmuje przykładowo szkolenie zawodowe lub dodatek integracyjny Urzędu Pracy lub innego podmiotu publicznego. Dodatek na potrzeby

[Rozdział 5 | Jakie potrzeby są uwzględniane w przypadku zabezpieczenia podstawowego?](#)

dotatkowe otrzymują także osoby niepełnosprawne, które pobierają zasiłek socjalny od 15. roku życia, jeżeli w ramach świadczeń na uczestniczenie w życiu społecznym uczęszczają one do szkoły, szkoły zawodowej lub szkoły wyższej ([§ 23 Nr. 2 SGB II](#)) [§23 nr 2 SGB II].

Przegląd 4

Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe dla osób niepełnoprawnych, które są uprawnione do pobierania świadczeń (w euro)

Stopnie zapotrzebowania regularnego	2022	2021
Stopień 1: osoby samotne, osoby samotnie wychowujące dziecko, osoby pełnoletnie z partnerem poniżej 18. roku życia żyjące we wspólnocie potrzeb	157,15	156,10
Stopień 2: pełnoletni partnerzy żyjący we wspólnocie potrzeb	141,40	140,35
Stopień 3: osoby dorosłe poniżej 25. roku życia, które żyją we wspólnocie potrzeb z rodzicami, i osoby poniżej 25. roku życia, które przeprowadziły się bez zapewnienia Urzędu Pracy	126,00	124,95
Stopień 4*: młodzież w wieku 15–17 lat	131,60	130,55

* w tym przypadku dopiero od 15. roku życia

2.4 Dodatek miesięczny na potrzeby dodatkowe na kosztowną żywność

Jeżeli w wyniku choroby dana osoba ponosi ze względów medycznych dodatkowe koszty żywieniowe, należy jej przyznać dodatek na potrzeby dodatkowe ([§ 21 Abs. 5 SGB II](#)) [§21 ust. 5 SGB II]. Choroba musi być potwierdzona przez lekarza.

Podstawę do przyznania dodatku na potrzeby dodatkowe ze względu na kosztowne wyżywienie stanowią zalecenia Deutsches Verein für öffentliche und private Fürsorge [Niemieckiego Stowarzyszenia na rzecz Publicznej i Prywatnej Opieki Społecznej]. We wrześniu 2020 roku Niemiecki Związek opublikował zaktualizowaną wersję [Empfehlungen zur Gewährung des Mehrbedarfs bei kostenaufwändiger Ernährung nach § 30 Abs. 5 SGB XII](#) [zaleceń dotyczących przyznania potrzeb dodatkowych w przypadku kosztownego odżywiania zgodnie z § 30 ust. 5 SGB XII]. Zalecenia odnoszą się w szczególności do potrzeb dodatkowych w zakresie pomocy społecznej (SGB XII), ale z niewielkimi odchyleniami są stosowane również w zakresie zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy.

Zgodnie z tymi zaleceniami w przypadku występowania określonych chorób zaleca się z reguły ryczałtowe potrzeby dodatkowe. Decydujące znaczenia dla obliczenia potrzeb dodatkowych ma zapotrzebowanie regularne dla osób samotnych.

Miesięczne potrzeby dodatkowe wynikające z kosztownego odżywiania (zgodnie z zaleceniami Niemieckiego Związku z dnia 16 września 2020)

Choroba	Zalecane potrzeby dodatkowe (w % zapotrzebowania regularnego 1. stopnia)
Celiakia	20 % (89,80 euro)
Mukowiscydoza	30 % (134,70 euro)
Niedożywienie związane z chorobą* (dawniej: choroby konsumpcyjne)	10 % (44,90 euro)
Terminalna niewydolność nerek z możliwością dializoterapii	5 % (22,45 euro)
Dysfagia	w wysokości rzeczywistych wydatków

* Takie niedożywienie *może* występować m.in. w następujących chorobach: choroby nowotworowe, przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP), CED (choroba Leśniowskiego-Crohna, colitis ulcerosa), choroby neurologiczne (w tym dysfagia), terminalna i przedwczesna niewydolność nerek, zwłaszcza w przypadku dializ, zaburzenia gojenia się ran lub choroby wątroby (np. alkoholowe stłuszczeniowe zapalenie wątroby, marskość wątroby). Warunki dla przyznania potrzeb dodatkowych w tych przypadkach: [Body-Mass-Index](#) [wskaźnik masy ciała] (BMI) wynosi poniżej 20, występuje znacznie zmniejszona masa mięśniowa lub szybka utrata masy ciała z powodu choroby i jest to konsekwencją stopnia ciężkości choroby lub znacznie zmniejszonego spożycia żywności (bez diety lub anoreksji).

W przypadku nietolerancji żywieniowych, na przykład nietolerancja laktozy, wysokiego ciśnienia krwi, podwyższonego poziomu lipidów we krwi lub cukrzycy typu I II nie przyznaje się z reguły dodatku na potrzeby dodatkowe. Zgodnie z zaleceniami Niemieckiego Związku wystarczająca jest w tych przypadkach dieta pełnowartościowa („zdrowa dieta mieszana”) – jej koszty, zgodnie z uzasadnieniem, pokrywane są w ramach zapotrzebowania regularnego.

Związane z żywieniem potrzeby dodatkowe dzieci i młodzieży nie zostały oddzielnie zbadane przez Niemiecki Związek. Niemiecki Związek wychodzi z założenia, że powyższe zalecenia można zasadniczo stosować również w odniesieniu do dzieci i młodzieży. Zalecane są jednak dalsze badania lekarskie, jeśli istnieją przesłanki wskazujące na zwiększone potrzeby dodatkowe wynikające z wieku. Taka sytuacja ma miejsce np. w przypadku chorobowych ograniczeń dietetycznych wynikających z nietolerancji laktozy w niemowlęctwie i wczesnym dzieciństwie.

Ważna informacja: Zalecenia Niemieckiego Związku nie są prawnie wiążące. W indywidualnych przypadkach sądy mogą odstąpić od tej zasady. W

indywidualnych przypadkach możliwe jest także uznanie potrzeb dodatkowych w przypadku innych, niż tutaj wymienione chorób. Z reguły będzie wówczas konieczne dodatkowe urzędowe badanie lekarskie.

2.5 Niezbywalne, szczególne potrzeby („Potrzeby dodatkowe związane z trudną sytuacją”)

Potrzeby dodatkowe należy uznać, jeżeli osoba uprawniona ma w indywidualnym przypadku specjalną, to znaczy nieujęta lub nieujęta w wymaganym zakresie przez zapotrzebowanie regularne niezbędną potrzebę ([§ 21 Abs. 6 SGB II](#)) [§21 ust. 6 SGB II]. Są to głównie potrzeby bieżące, a w wyjątkowych przypadkach również potrzeby jednorazowe (patrz poniżej).

Dana potrzeba jest w szczególności niezbędna, jeżeli nie można jej przełożyć w czasie i nie może zostać pokryta przez nakłady osób trzecich (np. szkoły) lub świadczenia od innych świadczeniodawców (np. ubezpieczenie zdrowotne lub ubezpieczenie pielęgnacyjne). Potrzeb dodatkowych nie należy przyznawać, jeżeli dodatkowe wydatki są niskie i mogą być zrekompensowane przez oszczędności w ramach zmiany stylu życia.

Zgodnie z wolą ustawodawcy jest to przepis dotyczący ciężkiej sytuacji, który „(jest) ograniczony do kilku przypadków ze względu na wąskie i ścisłe przesłanki stanu faktycznego” ([Bundestags-Drucksache 17/1465](#), str. 8 i nast.).

Federalna Agencja ds. Pracy wymienia przykładowo w swoich zaleceniach następujące potrzeby, które mogą zostać zasadniczo uznane:

- pomoc w zakresie sprzątania lub pomoc domowa dla osób ze znaczną niepełnosprawnością fizyczną, na przykład osoby na wózkach inwalidzkich,
- koszty korzystania z prawa do kontaktów z dziećmi w przypadku rodziców pozostających w separacji, w szczególności koszty podróży dzieci lub rodziców,
- artykuły higieniczno-sanitarne, które ze względów zdrowotnych są stale potrzebne i nie są opłacane przez ubezpieczenie zdrowotne, na przykład artykuły higieniczne w przypadku zakażenia HIV, produkty do pielęgnacji ciała w przypadku atopowego zapalenia skóry.

W przypadku jednorazowych potrzeb Urząd Pracy sprawdza najpierw, czy pożyczka zgodnie z [§ 24 Abs. 1 SGB II](#) [§ 24 ust. 1 SGB II] jest możliwa (więcej na temat „Pożyczki w przypadku nagłej potrzeby” patrz rozdział 7 punkt 2.4). Jedynie w przypadku, gdy wsparcie w formie pożyczki nie jest uzasadnione lub zastosowanie regulacji dotyczącej pożyczek jest wykluczone, ponieważ jednorazowa potrzeba na utrzymanie nie jest objęta zapotrzebowaniem regularnym, uwzględnia się potrzeby dodatkowe. Pożyczka dla osób uprawnionych do świadczeń może być niezasadna, jeśli pojawiają się nieprzewidywalne, wysokie potrzeby finansowe.

Jednorazową potrzebę specjalną można rozważyć np. na zakup komputera, laptopa lub tabletu dla uczniów potrzebujących pomocy, pod warunkiem, że szkoła potwierdzi taką potrzebę, a uczniowie nie mają własnego odpowiedniego urządzenia lub urządzenie takie nie może zostać udostępnione w najbliższym

czasie. Sądy uznały szczególną potrzebę zwłaszcza w związku z uczestnictwem w uwarunkowanych pandemią zajęciach szkolnych w otoczeniu domowym („nauka zdalna”) (przykładowo [LSG Schleswig-Holstein vom 18.3.2021 - L 3 AS 28/21 B ER](#) [LSG Schleswig-Holstein z dnia 18.3.2021 - L 3 AS 28/21 B ER]).

Federalna Agencja ds. Pracy (BA) przyznaje – na uprzednio wymienionych warunkach – potrzebującym pomocy uczniom poniżej 25. roku życia zapotrzebowanie dodatkowe w wysokości do 350 euro na zakup komputera, laptopa lub tabletu, a w razie potrzeby również drukarki ([Weisung vom 1. Februar 2021](#) [Wskazówka z dnia 1 lutego 2021]).

Nowa instrukcja BA przewiduje uznanie uwarunkowanego pandemią szczególnego zapotrzebowania przy kształceniu zdalnym tylko wtedy, gdy niemiecki Bundestag uzna sytuację epidemiologiczną za sytuację o zasięgu krajowym ([Weisung vom 13. Oktober 2021](#) [Wskazówka z 13 października 2021]). Ponieważ sytuacja epidemiologiczna o zasięgu krajowym przestała obowiązywać w dniu 25 listopada 2021, nie wiadomo jeszcze, czy ta restrykcyjna sytuacja w zakresie wytycznej będzie trwała.

✓ **Nasza porada:** W przypadku bieżących specjalnych potrzeb należy dokumentować zakres swoich miesięcznych kosztów dodatkowych poprzez paragony, pokwitowania lub w inny sposób. Od tego zależy poziom dodatku na potrzeby dodatkowe. W przypadku kosztów dodatkowych uzasadnionych stanem zdrowia można, na przykład zaświadczeniem lekarskim, udowodnić, że wydatki są konieczne z medycznego punktu widzenia.

2.6 Potrzeby dodatkowe na podręczniki szkolne

Wydatki na zakup lub odpłatne wypożyczenie podręczników szkolnych i zeszytów ćwiczeń z numerami ISBN są pokrywane jako potrzeby dodatkowe ([§ 21 Abs. 6a SGB II](#)) [§21 ust. 6a SGB II].

Warunkiem jest, aby przedmiotowi uczniowie nie byli zwolnieni z opłaty za materiały dydaktyczne ani nie mieli możliwości bezpłatnego nabycia lub wypożyczenia podręczników i zeszytów ćwiczeń. Ponadto korzystanie z książki lub zeszytu ćwiczeń musi być wyznaczone przez szkołę lub odpowiedniego nauczyciela przedmiotu.

W Berlinie rodziny, u których występuje konieczność uzyskania pomocy, są po złożeniu wniosku zwolnione z opłacania własnej części kosztów zakupu materiałów do nauki (patrz rozdział 18 punkt 3. „Zwolnienie z udziału własnego na zakup materiałów do nauki w szkołach”).

2.7 Dodatek na potrzeby dodatkowe przy zdecentralizowanym wytwarzaniu ciepłej wody

Jeżeli w mieszkaniu ma miejsce podgrzewanie ciepłej wody, np. za pomocą elektrycznego bojlera lub przepływowego podgrzewacza wody, to uznaje się

potrzeby dodatkowe w wysokości ryczałtowej od 0,8 do 2,3 procenta danego zapotrzebowania regularnego ([§ 21 Abs. 7 SGB II](#)) [§21 ust. 7 SGB II].

👉 **Uwaga:** Wytwarzanie ciepłej wody przez gazowe ogrzewanie podłogowe jest częścią centralnego ogrzewania ciepłej wody użytkowej. Więcej informacji na temat szczególnych cech gazowego ogrzewania podłogowego można znaleźć w tym rozdziale w Punkcie 3.2 b) „Wartości graniczne dla kosztów ogrzewania, w tym centralnego przygotowania ciepłej wody użytkowej”.

Przegląd 6

Dodatek na potrzeby dodatkowe w związku z zdecentralizowanym przygotowaniem ciepłej wody użytkowej (w euro)

Stopnie zapotrzebowania regularnego	2022	2021
Poziom 1 (2,3 procenta)	10,33	10,26
Poziom 2 (2,3 procenta)	9,29	9,22
Poziom 3 (2,3 procenta)	8,28	8,21
Poziom 4 (1,4 procenta)	5,26	5,22
Poziom 5 (1,2 procenta)	3,73	3,71
Poziom 6 (0,8 procenta)	2,28	2,26

Wyższe koszty zdecentralizowanego wytwarzania ciepłej wody użytkowej są pokrywane tylko wtedy, gdy zużycie ciepłej wody jest udokumentowane oddzielnym urządzeniem pomiarowym.

2.8 Dodatek na potrzeby dodatkowe dla osób niezdolnych do pracy grupy G, aG

Osoby uprawnione do otrzymywania zasiłku socjalnego, które mają całkowitą niezdolność do pracy zarobkowej w rozumieniu SGB VI i które są uznane za ciężko upośledzone z upośledzeniem czynności chodzenia lub z nadzwyczajnym upośledzeniem czynności chodzenia (grupa G lub aG), otrzymują dodatek na potrzeby dodatkowe w wysokości 17 procent ich zapotrzebowania regularnego ([§ 23 Nr. 4 SGB II](#) [§ 23 nr 4 SGB II]). Wyjątek: dana osoba otrzymuje dodatek na potrzeby dodatkowe ze względu na niepełnosprawność (patrz Rozdział Punkt 2.3). Dodatek na potrzeby dodatkowe jest przyznawany przez Urząd Pracy, jeżeli osoba z upośledzeniem czynności chodzenia mieszka z osobą zdolną do pracy zarobkowej we wspólnocie potrzeb.

Przegląd 7

Miesięczny dodatek na potrzeby dodatkowe dla osób niezdolnych do pracy grupy „aG” (w euro)

Stopnie zapotrzebowania regularnego	2022	2021
Stopień 1: osoby samotnie wychowujące dziecko lub osoby pełnoletnie z partnerem poniżej 18. roku życia żyjące we wspólnocie potrzeb	76,33	75,82
Stopień 2: pełnoletni partnerzy żyjący we wspólnocie potrzeb	68,68	68,17
Stopień 3: osoby dorosłe poniżej 25. roku życia, które	61,20	60,69

żyją we wspólnocie potrzeb z rodzicami, i osoby poniżej 25. roku życia, które przeprowadziły się bez zapewnienia Urzędu Pracy		
Stopień 4*: młodzież w wieku 15–17 lat	63,92	63,41

* w tym przypadku dopiero od 15. roku życia

3. Potrzeba zakwaterowania, ogrzewania i ciepłej wody (koszty mieszkaniowe)

Po złożeniu pierwszego wniosku Urząd Pracy przejmuje koszty mieszkaniowe danej osoby w rzeczywistej wysokości jako formę potrzeby. Jeżeli koszty mieszkaniowe przekroczą kwoty uznane za umiarkowane, koszty są pokrywane w całości tylko tymczasowo, zazwyczaj na okres sześciu miesięcy ([§ 22 Abs. 1 SGB II](#) [§ 22 ust. 1 SGB II]).

✱ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące kosztów mieszkania i ogrzewania w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]). Jeżeli specjalne uregulowanie ma zastosowanie do danej osoby, to jej rzeczywiste koszty mieszkaniowe, niezależnie od ich wysokości, będą przez określony czas uznawane za zasadne.

3.1 Co zalicza się do kosztów mieszkaniowych?

Koszty mieszkaniowe najemców obejmują

- czynsz netto bez opłat za ogrzewanie,
- miesięczne zaliczki na koszty eksploatacyjne, przykładowo wywóz śmieci, doprowadzanie i odprowadzanie wody lub czyszczenie korytarza,
- miesięczne koszty ogrzewania i ciepłej wody użytkowej do *centralnego* przygotowania ciepłej wody,
- roczne dodatkowe koszty eksploatacyjne i grzewcze wymagane przez wynajmującego oraz
- pozostałe płatności należne z tytułu umowy najmu, np. podłączenie telewizji kablowej, jeżeli są one faktycznie związane z wynajmem mieszkania („nieuniknione uboczne koszty mieszkaniowe”).

W przypadku rocznych zakupów materiałów opałowych wydatki należy uwzględnić jako zapotrzebowanie w miesiącu, w którym są należne. Ewentualnie skutkuje to tym, że prawo do świadczeń SGB II przysługuje tylko w miesiącu zakupu materiału opałowego ([BSG vom 8. Mai 2019 - B 14 AS 20/18 R](#)) [BSG z 8 maja 2019 – B 14 AS 20/18 R].

Rozliczenia kosztów eksploatacyjnych i kosztów ogrzewania

Dodatkowe roszczenia wynajmującego z tytułu kosztów eksploatacyjnych i ogrzewania, które są należne w okresie pobierania Alg II i dotyczą obecnego mieszkania, muszą być opłacone przez Urząd Pracy także, jeżeli pochodzą z okresu rozliczeniowego poprzedzającego potrzebę uzyskania pomocy. Informacje

dotyczące dodatkowych roszczeń wynajmującego po zakończeniu procedury obniżenia kosztów są zamieszczone w punkcie 3.3 tego rozdziału.

Zwroty i zapisy na dobro rachunku na podstawie rozliczeń kosztów eksploatacyjnych i grzewczych – nawet jeśli pochodzą z okresów przed pobieraniem Alg II ([BSG vom 24.6.2020 – B 4 AS 7/20 R](#) [BSG z dnia 24.6.2020 – B 4 AS 7/20 R] – zmniejszają zapotrzebowanie na koszty utrzymania i ogrzewania od miesiąca po zapisaniu na dobro rachunku. Powoduje to ograniczone płatności Urzędu Pracy. Wszelkie nadpłaty należy zwrócić do Urzędu Pracy. Wyjątek: nadpłaty nie podlegają w takim zakresie naliczaniu, w jakim dana osoba musiała pokryć całość lub część dodatkowych kosztów w okresie rozliczeniowym z Alg II, ponieważ Urząd Pracy nie uznał jej kosztów mieszkaniowych w pełnym zakresie ([§ 22 Abs. 3 SGB II](#) [§ 22 ust. 3 SGB II]). Nieuznane koszty mieszkaniowe podczas pobierania Alg II są opisane w niniejszym rozdziale w Punkcie 3.3 „Kiedy występuje żądanie obniżenia kosztów mieszkaniowych?”.

Proporcjonalne koszty mieszkaniowe

Zasadniczo koszty mieszkaniowe są w decyzji przyznającej świadczenie dzielone równo pomiędzy mieszkańców. Jeżeli w mieszkaniu mieszkają osoby, które nie należą do wspólnoty potrzeb, np. dzieci powyżej 25. roku życia, na wspólnotę potrzeb przypada jedynie odpowiednio mniejszy udział w kosztach mieszkania. Tylko ten udział w kosztach mieszkaniowych jest podczas sprawdzania zasadności porównywany z dopuszczalnymi kosztami mieszkaniowymi dla wspólnoty potrzeb.

Rozbieżności od tej „zasady udziału na osobę” są możliwe w niektórych określonych przypadkach, na przykład, gdy istnieje ważna umowa najmu pomiędzy osobami, które korzystają wspólnie z mieszkania bez tworzenia wspólnoty potrzeb.

Własność mieszkania do własnego używania

Jeżeli osoby uprawnione do świadczeń mieszkają w mieszkaniu własnościowym lub w domach jednorodzinnych, wszystkie ponoszone także przez najemców koszty eksploatacji i ogrzewania nieruchomości są przejmowane przez Urząd Pracy. Ponadto potrzeba obejmuje również koszty mieszkaniowe związane z nieruchomością, na przykład odsetki od zadłużenia od nieruchomości mieszkaniowej (zazwyczaj bez opłat amortyzacyjnych), jak również nieuniknione koszty napraw i remontów nieruchomości (patrz [Nummer 4 der AV-Wohnen](#)).

3.2 Jakie koszty mieszkaniowe uważa się w Berlinie za „umiarkowane”?

Ceny mieszkań w Niemczech różnią się w zależności od miasta i regionu. „Zasadne” koszty mieszkaniowe muszą zatem zawsze uwzględniać sytuację na lokalnym rynku mieszkaniowym.

Do jakiej wysokości koszty mieszkaniowe w Berlinie są uznawane za „umiarkowane” jest uregulowane w [Ausführungsvorschriften Wohnen](#) [przepisach wykonawczych dotyczących mieszkania] (w skrócie: AV-Wohnen).

Orzecznictwo nakłada na komunalne podmioty świadczące zabezpieczenie podstawowe stosowanie tzw. spójnej koncepcji, według której odpowiednie wartości są określone w sposób przejrzysty i zrozumiały. Senat Berliński opublikował swoje postrzeganie „spójnej koncepcji” w [Anlage 1](#) [Załączniku 1] do AV-Wohnen.

Przepisy AV-Wohnen wyznaczają

- wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto i
- wartości graniczne kosztów ogrzewania, wraz z centralnym przygotowaniem ciepłej wody użytkowej,

które decydują o zasadności mieszkania. Wielkość mieszkania nie odgrywa roli podczas stwierdzania zasadności.

W AV-Wohnen dokonuje się rozróżnienia między dwoma sytuacjami:

- **Istniejące mieszkanie** – jest to zazwyczaj mieszkanie, które zostało wynajęte w momencie rozpoczęcia pobierania świadczeń – odpowiednia wartość referencyjna i wartość graniczna są sumowane. Obie wartości, wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki, oraz w razie potrzeby wraz z innymi dopłatami i potrąceniami stanowią „dopuszczalne wydatki całkowite”, których dany *czynsz ciepły brutto* nie może przekroczyć, aby koszty mieszkaniowe zostały uznane za zasadne (więcej informacji podano w dalszej części rozdziału).
- **Nowy wynajem mieszkania** w okresie pobierania Alg II nie może dojść do przekroczenia wartości orientacyjnej dla czynszu zimnego brutto ani wartości granicznej dla kosztów ogrzewania, w razie potrzeby z dopłatami i potrąceniami (patrz punkt 3.4). Zasadność jest również określana oddzielnie dla kosztów czynszu zimnego brutto i kosztów ogrzewania, gdy tylko Urząd Pracy obniży „niezasadne” koszty mieszkaniowe do „zasadnych” potrzeb (patrz punkt 3.3).

Poniższe regulacje dotyczące zasadności kosztów mieszkaniowych mają zastosowanie do najemców i mają odpowiednie zastosowanie do osób mieszkających w mieszkaniu własnościowym lub w domu jednorodzinnym.

👉 **Uwaga:** Sądy społeczne nie są związane przepisami dotyczącymi zasadności według AV-Wohnen, gdyż w tym przypadku mamy do czynienia wyłącznie z przepisami dla pracowników administracyjnych.

a) Wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto

Wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto różnią się w zależności od wielkości wspólnoty potrzeb. Wartości są korygowane co dwa lata, w każdym przypadku po opublikowaniu nowego Berlińskiego Wskaźnika Czynszu. Aktualne wartości orientacyjne opierają się na Berlińskim Wskaźniku Czynszu z 2021 roku.

W Przeglądzie 8 oraz w tabelach na końcu poradnika (Załącznik I) w kolumnie 2 znajdują się wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto.

Wartości orientacyjne mogą być zwiększane przez dopłaty.

Na naszej stronie internetowej www.beratung-kann-helfen.de/beratung/haeufige-fragen-zum-alg-ii można dowiedzieć się o aktualnych wartościach, które są uważane za „zasadne” dla danych potrzeb mieszkaniowych w Berlinie.

Budownictwo socjalne

W stosunku do mieszkań w budownictwie socjalnym (1. forma wspierania) w stosunku do czynszu zimnego brutto zastosowanie mają wartości orientacyjne zwiększone o 10 procent. Jeżeli przesłanka socjalna budownictwa nie ma już zastosowania, obowiązuje wówczas zwykła wartość orientacyjna.

→ [Investitionsbank Berlin \(IBB\)](#) może udzielić telefonicznie informacji (030) 2125-4545, czy dana osoba wynajęła mieszkanie w budownictwie socjalnym (1. forma wspierania).

Dopłata klimatyczna

W przypadku mieszkań, które zostały poddane renowacji energetycznej, do wartości orientacyjnych czynszu zimnego brutto dodaje się tzw. dopłatę klimatyczną. Warunkiem jest, aby końcowa wartość energetyczna budynku wynosiła mniej niż 100 kilowatogodzin na metr kwadratowy rocznie (klasy efektywności energetycznej od A do C). Jako dowód służy świadectwo energetyczne budynku.

Dopłata wynosi zgodnie z [Anlage 1](#) [załącznikiem] do AV Wohnen

- 25 euro dla jednej osoby we wspólnocie potrzeb,
- 32,50 euro dla dwóch osób we wspólnocie potrzeb,
- 40 euro dla trzech osób we wspólnocie potrzeb,
- 45 euro dla czterech osób we wspólnocie potrzeb,
- 51 euro dla pięciu osób we wspólnocie potrzeb.

Dla każdej dodatkowej osoby we wspólnocie potrzeb dopłata zwiększa się o sześć euro.

Dopłata z tytułu trudnej sytuacji

Dodatkowo do wartości orientacyjnych w przypadku trudnej sytuacji należy przyznać dodatek w wysokości 10 procent wartości orientacyjnej. Dodatek ma zastosowanie w szczególności w przypadku

- osób samotnie wychowujących dziecko,
- kobiet w ciąży,
- osób uprawnionych do świadczeń, które ukończyły 60. rok życia lub są starsze,
- istotnych socjalnych punktów odniesienia, na przykład, jeżeli przedszkole, placówka opiekuńcza lub szkoła dzieci znajdują się w pobliżu poprzedniego mieszkania lub w razie opieki, przykładowo nad bliskimi krewnymi, w pobliżu miejsca zamieszkania,
- przy potrzebie opieki, chorobie lub niepełnosprawności własnej,

- osobach mieszkających w tym samym mieszkaniu przez co najmniej 10 lat lub
- wzroście czynszu w związku z dopłatami modernizacyjnymi.

Ważna informacja: Wyróżnia się tylko *jedną* 10-procentową dopłatę z tytułu trudnej sytuacji, nawet jeżeli są spełnione kryteria dla kilku trudnych sytuacji. Dopłata ta jest również stosowana do podwyższonej wartości orientacyjnej dla mieszkań w budownictwie socjalnym (1. forma wsparcia), dopłaty klimatycznej i dopłaty do nowego wynajmu. Więcej informacji na temat dopłaty do nowego wynajmu można znaleźć w tym rozdziale w Punkcie 3.4 b) „Dopłata przy nowym wynajmie z tytułu istniejącej lub zagrażającej bezdomności”.

Przegląd 8

Wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto

Wielkość wspólnoty potrzeb (w osobach)	Wartość orientacyjna czynszu zimnego brutto (w euro)	
		z dopłatą z tytułu trudnej sytuacji
1	426,00	468,60
2	515,45	567,00
3	634,40	697,84
4	713,70	785,07
5	857,82	943,60
za każdą dodatkową osobę	+ 100,92	+ 111,01

Przegląd 9

Wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto w budownictwie socjalnym

Wielkość wspólnoty potrzeb (w osobach)	Wartość orientacyjna czynszu zimnego brutto (w euro) Budownictwo socjalne	
		z dopłatą z tytułu trudnej sytuacji
1	468,60	515,46
2	567,00	623,69
3	697,84	767,62
4	785,07	863,58
5	943,60	1.037,96
za każdą dodatkową osobę	+ 111,01	+ 122,11

Szczególne rodzaje dla poszczególnych grup osób

Dla **osób niepełnosprawnych** w mieszkaniach dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, w szczególności dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, zasadność jest ustalana niezależnie od wartości orientacyjnych dla czynszu zimnego brutto. Dotyczy to również **osób bezdomnych**, o ile wynajem zwykłej przestrzeni życiowej nie jest możliwy i dlatego muszą one być

zakwaterowane po wysokich kosztach.

W przypadku **osób przewlekle chorych**, np. chorych na AIDS, obowiązują wyższe czynsze zimne brutto i wartości grzewcze niż umiarkowane, jeżeli urząd mieszkaniowy potwierdzi zwiększone zapotrzebowanie na powierzchnię mieszkalną. Za umiarkowane uznaje się z reguły wartości dla wspólnoty potrzeb powiększone o jedną osobę.

W **przypadku kobiet w ciąży od 13. tygodnia ciąży**, po przedłożeniu medycznego dowodu spodziewanej daty porodu, za podstawę wartości orientacyjnej przyjmuje się kolejną większą wspólnotę potrzeb.

Jeżeli **rodzice mieszkają osobno**, a dzieci mieszkają tylko czasowo, ale regularnie z osobami uprawnionymi do świadczeń (tymczasowe wspólnoty potrzeb), dzieci są brane pod uwagę podczas określania wielkości wspólnoty potrzeb i wartości orientacyjnej. Warunkiem, z punktu widzenia Urzędu Pracy, jest konieczność dodatkowych pokoi. Jeżeli rodzice żyjący w separacji opiekują się dzieckiem mniej więcej po połowie, należy przy ustalaniu adekwatności kosztów mieszkaniowych uwzględnić dziecko jako dodatkowego członka gospodarstwa domowego (patrz [Nummer 3.5.3 der AV-Wohnen](#) [Numer 3.5.3 AV-Wohnen]).

b) Wartości graniczne dla kosztów ogrzewania, wraz z centralnym przygotowaniem ciepłej wody użytkowej

Wartości graniczne kosztów ogrzewania, w tym centralnego przygotowania ciepłej wody użytkowej, są oparte na wartościach ogólnokrajowego [Heizspiegel von co2online gGmbH](#) [poziomu ogrzewania co2online gGmbH]. Wartości te są corocznie dostosowywane po ogłoszeniu nowego poziomu ogrzewania (Heizspiegel) (patrz [Anlage 2](#) [Załącznik 2] zur AV Wohnen).

Departament Senatu ds. Pracy i Spraw Socjalnych zdecydował na korzyść *osób uprawnionych do świadczeń*, że dostosowanie wartości kosztów ogrzewania dla 2022 roku nie będzie miało zastosowania. Wartości graniczne dla kosztów ogrzewania od 1.1.2022 nie będą obliczane na podstawie ogólnokrajowego wskaźnika ogrzewania za rok 2021, lecz nadal na podstawie wskaźnika ogrzewania za rok 2020.

Przyczyna: ceny energii gwałtownie wzrosły na przełomie 2021/2022. Aktualny ogólnokrajowy wskaźnik ogrzewania został jednak obliczony na podstawie danych z okresu, kiedy ceny energii były jeszcze znacznie niższe. Określenie wartości granicznych na podstawie aktualnego wskaźnika ogrzewania oznaczałoby zatem malejące kwoty dla wszystkich źródeł energii, co nie odpowiada aktualnemu rozwojowi cen.

Na naszej stronie internetowej www.beratung-kann-helfen.de/beratung/haeufige-fragen-zum-alg-ii możesz dowiedzieć się o aktualnych wartościach, które są uważane za „zasadne” dla danych potrzeb mieszkaniowych w Berlinie.

Wartości graniczne różnią się w zależności od

Rozdział 5 | Jakie potrzeby są uwzględniane w przypadku zabezpieczenia podstawowego?

- wielkość wspólnoty potrzeb,
- rodzaju nośnika energii wykorzystywanego do ogrzewania (olej, gaz, ogrzewanie centralne lub pompa ciepła),
- wielkość powierzchni grzewczej budynku (= suma wszystkich ogrzewanych powierzchni mieszkaniowych według rachunku kosztów ogrzewania).

Przegląd 10

Wartości graniczne miesięcznych kosztów ogrzewania, w tym centralnego przygotowania ciepłej wody użytkowej (tutaj: dla większych domów o powierzchni grzewczej budynku większej niż 1000 metrów kwadratowych)

Wielkość wspólnoty potrzeb (w osobach)	Wartość graniczna (w euro)		
	Olej opałowy	Gaz	Ogrzewanie centralne
1	69,50	58,50	78,50
2	90,35	76,05	102,05
3	111,20	93,60	125,60
4	125,10	105,30	141,30
5	141,78	119,34	160,14
za każdą dodatkową osobę	+16,68	+14,04	+18,84

Uwaga: W stosunku do powierzchni grzewczych budynków o powierzchni 1000 metrów kwadratowych lub mniej zastosowanie mają wyższe wartości graniczne. Pełna lista wartości granicznych dla kosztów ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej dla oleju grzewczego, gazu i ogrzewania centralnego znajduje się w tabelach (kolumna 4) na końcu broszury (załącznik I).

W przypadku **systemów grzewczych z pompą ciepła** mamy do czynienia z systemami grzewczymi, które do ogrzewania budynków wykorzystują energię ciepłą zgromadzoną w powietrzu, wodzie gruntowej lub glebie. Wartości graniczne dla kosztów ogrzewania przy korzystaniu z energii ze środowiska naturalnego są określone w [Anlage 2](#) [załączniku 2] AV-Wohnen.

Zdecentralizowane wytwarzanie ciepłej wody użytkowej

Wartości graniczne w zależności od ogólnokrajowego poziomu ogrzewania obejmują koszty *centralnego* przygotowania ciepłej wody użytkowej, które są pokrywane z czynszu ciepłego brutto. W przypadku *zdecentralizowanego* wytwarzania ciepłej wody użytkowej w mieszkaniu, np. z kotłem elektrycznym lub przepływowym podgrzewaczem wody, należy dokonać odliczeń od wartości granicznych. Miesięczne odliczenia przy systemach grzewczych, które są zasilane olejem opałowym, gazem ziemnym lub poprzez ogrzewanie centralne, są następujące:

- 7 euro dla jednej osoby we wspólnocie potrzeb,
- 9 euro dla dwóch osób we wspólnocie potrzeb,
- 11 euro dla trzech osób we wspólnocie potrzeb,
- 12 euro dla czterech osób we wspólnocie potrzeb,
- 14 euro dla pięciu osób we wspólnocie potrzeb.

Rozdział 5 | Jakie potrzeby są uwzględniane w przypadku zabezpieczenia podstawowego?

Dla każdej dodatkowej osoby we wspólnocie potrzeb odliczenie zwiększa się o dwa euro.

W przypadku mieszkań z systemami grzewczymi z pompą ciepła należy dla wspólnoty potrzeb liczącej od jednej do pięciu osób dokonać miesięcznych potrąceń w wysokości od 9 do 18 euro. Dokładne potrącenia są podane w [Anlage 2](#) [załączniku 2] do AV-Wohnen.

👉 **Uwaga:** Koszty zdecentralizowanego wytwarzania ciepłej wody użytkowej są w ryczałtowej wysokości uznawane za potrzeby dodatkowe (patrz w tym rozdziale Punkt 2.7 „Dodatek na potrzeby dodatkowe przy zdecentralizowanym wytwarzaniu ciepłej wody”).

Gazowe ogrzewanie podłogowe

W przypadku mieszkań z gazowym ogrzewaniem podłogowym jest obliczana tylko wielkość odpowiedniego mieszkania dla powierzchni grzewczej budynku. Zastosowanie mają wówczas wartości graniczne z rubryki „100 do 200 metrów kwadratowych” w tabelach na końcu broszury (Załącznik I). Wytwarzanie ciepłej wody przez gazowe ogrzewanie podłogowe jest częścią *centralnego* ogrzewania ciepłej wody użytkowej.

Odliczenie z tytułu dopłaty klimatycznej

W domach, które zostały poddane renowacji energetycznej, oszczędności na kosztach ogrzewania są bardzo częste. Dopłata klimatyczna, która jest przyznawana w ramach czynszu zimnego brutto, jest w całości lub częściowo ponownie odliczana od wartości granicznych kosztów ogrzewania.

Przykład: Pani B. jest samotna i mieszka w mieszkaniu z klasą efektywności energetycznej C. Jej czynsz zimny brutto wynosi 430 euro miesięcznie. W jaki sposób dopłata klimatyczna jest uwzględniana w kosztach ogrzewania?

„Zasadny” czynsz zimny brutto dla pani B. jest obliczany na podstawie 426 euro (wartość orientacyjna) i dopłaty klimatycznej w wysokości 25 euro; łącznie wynosi on 451 euro. Ponieważ rzeczywisty czynsz zimny brutto wynosi tylko 430 euro, 21 euro dopłaty klimatycznej nie jest brane pod uwagę przy czynszu zimnym brutto. Miesięczna wartość graniczna kosztów ogrzewania jest zatem obniżona tylko o faktycznie uwzględnioną dopłatę klimatyczną w wysokości czterech euro (25 euro dopłaty minus 21 euro).

Inne nośniki energii

W przypadku **grzejników kumulacyjnych** Departament Senatu uznaje następujące wartości jako wartości graniczne, powyżej których mamy do czynienia z „niezasadnym” ogrzewaniem. Dane te opierają się na informacjach od co2online, Vattenfall i innych dostawców energii elektrycznej w Berlinie i są opublikowane pod numerem 2 w okólniku „[Leistungen für Heizung \(feste Brennstoffe und](#)

[Nachtspeicherheizung\) nach SGB II und SGB XII](#) [Świadczenia na ogrzewanie (paliwa stałe i ogrzewanie grzejników akumulacyjnych) zgodnie z SGB II i SGB XII].

Przegląd 11

Miesięczne koszty ogrzewania grzejników akumulacyjnych

Wielkość wspólnoty potrzeb (w osobach)	Wartość graniczna (w euro)
	Grzejniki akumulacyjne
1	105
2	130
3	160
4	180
5	204
za każdą dodatkową osobę	+ 24

☛ **Uwaga:** Kwoty te obowiązują niezależnie od powierzchni grzewczych budynku oraz dla ogrzewania całego mieszkania za pomocą grzejników akumulacyjnych. W mieszkaniach z więcej niż jednym rodzajem ogrzewania stosuje się oddzielne wartości dla poszczególnych pomieszczeń z nocnymi piecami akumulacyjnymi. W przypadku zdecentralizowanego wytwarzania ciepłej wody użytkowej nie należy dokonywać żadnych potrąceń.

W stosunku do mieszkań z piecami węglowymi w Berlinie obowiązują ilości i ceny brykietu węglowego w ramach przepisów dotyczących [Brennstoffhilfe](#) [Pomoc opałowa].

Dla obu rodzajów ogrzewania nie ma dostępnych porównywalnych reprezentatywnych badań jak dla źródeł energii zarejestrowanych w ogólnokrajowym poziomie ogrzewania. Dlatego też w przypadku przekroczenia wartości Urzędy Pracy są zobowiązane do indywidualnego określenia zasadnego zapotrzebowania na ciepło ([Nummer 5.2 Absatz 4 AV-Wohnen](#)).

✓ **Nasza porada:** Jeżeli koszty mieszkaniowe przekraczają ze względu na podwyższone koszty ogrzewania wartości dla „dopuszczalnych wydatków całkowitych” (patrz poniżej), należy sprawdzić, czy istnieją ku temu szczególne powody. W indywidualnych przypadkach, na przykład sytuacja zdrowotna, wiek lub nieodpowiedni stan energetyczny budynku, powodowany przykładowo pojedynczymi oknami lub niewydajnymi grzejnikami, mogą uzasadniać podwyższone zapotrzebowanie na koszty ogrzewania. W takim przypadku należy zwrócić uwagę Urzędu Pracy na te okoliczności. W razie potrzeby Urząd Pracy może być zmuszony do uznania danych indywidualnych kosztów ogrzewania za zasadne.

c) Dopuszczalne wydatki całkowite

Decydujące znaczenie dla zasadności kosztów mieszkaniowych w Berlinie mają „dopuszczalne wydatki całkowite”. Dane koszty mieszkaniowe są uważane za „umiarkowane”, o ile dany czynsz *ciepły brutto* nie przekracza dopuszczalnych wydatków całkowitych na dany dom.

Co rozumie się pod pojęciem „dopuszczalne wydatki całkowite”?

Dopuszczalne wydatki całkowite składają się z

- obowiązującej wartości orientacyjnej dla czynszu zimnego brutto, plus ewentualnie 10 procent w przypadku budownictwa socjalnego, *oraz*
- ewentualnej dopłaty z tytułu trudnej sytuacji w wysokości 10 procent wartości orientacyjnej lub powiększonej o 10 procent wartości orientacyjnej w budownictwie socjalnym, *oraz*
- odpowiedniej wartości granicznej dla kosztów ogrzewania, w razie potrzeby z odliczeniem stawki ryczałtowej dla zdecentralizowanego przygotowania ciepłej wody użytkowej i
- dopłaty w wysokości 10 procent wartości orientacyjnej, która ma na celu w miarę możliwości zapobieżenie przeprowadzkom (dopłata za uniknięcie przeprowadzki).

👉 **Uwaga:** Dopuszczalne wydatki całkowite stanowią granicę kontroli zasadności mieszkania, w którym dana osoba aktualnie mieszka. Nie mają one zastosowania w przypadku nowego wynajmu, gdy mieszkanie jest wynajmowane jako świadczenie lub jeżeli przejęcie kosztów za wynajem zostaje zmniejszone po zakończeniu tzw. procedury obniżenia kosztów. Szczegóły dotyczące „obniżenia kosztów” i nowego wynajmu podczas pobierania świadczenia można znaleźć w poniższych punktach 3.3 i 3.4.a).

Przegląd 12

Dopuszczalne wydatki całkowite na koszty utrzymania i ogrzewania w Berlinie

(tutaj: dla większych domów mieszkalnych o powierzchni grzewczej powyżej 1000 metrów kwadratowych oraz wraz z centralnym przygotowaniem ciepłej wody użytkowej)

Olej jako nośnik energii		
Wielkość wspólnoty potrzeb (w osobach)	Wydatki całkowite (w EUR)	
	wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki	
		i dopłatą z tytułu trudnej sytuacji
1	538,10	580,70
2	657,35	708,89
3	809,04	872,48
4	910,17	981,54
5	1.085,38	1.171,16
za każdą dodatkową osobę	+ 127,69	+ 137,78

Gaz jako nośnik energii		
Wielkość wspólnoty potrzeb (w osobach)	Wydatki całkowite (w EUR)	
	wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki	
		i dopłatą z tytułu trudnej sytuacji
1	527,10	569,70

2	643,05	694,59
3	791,44	854,88
4	890,37	961,74
5	1.062,94	1.148,72
za każdą dodatkową osobę	+ 125,05	+ 135,14

Ogrzewanie centralne jako nośnik energii		
Wielkość wspólnoty potrzeb (w osobach)	Wydatki całkowite (w EUR) wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki	
		i dopłatą z tytułu trudnej sytuacji
1	547,10	589,70
2	669,05	720,59
3	823,44	886,88
4	926,37	997,74
5	1.103,74	1.189,52
za każdą dodatkową osobę	+ 129,85	+ 139,94

👉 **Uwaga:** Przy powierzchniach grzewczych budynków wynoszących 1000 metrów kwadratowych lub mniej zastosowanie mają wyższe kontrolne wartości graniczne. Listę wydatków całkowitych dla wszystkich powierzchni grzewczych budynków przy rodzajach ogrzewania energetycznego – olej opałowy, gaz ziemny i ogrzewanie centralne – można znaleźć w tabelach (kolumny od 5 do 7) na końcu broszury (załącznik I).

Na naszej stronie internetowej www.beratung-kann-helfen.de/beratung/haeufige-fragen-zum-alg-ii można dowiedzieć się o aktualnych wartościach, które są uważane za „zasadne” dla danych potrzeb mieszkaniowych w Berlinie.

Przykład: Pani F., jako osoba samotna, mieszka od 13 lat w swoim mieszkaniu w starym budownictwie z ogrzewaniem centralnym (wraz z ciepłą wodą). Powierzchnia grzewcza budynku jest większa niż 1000 metrów kwadratowych. Płaci ona miesięczny czynsz ciepły brutto w wysokości 560 euro.

Wynik: Pani F. otrzymuje ze względu na długi okres zamieszkiwania dopłatę z tytułu trudnej sytuacji w wysokości 10 procent. Ponieważ jej miesięczny czynsz ciepły brutto w wysokości 560 euro nie przekracza dopuszczalnych wydatków całkowitych w wysokości 589,70 euro miesięcznie (patrz Przegląd 12: Ogrzewanie centralne, osoba z dopłatą z tytułu trudnej sytuacji), Urząd Pracy pokryje koszty mieszkaniowe w pełnej wysokości.

Dla mieszkań z grzejnikami akumulacyjnymi lub ogrzewaniem pompą ciepła zasadność dla istniejących mieszkań będzie sprawdzana również zgodnie z kryterium łącznej zasadności kosztów mieszkaniowych.

3.3 Kiedy mamy do czynienia z żądaniem obniżenia kosztów mieszkaniowych?

Jeśli czynsz ciepły brutto przekracza dopuszczalne wydatki całkowite, Urząd Pracy skieruje na piśmie żądanie obniżenia kosztów mieszkaniowych, na przykład poprzez podnajem lub zmianę mieszkania. W indywidualnych przypadkach skierowanie żądania o obniżenie kosztów może trwać dłużej.

✳ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące *kosztów mieszkania i ogrzewania* w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]). Jeżeli specjalne uregulowanie ma zastosowanie do danej osoby, to jej rzeczywiste koszty mieszkaniowe, niezależnie od ich wysokości, będą przez określony czas uznawane za zasadne.

Po otrzymaniu pisemnego wezwania do obniżenia kosztów koszty mieszkaniowe będą pokrywane w dotychczasowym zakresie z reguły tylko jeszcze przez okres sześciu miesięcy. Możliwe jest jednak przedłużenie okresu ochronnego.

Termin ten *można* również przedłużyć do jednego roku, jeżeli Urząd Pracy uzna przeprowadzkę za „nieekonomiczną”. Ma to miejsce, gdy koszt przeprowadzki przekracza oszczędności uzyskane w wyniku przeprowadzki. Koszty przeprowadzki, które można uwzględnić przy obliczeniu porównawczym, zostaną wyjaśnione w następnym punkcie „Przejęcie kosztów przeprowadzki”.

Ważna informacja: Jeżeli mimo intensywnych, udowodnionych poszukiwań nie jest się w stanie znaleźć „odpowiedniego” miejsca do zamieszkania w ciągu sześciu miesięcy, termin ten należy również przedłużyć. Także okoliczności osobiste, takie jak np. żałoba, mogą powodować zgodę Urzędu Pracy na wydłużenie terminu.

✓ **Nasza porada:** Aby przedłużyć termin, należy udokumentować swoje wysiłki w zakresie poszukiwania mieszkania. Urząd Pracy oczekuje wykazania, że w każdym tygodniu przynajmniej dwa razy miało miejsce poszukiwanie mieszkania. Jako dowód można na przykład przedłożyć pisemne potwierdzenie ubiegania się o mieszkanie lub zaproszenie do obejrzenia mieszkania ze strony wynajmującego. W przypadku publicznych terminów oglądania mieszkania należy notować adres mieszkania, nazwisko osoby kontaktowej dla mieszkania, datę i godzinę spotkania w celu oglądania, w przypadku rozmowy telefonicznej dane wynajmującego, datę i godzinę rozmowy oraz nazwisko osoby kontaktowej dla mieszkania.

Po upływie sześciu miesięcy lub w razie potrzeby przedłużonego okresu Urząd Pracy pokryje tylko koszty dotychczasowego mieszkania tylko w obniżonej wysokości.

Ustalenie uznawanych wówczas za jeszcze „umiarkowane” kosztów mieszkaniowych ma miejsce oddzielnie w zależności od czynszu zimnego brutto i kosztów ogrzewania, w razie potrzeby z uwzględnieniem centralnego przygotowania ciepłej wody użytkowej.

Jeżeli przykładowo czynsz zimny brutto przekracza wartość orientacyjną dla danej osoby, ma miejsce obniżenie wyłącznie czynszu zimnego brutto do danej wartości orientacyjnej. Przy obniżeniu należy oprócz wartości orientacyjnej uwzględnić również dopłatę za budownictwo socjalne, dopłatę z tytułu trudnej sytuacji i dopłatę klimatyczną, ale nie dopłatę za uniknięcie przeprowadzki. Natomiast „umiarkowane” koszty ogrzewania i ciepłej wody użytkowej są nadal ponoszone w dotychczasowym zakresie przez Urząd Pracy.

Dopłaty za koszty eksploatacyjne zostają w takim przypadku przejęte jedynie jeszcze za miesiące rozliczeniowe przed zakończeniem procedury redukcji kosztów. Dodatkowe roszczenia wynajmującego, które dotyczą kosztów ogrzewania i ciepłej wody, będą natomiast nadal pokrywane przez Urząd Pracy.

Przykład: W międzyczasie Pani F. otrzymała podwyżkę czynszu. Jej czynsz zimny brutto wzrasta do 550 euro miesięcznie. Jej koszty ogrzewania i ciepłej wody użytkowej (ogrzewanie centralne) wynoszą 60 euro miesięcznie. Łącznie płaci ona teraz właścicielowi 610 euro miesięcznie.

Wynik: Ponieważ czynsz ciepły brutto w wysokości 610 euro miesięcznie przekracza granicę kontrolną wynoszącą 589,70 euro, Urząd Pracy wdroży procedurę obniżenia kosztów. Pani F. musi się liczyć z tym, że Urząd Pracy na koniec procedury obniżenia kosztów przejmie jeszcze tylko 468,60 euro za czynsz zimny brutto (patrz Przegląd 8: jedna osoba z dopłatą z tytułu trudnej sytuacji) – oprócz 60 euro za ogrzewanie, w tym ciepłą wodę, które uważa się za umiarkowane (patrz przegląd 10: jedna osoba z ogrzewaniem centralnym). W sumie Urząd Pracy uznaje tylko jeszcze 528,60 euro miesięcznie jako potrzebę na mieszkanie.

Jeżeli nastąpi przekroczenie wartości orientacyjnej czynszu zimnego brutto i wartości granicznej dla kosztów ogrzewania, w razie potrzeby razem z dopłatami i potrąceniami, ma miejsce obniżenie obu zakresów koszty do każdorazowo „zasadnej” wartości.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli nastąpiło obniżenie przejęcia kosztów wynajmu, Urząd Pracy ma obowiązek dopasować płatności za wynajem, jeżeli Departament Senatu podniesie wartość orientacyjną lub graniczną ([Nummer 15 der AV-Wohnen](#)). Jeżeli Urząd nie działa z własnej inicjatywy, należy samodzielnie złożyć odpowiedni wniosek w Urzędzie Pracy.

Ważna informacja: Jeżeli wartości orientacyjne lub graniczne nie zostaną przekroczone „znacznie”, w niektórych trudnych przypadkach *nie należy* zmniejszać przejmowanych kosztów za mieszkanie. Dotyczy to następujących przypadków

- poważna choroba, niepełnosprawność lub potrzeba opieki nad osobą uprawnioną do świadczeń lub jednym z krewnych mieszkającym w gospodarstwie domowym, jeżeli ograniczenia zdrowotne uniemożliwiają przeprowadzkę lub czynią ją niemożliwą do zaakceptowania,
- osoba uprawniona do świadczeń w wieku 60 lat lub starsza, po co najmniej 10 latach zamieszkania, jeżeli przyszła emerytura jest przypuszczalnie

odpowiednio wysoka, aby zapewnić, że żadne dodatkowe świadczenia z tytułu podstawowego zaopatrzenia na starość i przy obniżeniu zdolności do pracy zarobkowej nie są niezbędne,

- osoby samotnie wychowujące dwoje lub więcej dzieci lub
- pomoc jednorazowa lub krótkoterminowa.

Jeżeli Urząd Pracy chce w tych przypadkach wsząć procedurę obniżenia kosztów, to należy wcześniej zwrócić się o pomoc do okręgowych służb społecznych lub służb medycznych.

Dodatek do czynszu w budownictwie socjalnym w Berlinie

Najemcy w mieszkaniach budownictwa socjalnego dotowanego ze środków publicznych (1. forma wsparcia), których koszty mieszkaniowe zostały obniżone po wdrożeniu procedury dotyczącej obniżenia kosztów, otrzymują dodatek do czynszu w wysokości udziału czynszu ciepłego brutto, który nie jest już przejmowany przez Urząd Pracy [§ 2 Wohnraumgesetz Berlin](#). Wnioski o dopłatę do czynszu należy kierować do Investitionsbank Berlin (IBB), Bundesallee 210, 10719 Berlin, Telefon: (030) 2125-4545. Dalsze informacje dotyczące dopłaty do czynszu można znaleźć na stronie:

www.ibb.de/de/foerderprogramme/mietzuschuss-in-sozialwohnungen.html.

... a co obowiązuje przed sądem?

Jeżeli sprzeciw od decyzji dotyczącej zmniejszenia potrzeb mieszkaniowych został odrzucony, istnieje możliwość wniesienia pozwu.

Czego możesz się spodziewać w sądzie?

We wrześniu 2020 roku Federalny Sąd Społeczny (BSG) orzekł, że nie wystarczy, jeżeli Urząd Pracy przy ustalaniu odpowiedniego czynszu zimnego brutto uwzględni tylko określone wartości lokalnego wskaźnika czynszu. Urzędy muszą się upewnić, że mieszkania w ustalonej przez nie wartości zasadności są rzeczywiście w wystarczającym stopniu dostępne. Wartość zasadność stanowi wysokość wydatków, przy których nowe pomieszczenie mieszkalne musi nadawać się do wynajęcia w przypadku przeprowadzki koniecznej do obniżenia kosztów ([BSG vom 3.9.2020 - B 14 AS 37/19 R](#) [BSG z dnia 3.9.2020 - B 14 AS 37/19 R], zwłaszcza numery na marginesie 24 i 27nn.).

Departament Senatu ds. Integracji, Pracy i Spraw Socjalnych zareagował na decyzję BSG i wypowiedział się na temat kryterium „wystarczającej dostępności powierzchni mieszkalnej” w [Anlage 1](#) [załączniku 1] do stanowiska AV-Wohnen. Administracja dochodzi w nim do wniosku, że – przynajmniej od nowej wersji AV-Wohnen z dnia 1 stycznia 2018 – „określenie odpowiednich kosztów mieszkaniowych w ramach koncepcji adekwatności w Berlinie jest jednoznacznie przedstawione według kryterium możliwości wynajmu”.

Zdaniem wielu sędziów sądów socjalnych w Berlinie przepisy AV-Wohnen nie stanowią spójnej „rozstrzygającej koncepcji”. Ponieważ administracja berlińska

w trakcie postępowania sądowego nie była w stanie podać „rozstrzygających” wartości, niektórzy sędziowie określali odpowiednie wartości czynszu zimnego brutto na podstawie własnych obliczeń.

179. Izba Sądu Społecznego w Berlinie ustaliła najpierw – na podstawie metody BSG („teoria produktu”) oraz obowiązującego w okresie sporu berlińskiego wskaźnika czynszu – abstrakcyjną wartość odpowiedniego czynszu zimnego brutto. W przypadku powodów (3-osobowa WP) Izba podwyższyła następnie tę wartość tak, że osoby uprawnione do świadczeń, którym nakazano obniżenie kosztów, były w stanie wynająć 20% mieszkań oferowanych w Berlinie w okresie objętym sporem (o powierzchni użytkowej od 60 m² do mniej niż 90 m²) (numer na marginesie 60 i nast.). W wyniku tego sąd ustalił adekwatną wartość czynszu zimnego brutto, która była o ok. 50 euro wyższa od wartości orientacyjnej AV-Wohnen ([SG Berlin vom 6.7.2021 – S 179 AS 1083/19](#) [SG Berlin z dnia 6.7.2021 – S 179 AS 1083/19], numer na marginesie 45 i nast.).

W innym postępowaniu 155. Izba Sądu Społecznego w Berlinie uznała jednak za konieczne dokonanie takiej oceny wartości orientacyjnej czynszu zimnego brutto, że w okresie objętym sporem nawet jedna trzecia oferowanej powierzchni mieszkalnej o prostym standardzie (w wielkości danej WP) musiała być zasadniczo możliwa do wynajęcia dla osób uprawnionych do świadczeń ([SG Berlin vom 19.7.2021 – S 155 AS 14941/16](#) [SG Berlin z dnia 19.7.2021 – S 155 AS 14941/16], numer na marginesie 37).

Jeżeli sądy dojdą do wniosku, że na podstawie dostępnych danych nie można ustalić wystarczającej dostępności mieszkań w Berlinie, a tym samym adekwatnego czynszu zimnego brutto ([LSG Berlin-Brandenburg vom 21.1.2021 - L 19 AS 1129/17](#) [LSG Berlin-Brandenburg z dnia 21.1.2021 - L 19 AS 1129/17], numer na marginesie 36; [SG Berlin vom 27.7.2021 - S 204 AS 6271/18](#); [SG Berlin vom 4.11.2021 – S 114 AS 6315/21 ER](#) [SG Berlin z dnia 27.7.2021 - S 204 AS 6271/18; SG Berlin z dnia 4.11.2021 – S 114 AS 6315/21 ER]), przyjmują one jako prowizoryczne rozwiązanie rzeczywisty czynsz zimny brutto jako zapotrzebowanie na zakwaterowanie, ograniczony jednak wartościami tabelarycznymi w poziomie czynszu IV z ustawą o dodatkach mieszkaniowych ([Anlage 1](#) [załącznik 1] do § 12 ust. 1 WoGG) plus 10-procentową dopłatę bezpieczeństwa. Sądy opierają się przy tym na orzecznictwie sądów najwyższych (między innymi [BSG vom 30.1.2019 - B 14 AS 24/18](#) [BSG z dnia 30.1.2019 - B 14 AS 24/18], numer na marginesie 30). Wyniki są zasadniczo korzystniejsze niż wartości orientacyjne czynszu zimnego brutto zalecane przez AV-Wohnen.

✓ **Nasza porada:** Ze względu na trudną sytuację prawną radzimy zasięgnąć porady prawnej przed złożeniem pozwu przeciwko zmniejszeniu potrzeb mieszkaniowych przez Urząd Pracy.

3.4 Co jest jeszcze ważne w zakresie zagadnienia „Mieszkanie”?

a) Niezbędna przeprowadzka – umiarkowane koszty zakwaterowania po przeprowadzce

Jeżeli dana osoba przeprowadza się w trakcie pobierania Alg II, Urząd Pracy

pokrywa tylko te koszty mieszkaniowe, które zostaną uznane za zasadne.

✓ **Nasza porada:** Aby upewnić się, że Urząd Pracy przejmie koszty mieszkaniowe nowego mieszkania, należy przed podpisaniem umowy najmu uzyskać zapewnienie od właściwego Urzędu Pracy.

Przy nowym wynajmie mieszkania w Berlinie należy – za wyjątkiem specjalnych przypadków – przestrzegać *obu* wartości: z jednej strony wartości orientacyjnej czynszu zimnego brutto, w razie potrzeby z doliczeniem dziesięciu procent w budownictwie socjalnym, dopłaty z tytułu trudnej sytuacji i dopłaty klimatycznej, a z drugiej strony wartości granicznej dla kosztów ogrzewania, w razie potrzeby z odliczeniem opłaty ryczałtowej przy zdecentralizowanym wytwarzaniu ciepłej wody użytkowej i uwzględnionej dopłaty klimatycznej. Wartości dotyczące wydatków całkowitych nie dotyczą nowego wynajmu. Zbyt wysoki czynsz zimny brutto nie może zostać wyrównany niskimi kosztami ogrzewania i ciepłej wody oraz odwrotnie.

Przykład: Para małżeńska G. pobiera Alg II i musi się przeprowadzić ze względu na upływ okresu najmu na czas określony. Para składa w Urzędzie Pracy ofertę na mieszkanie w budownictwie socjalnym (1. forma wsparcia). Czynsz zimny brutto powinien wynosić 540 euro miesięcznie, koszty ogrzewania łącznie z ciepłą wodą (ogrzewanie olejowe, powierzchnia budynku 800 m²) 60 euro. Czy Urząd Pracy wyda zapewnienie o przejęciu nowego czynszu?

Czynsz zimny brutto i koszty ogrzewania należy sprawdzić osobno pod kątem ich zasadności. Wartość orientacyjna dla czynszu zimnego brutto i wartość graniczna dla kosztów ogrzewania są podane w załączniku I w tabeli dla ropy naftowej w kolumnach 2 i 4.

1. Krok: Zasadny czynsz zimny brutto składa się z wartości referencyjnej dla czynszu zimnego brutto w wysokości 515,45 euro (dwuosobowa wspólnota potrzeb) plus 51,55 euro (10% dopłaty w budownictwie socjalnym) i wynosi 567 euro. Nowy czynsz zimny brutto w wysokości 540 euro jest zasadny.

2. Krok: Zasadne koszty ogrzewania wynikają z wartości granicznej kosztów ogrzewania (ogrzewanie olejowe, powierzchnia budynku 501–1000 m²) wynoszącego 92,95 euro. Wnioskowane zaliczki na koszty ogrzewania w wysokości 60 euro miesięcznie są zasadne.

Wynik: Urząd Pracy może wydać zapewnienie dla oferty mieszkaniowej.

👉 **Uwaga:** Przy przeprowadzce poza granice Berlina należy przestrzegać przepisów dotyczących zasadności mieszkania obowiązujących w miejscu przeprowadzki.

Jeżeli w związku z przeprowadzką w obrębie Berlina zwiększą się koszty mieszkaniowe, przeprowadzka musi być ponadto „konieczna”. Oznacza to, co następuje: Należy podać wyraźny powód przeprowadzki, który miałby decydujące znaczenie również dla osoby, która nie otrzymuje świadczeń z Urzędu Pracy. Powodem może być na przykład separacja z małżonkiem, założenie rodziny lub

dotychczasowe koszty mieszkaniowe danego starego mieszkania. Urząd Pracy nie może w żadnym wypadku z powodu przeprowadzki do droższego mieszkania całkowicie zaniechać wypłacania świadczeń za stare mieszkanie.

Ważna informacja: Ograniczenie kosztów mieszkaniowych w przypadku niepotrzebnej przeprowadzki do dotychczasowego czynszu nie jest dozwolone w przypadku przeprowadzki do Berlina lub przeprowadzki z Berlina do innego miasta ([BSG vom 1.6.2010 - B 4 AS 60/09 R](#)).

Zapewnienie dotyczące przejęcia nowych kosztów mieszkaniowych przy przeprowadzce w obrębie Berlina udziela Urząd Pracy, z którego obszaru działania wyprowadza się dana osoba, a przy przeprowadzce poza Berlin, Urząd Pracy, do którego obszaru działania ma miejsce wprowadzenie się.

b) Dopłata przy nowym wynajmie z tytułu istniejącej lub zagrażającej bezdomności

Dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością jest przyznawana przy nowym najmie mieszkania dopłata w wysokości 20 procent wartości orientacyjnej za czynsz zimny brutto, jeżeli jest to jedyny sposób na zakończenie lub zapobieżenie zakwaterowaniu w bardziej kosztownych obiektach. Dotyczy to również kobiet zagrożonych przemocą domową uchodźców w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Dopłatę przy nowym najmie można łączyć z innymi dopłatami. W stosunku do osób, które potrzebują mieszkania przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych, zastosowanie mają zawsze indywidualne wartości orientacyjne.

Jeżeli dużym rodzinom (wspólnoty potrzeb powyżej pięciu osób) – mimo intensywnego poszukiwania mieszkania – nie uda się w ciągu sześciu miesięcy znaleźć odpowiedniego zakwaterowania przy pomocy dopłaty do nowego najmu, jest możliwe w indywidualnych przypadkach przekroczenie wartości orientacyjnej dla czynszu zimnego brutto nawet do 50% (patrz [Rundschreiben Soz Nr. 10/2019 vom 18. November 2019](#)). Warunkiem jest, aby wynajem mieszkania był bardziej ekonomiczny niż zakwaterowanie oraz aby specjalistyczny urząd ds. mieszkaniowych sytuacji kryzysowych w okręgu zamieszkania wyraził zgodę na wynajem. Pojęcie „intensywnych poszukiwań” zostało opisane w tym rozdziale na początku punktu 3.3.

c) Wyprowadzka osób poniżej 25. roku życia z gospodarstwa domowego rodziców

Osoby poniżej 25. roku życia, które przeprowadzają się z gospodarstwa domowego rodziców do własnego mieszkania bez otrzymania zapewnienia Urzędu Pracy o przejęciu kosztów, nie otrzymują świadczeń z tytułu utrzymania i ogrzewania. Z reguły zapewnienie jest udzielane tylko wtedy, gdy z poważnych powodów osoby takie nie mogą być już dłużej zdane na mieszkanie z rodzicami. Do powodów tych zalicza się na przykład problemy alkoholowe rodziców lub jednego z rodziców. Zapewnienie przejęcia kosztów musi mieć miejsce, jeżeli wyprowadzka jest

konieczna ze względu na podjęcie pracy lub kształcenia ([§ 22 Abs. 5 SGB II](#) § 22 ust. 5 SGB II).

d) Przejęcie kosztów przeprowadzki

Koszty związane z przeprowadzką (koszty przeprowadzki) *powinien* przejąć Urząd Pracy, jeżeli przeprowadzka ma miejsce na żądanie Urzędu Pracy lub jeżeli przeprowadzka jest konieczna z innych powodów. Przejęcie kosztów jest konieczne, jeżeli koszty nowego mieszkania są uzasadnione, a przeprowadzka – z punktu widzenia osoby samodzielnie płacącej – następuje ze zrozumiałych względów. Jeżeli jeden z tych warunków nie jest spełniony, Urząd Pracy decyduje, czy pokryje koszty przeprowadzki.

Warunkiem przejęcia kosztów przeprowadzki jest również to, aby Urząd Pracy zapewnił przejęcie kosztów już wcześniej, tzn. przed zawarciem nowej umowy najmu. Jeżeli *wcześniej* zapewnienie nie zostanie uzyskane, zasadniczo nie ma miejsce przejęcia kosztów przeprowadzki ([§ 22 Abs. 6 SGB II](#) § 22 ust. 6 SGB II).

W Berlinie są pokrywane w szczególności następujące koszty przeprowadzki (patrz [Nr. 8.2, 8.3 und 9 der AV-Wohnen](#))

- przeprowadzka w ramach możliwości własnych – koszty wynajętego pojazdu, w tym kartonów do przeprowadzek i wyżywienia osób udzielających pomocy (30 euro na osobę dla maksymalnie czterech osób),
- koszt przeprowadzki wykonywanej przez firmę przeprowadzkową, jeżeli przeprowadzka nie jest możliwa w ramach możliwości własnych, przykładowo osoba samotnie wychowująca dziecko lub ze względu na wiek, niepełnosprawność lub z przyczyn ortopedycznych (w tym celu jest wymagane zaświadczenie lekarskie),
- nieuniknione podwójne opłaty czynszowe (zazwyczaj za jeden miesiąc),
- uzasadnione koszty niezbędnych remontów w mieszkaniu, jeżeli remont ten jest zgodnie z umową najmu należny w trakcie trwania umowy najmu lub po wyprowadzce, a klauzula najmu nie jest nieskuteczna, np. z powodu sztywnych przepisów dotyczących terminów. Z reguły remonty przeprowadzane są przez samych najemców.
- koszt remontu nowego mieszkania, jeżeli w ramach remontu uzyskuje się standard mieszkania o niższym standardzie (np. zakup prostej wykładziny podłogowej), a odnowione mieszkanie nie jest oferowane,
- inne koszty związane z przeprowadzką, takie jak przykładowo zapewnienie nowego przyłącza telefonicznego i internetowego lub wnioski o dostarczenie poczty pod inny wskazany adres oraz
- kaucja do wysokości trzech czynszów zimnych netto (także podnajem) oraz koszty udziałów spółdzielczych do wysokości trzech czynszów ciepłych brutto, jeżeli nie mogą być one zapłacone z chronionego majątku lub jeżeli nie zostaną wypłacone z poprzedniej umowy najmu. Świadczenia te są zazwyczaj przyznawane wyłącznie na zasadzie pożyczki. W celu spłacenia nieoprocentowanej pożyczki, Urząd Pracy zatrzymuje miesięcznie dziesięć procent zapotrzebowania regularnego.

Zapewnienie przejęcia kosztów przeprowadzki dla przeprowadzek w Berlinie udziela dotychczas właściwy Urząd Pracy. Jeśli przeprowadzka ma miejsce z Berlina

do innego miasta, nowy Urząd Pracy musi zapewnić wymaganą kaucję za najem.

e) Członkostwo w związku najemców

Urząd Pracy pokrywa składkę członkowską za członkostwo w związku najemców – z reguły przez dwa lata, jeżeli urząd potwierdzi potrzebę doradztwa w zakresie prawa najmu. Potrzeba doradztwa może przykładowo zaistnieć w przypadku usterek najmu (pleśń w mieszkaniu), działań modernizacyjnych, wypowiedzenia mieszkania, podwyżek czynszu lub dodatkowych kosztów eksploatacyjnych lub kosztów ogrzewania żądanych przez wynajmującego lub dostawcę energii. Powyższe ma zastosowanie w szczególności w razie wątpliwości co do skuteczności cywilnoprawnej.

Następnie dana osoba otrzymuje od Urzędu Pracy certyfikat przejęcia kosztów, który należy przedłożyć [mit dem Land Berlin kooperierenden Mieterorganisation](#) [w organizacji najemców współpracującej z krajem związkowym Berlin] (patrz [Nummer 10 der AV Wohnen](#))

Jeżeli dana osoba jest już członkiem jednej z wymienionych poniżej organizacji najemców, składka członkowska może zostać również opłacona przez Urząd Pracy. Opłata członkowska zostaje zwrócona bezpośrednio przez Urząd Pracy.

f) Zadłużenia z tytułu najmu i energii

Zadłużenia z tytułu najmu *powinny* być z reguły przejmowane przez Urząd Pracy jako pożyczka, jeżeli jest to dla osoby otrzymującej Alg II „uzasadnione i niezbędne” do zabezpieczenia „umiarkowanego” mieszkania i zapobieżenia bezdomności na przykład, jeżeli jest to jedyny sposób na zapobieżenie nakazowi eksmisji lub uniknięcie zbliżającej się eksmisji. To samo dotyczy długów z tytułu energii elektrycznej, jeżeli istnieje ryzyko zablokowania dostaw energii elektrycznej, wody lub ogrzewania z powodu zaległości ([§ 22 Abs. 8 SGB II](#) [§ 22 ust. 8 SGB II]).

✓ **Nasza porada:** Jeżeli dana osoba otrzyma od wynajmującego przypomnienie o zaległościach w czynszu lub nawet wypowiedzenie umowy najmu mieszkania bez zachowania terminu wypowiedzenia, należy natychmiast skontaktować się z [unabhängige Beratungsstelle für Menschen in Wohnungsnot](#) [niezależnym ośrodkiem doradztwa dla osób potrzebujących mieszkania] lub [Sozialen Wohnhilfen in den Sozialämter](#) [społeczną pomocą mieszkaniową w urzędach pomocy społecznej]. W przypadku zadłużenia z tytułu najmu informacja jest przesyłana do pomocy społecznej w zakresie budownictwa mieszkaniowego danego okręgu. W przypadku zadłużenia dotyczącego energii elektrycznej można zwrócić się do [Energieschuldenberatung](#) [Punktu Doradztwa w zakresie zadłużenia energetycznego] w Centrum Konsumentów w Berlinie.

Rozdział 6 | Czy osoby pobierające Alg II i zasiłek socjalny są objęte ubezpieczeniem zdrowotnym i pielęgnacyjnym?

Jeżeli dana osoba pobiera Alg II, to jest z reguły objęta obowiązkowym ustawowym ubezpieczeniem zdrowotnym ([§ 5 Abs. 1 Nr. 2a SGB V](#)) i społecznym ubezpieczeniem pielęgnacyjnym ([§ 20 Abs. 1 Satz 2 Nr. 2a SGB XI](#)). Dzieci od 15.

roku życia otrzymują Alg II i stają się tym samym samodzielnyimi członkami ustawowej kasy chorych, którą mogą dowolnie wybrać.

Składki na ustawowe ubezpieczenie zdrowotne i pielęgnacyjne są dla osób z obowiązkowym ubezpieczeniem opłacane wyłącznie przez Urząd Pracy i wpłacane bezpośrednio na rzecz kasy chorych. Dotyczy to również indywidualnych dodatkowych składek na ustawowe ubezpieczenie zdrowotne.

Osoby, które nie podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu w ustawowym ubezpieczeniu zdrowotnym, to np. osoby, które otrzymują Alg II jako pożyczkę lub zasiłek socjalny, lub osoby, które przed otrzymaniem Alg II były ostatnio ubezpieczone prywatnie (patrz niżej).

Dzieci poniżej 15. roku życia oraz osoby pozostające w związku małżeńskim i uprawnione do zasiłku socjalnego są zasadniczo uprawnione do bezpłatnego ubezpieczenia rodzinnego ([§ 10 SGB V](#)), jeżeli rodzice lub małżonkowie są ubezpieczeni ustawowo. Wniosek o ubezpieczenie rodzinne należy złożyć do właściwej kasy chorych.

Ponadto osoby uprawnione do pobierania świadczeń, które nie podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu w ramach świadczenia Alg II, często mają prawo do comiesięcznego „dodatku do składek na ubezpieczenie zdrowotne i ubezpieczenie pielęgnacyjne” ([§ 26 SGB II](#)). Dodatek przysługuje również osobom, u których występuje konieczność uzyskania pomocy wyłącznie z powodu składek na ubezpieczenie zdrowotne lub pielęgnacyjne.

Przykład: *Pani F. i jej bezrobotny partner żyją we wspólnocie zbliżonej do małżeństwa. Pani F. zarabia jako pracownik tyle, że u partnerów nie występuje konieczność uzyskania pomocy. Ponieważ ubezpieczenie rodzinne nie jest możliwe w przypadku partnera pani F, musi ona również opłacać jego ubezpieczenie zdrowotne. Jeżeli z powodu opłacania tych składek na ubezpieczenie zdrowotne wystąpi w ich wspólnocie potrzeb konieczność uzyskania pomocy, to Pani F. otrzyma na wniosek dofinansowanie do składek ubezpieczeniowych. Dodatek jest płacony w wysokości, która jest niezbędna do uniknięcia potrzeby uzyskania pomocy.*

[Dodatek dla osób ubezpieczonych prywatnie w ramach ubezpieczenia zdrowotnego i pielęgnacyjnego](#)

Osoby uprawnione do pobierania świadczeń, które przed rozpoczęciem pobierania Alg II posiadały prywatne ubezpieczenie chorobowe, nie są – podczas pobierania Alg II – objęte obowiązkiem podlegania ustawowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu i pielęgnacyjnemu ([§ 5 Abs. 5a SGB V](#)). Nadal są one zobowiązane do opłacania ubezpieczenia zdrowotnego i pielęgnacyjnego w prywatnej firmie ubezpieczeniowej ([§ 193 Abs. 3 VVG](#), [§ 23 SGB XI](#)).

Urzędy Pracy uwzględniają jako potrzebę na rzecz prywatnego ubezpieczenia zdrowotnego tylko koszty do wysokości połowy składki w tzw. taryfie podstawowej ([§ 26 Abs. 1 Satz 1 und Abs. 2 Satz 1 Nummer 2 SGB II](#)). W 2022 roku wynosi to

maksymalnie 384,58 euro miesięcznie. Taryfa podstawowa oparta jest na zakresie świadczeń ustawowego ubezpieczenia zdrowotnego. Wysokość składki w taryfie podstawowej jest ustalana indywidualnie dla każdego ubezpieczonego i nie może w 2022 roku przekroczyć kwoty 769,16 euro (połowa: 384,58) miesięcznie.

Zakłady ubezpieczeń są zobowiązane do zaoferowania swoim członkom, u których występuje konieczność uzyskania pomocy w rozumieniu SGB II lub u których taka konieczność uzyskania pomocy pojawi się w wyniku opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne w taryfie podstawowej, do zaoferowania zapłaty połowy składki w taryfie podstawowej ([§ 152 Abs. 4 Versicherungsaufsichtsgesetz](#)). Aby udowodnić potrzebę uzyskania pomocy, należy przedłożyć ubezpieczycielowi potwierdzenie z Urzędu Pracy dotyczące wystąpienia potrzeby uzyskania pomocy bez obniżenia składki o połowę.

Dodatek do prywatnego ubezpieczenia zdrowotnego w powyższej wysokości jest wypłacany również, jeżeli dana osoba nie dokona zmiany na taryfę podstawową. Jeżeli jednak obecna stawka jest tańsza niż połowa składki w taryfie podstawowej, stanowi ona górną granicę dopłaty.

Ważna informacja: Jeżeli po 15 marca 2020 roku dana osoba dokonała ze względu na wystąpienie potrzeby uzyskania pomocy – lub w celu jej uniknięcia – zmiany na stawkę podstawową, to ma prawo do powrotu do swojej pierwotnej stawki bez konieczności ponownego przeprowadzania kontroli zdrowia z ryzykiem podwyżki składki. Warunkiem jest, aby w ciągu dwóch lat od zmiany na stawkę podstawową ponownie zniwelować potrzebę uzyskania pomocy i w ciągu trzech miesięcy od tego momentu zgłosić ubezpieczycielowi na piśmie chęć powrotu do starej stawki ([§ 204 Abs. 2 Versicherungsvertragsgesetz](#)).

Składki na prywatne ubezpieczenie pielęgnacyjne są pokrywane przez Urząd Pracy do połowy maksymalnej kwoty ustawowego ubezpieczenia pielęgnacyjnego ([§ 26 Abs. 3 Satz 1, Abs. 4 Satz 1 Nummer 2 und Satz 2 SGB II](#)). W 2022 roku wynosi to maksymalnie 73,77 euro miesięcznie. Zakłady ubezpieczeń nie mogą pobierać wyższej stawki, jeżeli osoba prywatnie ubezpieczona jest ubezpieczona na podstawie taryfy podstawowej, a jej składka została zmniejszona ze względu na występującą potrzebę pomocy ([§ 110 Abs. 2 Satz 3 und Satz 4 SGB XI](#) [[§ 110 ust. 2 zd. 3 i zd. 4 SGB XI](#)]). Jednakże, jeżeli aktualnie opłacana taryfa za prywatne ubezpieczenie pielęgnacyjne jest korzystniejsza, będzie to górna granica dopłaty.

Rozdział 7 | Jakie wyróżnia się dodatkowe świadczenia mające na celu zapewnić utrzymanie?

Oprócz Alg II i zasiłku socjalnego można otrzymać świadczenia zabezpieczające egzystencję, jeżeli są spełnione odpowiednie przesłanki.

1. Kształcenie i udział w życiu społecznym

Świadczenia na kształcenie i udział w życiu społecznym (BuT) mają na celu ułatwienie dzieciom, młodzieży i młodym dorosłym z rodzin potrzebujących pomocy dostępu do edukacji oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym i

kulturalnym w społeczności. W stosunku do tych świadczeń przysługuje z reguły roszczenie prawne. Roszczenie mają także rodziny, jeżeli ze względu na potrzeby BuT występuje u nich konieczność uzyskania pomocy zgodnie z SGB II.

Ważna informacja: Wniosek o przyznanie świadczeń BuT uznaje się za złożony z chwilą złożenia wniosku o Alg II i zasiłek socjalny. W okresie, dla którego wydano decyzję, wystarczy przedstawić odpowiednie dokumenty i dowody, aby świadczenia BuT mogły zostać później zatwierdzone przez Urząd Pracy.

W Berlinie przepisy wykonawcze dotyczące przyznania świadczeń na kształcenie i udział w życiu społecznym ([AV-BuT](#)) wdrażają ustawowe wytyczne na podstawie [§§ 28 bis 30 SGB II](#).

1.1 Berlin-Pass BuT

Aby korzystać ze świadczeń BuT, dane dziecko potrzebuje w większości przypadków tzw. Berlin-Pass BuT. W celu otrzymania tego dokumentu wystarczy przedstawić w Urzędzie Pracy zaświadczenie o uczęszczaniu do żłobka/przedszkola, umowę o opiekę w placówce opiekuńczej pobytu dziennego lub świadectwo szkolne lub legitymację uczniowską. Zdjęcie paszportowe dziecka nie jest wymagane, lecz na życzenie osoby uprawnionej do świadczeń może zostać umieszczone w dokumencie (Pass). W takim przypadku należy do wniosku dołączyć zdjęcie paszportowe dziecka.

Bilet Berlin-Pass BuT jest z reguły ważny przez okres, na który wydano decyzję dotyczącą świadczenia Alg II. Przy ponownym przyznaniu świadczenia okres obowiązywania biletu jest przedłużany.

1.2 Świadczenia na kształcenie

Poniższe świadczenia na kształcenie otrzymują

- dzieci uczęszczające do miejsc pobytu dziennego lub objęte opieką w placówkach opiekuńczych pobytu dziennego oraz
- uczniowie do 25. roku życia, którzy uczęszczają do szkoły powszechnej lub zawodowej i nie otrzymują dodatku.

a) Jednodniowe wycieczki przedszkolne lub szkolne

- W tym celu rodzice lub prawni opiekunowie muszą przedstawić w przedszkolu lub szkole Berlin-Pass BuT danego dziecka. Przedszkole lub szkoła ponosi następnie koszty wycieczki i rozlicza się z Urzędem ds. Młodzieży lub Urzędem Szkolnym.
- Rodzice dzieci korzystających z placówki opiekuńczej pobytu dziennego ponoszą początkowo samodzielnie koszty wycieczki. Poświadczony przez opiekuna dowód należy następnie przedstawić w Urzędzie Pracy i wówczas następuje zwrot kosztów.

Jako zapotrzebowanie w zakresie jednodniowych wycieczek są kwalifikowane opłaty wstępu i uczestnictwa oraz koszty podróży, lecz nie obejmuje to wyżywienia i kieszonkowego.

b) Wielodniowe wycieczki przedszkolne lub szkolne

- W przypadku **wycieczek przedszkolnych** należy otrzymać z przedszkola/placówki opiekuńczej pobytu dziennego potwierdzenie planowanej podróży (czas, cel podróży, koszty). Dowód ten należy następnie przedstawić w swoim Urzędzie Pracy. Urząd Pracy przekazuje świadczenie na rzecz przedszkola/placówki opiekuńczej pobytu dziennego.
- W przypadku **wycieczek szkolnych** właściwy nauczyciel w szkole musi potwierdzić szczegóły dotyczące wycieczki. Następnie należy złożyć wniosek w Urzędzie Pracy. Pieniądze są przelewane na konto wycieczki nauczyciela.

Przy podróżach trwających kilka dni, w razie przedłożenia odpowiednich dowodów, jako kwalifikowane do zwrotu są zwłaszcza koszty podróży, zakwaterowania, wyżywienia i wspólnych imprez, lecz nie kieszonkowego.

c) Indywidualne potrzeby szkolne

Na długopisy, zeszyty, akwarele lub plecaki szkolne Urząd Pracy zapewnia ryczałtowo 156 euro w 2022 roku, z tego 52 euro w dniu 1 lutego jako datę graniczną dla drugiego semestru szkolnego oraz 104 euro w dniu 1 sierpnia jako datę graniczną dla pierwszego semestru szkolnego ([§ 28 Abs. 3 SGB II](#); [§ 34 Abs. 3 SGB XII](#)). Warunkiem jest, aby dane dziecko uczęszczało do szkoły w danym wyznaczonym dniu i było uprawnione do świadczenia. Kwoty pieniężne są wypłacane osobom uprawnionym do świadczeń.

Pakiet szkolny otrzymują także dzieci uprawnione do świadczeń, jeżeli są przyjmowane do szkoły po raz pierwszy lub ponownie po rozpoczęciu roku szkolnego.

Świadczenia na osobiste przybory szkolne są corocznie korygowane zgodnie ze wzrostem zapotrzebowania regularnego.

d) Obiady w przedszkolu, placówce opiekuńczej pobytu dziennego i szkole

Dla uprawnionych do świadczeń dzieci, młodzieży i młodych dorosłych *zbiorowe* posiłki (obiady) w szkole, świetlicy, miejscu pobytu dziennego lub placówce opiekuńczej pobytu dziennego są bezpłatne, jeżeli są tam oferowane i dziecko w nich uczestniczy. Ponieważ znaczenie ma zbiorowy charakter usługi, nie ma możliwości pokrycia kosztów indywidualnych zakupów żywności i napojów.

Jako dowód uprawniający do skorzystania ze świadczenia należy w przedszkolu (dla dzieci w przedszkolu), w urzędzie ds. młodzieży (dla dzieci w placówce opiekuńczej pobytu dziennego) lub osobie dostarczającej obiady (catering) w szkole przedłożyć Berlin-Pass BuT.

👉 **Uwaga:** W ramach bezpłatnego świadczenia kraj związkowy Berlin zapewnia *wszystkim* dzieciom w pierwszych sześciu klasach bezpłatne posiłki szkolne. W takim przypadku Urząd Pracy nie pokrywa kosztów zbiorowego obiadu.

e) Niezbędne zajęcia wyrównawcze

Uczniowie, którzy posiadają Berlin-Pass BuT, otrzymują w formie uzupełniającej do

zajęć lekcyjnych korepetycje lub pomoc w zakresie odrabiania lekcji, jeżeli w przeciwnym razie nie są oni w stanie osiągnąć zasadniczych celów edukacyjnych, np. ukończenie szkoły, przejście do szkoły ponadgimnazjalnej lub uzyskanie wystarczających indywidualnych umiejętności językowych. W celu przydzielenia zajęć wyrównawczych nie jest konieczne, aby dane dziecko było zagrożone nieotrzymaniem promocji do następnej klasy.

Uczniowie, których to dotyczy, przekładają w szkole Berlin-Pass BuT. Szkoła musi w razie potrzeby dokonać potwierdzenia na formularzu. Wypełniony formularz należy złożyć w Urzędzie Pracy.

Finansowanie obejmuje do dwóch podwójnych lekcji tygodniowo, zazwyczaj w małych grupach. Zajęcia wyrównawcze są także możliwe podczas ferii szkolnych. Płatność jest dokonywana w razie potrzeby bezpośrednio przez szkołę lub urząd szkolny na rzecz tych osób, które prowadzą nauczanie wyrównawcze. Dana osoba nie musi dokonywać samodzielnie żadnej płatności.

 Uwaga: Dotychczas przed skorzystaniem z niezbędnych zajęć wyrównawczych należało złożyć specjalny wniosek ([§ 37 Abs. 1 Satz 2 SGB II](#)) [§ 37 ust. 1 zd. 2 SGB II]. Aby ułatwić uczniom dostęp do zajęć wyrównawczych podczas pandemii koronawirusa i po jej zakończeniu, tymczasowo – w okresie od 1 lipca 2021 do 31 grudnia 2023 – nie jest wymagane składanie specjalnego wniosku, aby otrzymać pomoc w nauce. Wniosek o zajęcia wyrównawcze jest w tym okresie dołączany do wniosku o świadczenia zabezpieczające egzystencję ([§ 71 Abs. 1 SGB II](#)) [§ 71 ust. 1 SGB II].

f) Koszty dojazdów do szkoły

Kraj związkowy Berlin przyznaje *wszystkim* berlińskim

- uczniom posiadającym legitymację szkolną I (szkoły ogólnokształcące oraz zawodowe z pełnym zakresem nauczania w strefie taryfowej AB),
- dzieciom od 6. roku życia, które jeszcze nie uczęszczają do szkoły, oraz
- dzieciom i młodzieży bez przydziału miejsca w szkole, lecz zobowiązanych do uczęszczania do szkoły, bezpłatny bilet uczniowski dla strefy taryfowej AB.

Bilet osobisty jest wydawany w postaci karty chipowej „fahrCard”. Można go zamówić tylko online pod adresem www.BVG.de/schuelerticket. W tym celu należy między innymi wczytać zdjęcie i legitymację szkolną I dziecka. Karta „fahrCard” jest przesyłana pocztą. „fahrCard” uprawnia do bezpłatnego zabrania ze sobą roweru.

Wszyscy pozostali berlińscy uczniowie mogą otrzymać zwrot rzeczywistych wydatków na transport szkolny w ramach świadczeń na kształcenie i udział w życiu społecznym. Zasadniczo mogą oni korzystać z biletu Berlin-Ticket S, który jest oferowany przez BVG i S-Bahn w cenie 27,50 euro miesięcznie za strefę taryfy AB. Dodatkowe informacje dotyczące Berlin-Ticket S znajdują się w rozdziale 18 w punkcie „4. Berlin-Pass i więcej”.

Urzędy Pracy muszą również pokrywać wyższe koszty transportu szkolnego, na przykład za abonament w obszarze taryfy ABC, jeżeli jest to konieczne, aby dotrzeć do szkoły. W tym celu należy przedłożyć we właściwym Urzędzie Pracy

zaświadczenie szkolne i bilet.

Ustawowe prawo do przejęcia kosztów transportu szkolnego w ramach świadczeń BuT obowiązuje, jeżeli droga piesza do najbliższej szkoły z wybranym programem edukacyjnym jest nadmiernie długa i dlatego uczniowie korzystają z transportu publicznego. Z reguły za rozsądną uznaje się rzeczywistą drogę pieszą (nie odległość w linii prostej) do szkoły wynoszącą do dwóch kilometrów. W indywidualnych przypadkach także krótsze odległości do szkoły mogą być uznane za nadmierne, na przykład jeżeli uczniowie – ze względu na ograniczenia zdrowotne lub związane z niepełnosprawnością – mają problemy z dotarciem do szkoły pieszo.

Urząd Pracy musi również przejąć koszty transportu szkolnego, jeżeli dane dziecko nie uczęszcza do „najbliższej szkoły”, lecz do położonej dalej szkoły z wybranym programem edukacyjnym. Ma to miejsce, gdy szkoła, do której uczęszcza dziecko, ma własny profil ze specjalną ofertą merytoryczną. Powyższe obejmuje przykładowo szkoły ze specjalnym profilem pedagogicznym lub szkoły ideologiczne lub wyznaniowe.

1.3 Świadczenia na uczestniczenie w życiu społecznym

Dzieci i młodzież do 18. roku życia otrzymują następujące świadczenia na uczestniczenie w życiu społecznym:

a) Uczestniczenie we wspólnotowych aktywnościach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych

W stosunku do dzieci i młodzieży uprawnionych do pobierania świadczeń przejmuje się wydatki na członkostwo w klubach sportowych, zabawowych, kulturalnych i towarzyskich, na lekcje muzyki, porównywalne kursy lub zajęcia z zakresu edukacji kulturalnej oraz udział w zajęciach rekreacyjnych. Również koszty związane z „[Superferienpass](#)” [Karnet Super Wakacje] są przejmowane, jeżeli karnet ten jest wystawiany bezpośrednio przez Jugendkulturservice. Na pierwszym planie znajduje się „wspólne doświadczenie”.

Wysokość wsparcia wynosi *ryczałtowo* 15 euro miesięcznie na dziecko, niezależnie od rzeczywistych kosztów. Warunkiem jest, aby dziecko brało udział w jednej z wyżej wymienionych czynności i z tego tytułu były ponoszone koszty. Przy tym kwota za okres, dla którego wydano decyzję, czyli maksymalnie 180 euro, może być wypłacona w jednej kwocie, na przykład w celu wzięcia udziału w zajęciach rekreacyjnych. Usługodawca dostarcza dzieciom lub młodzieży dowód potwierdzający rodzaj oferty i kosztów z tym związanych. Osoby uprawnione do świadczeń dostarczają następnie ten dowód do Urzędu Pracy, a koszty świadczenia są przekazywane na konto. W stosunku do tych świadczeń przysługuje roszczenie.

b) Zakup przedmiotów wyposażenia

Dalsze wydatki *mogą* być przejmowane, jeżeli są związane z uczestnictwem w kwalifikujących się do objęcia wsparciem zajęciach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych. Powyższe obejmuje zakup niezbędnego sprzętu (np. butów piłkarskich) lub opłaty za najem.

Budżet dostępny na zakup sprzętu i koszty podróży wynosi 15 euro miesięcznie; jest to 180 euro rocznie w okresie, dla którego wydano decyzję o przyznaniu Alg II. Jako wkład własny uwzględnia się 2,50 euro na każdy miesiąc w okresie, dla którego wydano decyzję, tj. 30 euro, jeżeli decyzja została wydana na jeden rok. Jeżeli ryczałt w wysokości 15 euro na udział w zajęciach (zob. a) nie zostanie wykorzystany, niewykorzystana część tego finansowania jest dodatkowo zaliczana na poczet wkładu własnego.

Kwota na zakup niezbędnego sprzętu po odliczeniu wkładu własnego za cały okres, dla którego wydano decyzję, może zostać wypłacona w jednej kwocie lub podzielona na różne kwoty – zazwyczaj następczo na rzecz osób uprawnionych do świadczeń. Przejęcie kosztów następuje po przedstawieniu faktur lub rachunków. Można dokonać kilku różnych zakupów do łącznej wysokości 180 euro. Świadczenia są również przyznawane, jeżeli łączne koszty przekraczają dostępną kwotę w okresie, dla którego wydano decyzję.

c) Przejęcie kosztów podróży

Ponadto przysługuje *roszczenie prawne* do przejęcia kosztów podróży jako świadczenia z tytułu udziału w życiu społecznym ([Beschluss des BVerfG vom 23.7.2014](#), numer na marginesie 132) [Decyzja BVerfG z dnia 23.7.2014] numer boczny 132). W przypadku uczniów potrzeba wycieczek w zakresie świadczenia z tytułu udziału w życiu społecznym jest już regularnie pokrywana przez bezpłatny transport szkolny. W pozostałych przypadkach (zwłaszcza w stosunku do osób niebędących uczniami) koszty podróży opisane w punkcie 1.2 f) są pokrywane jako koszty z tytułu udziału w życiu społecznym.

W stosunku do aktywności poza strefą taryfową ABC istnieje miesięczne roszczenie do kosztów przejazdu w wysokości do 15 euro, które w okresie, dla którego wydano decyzję, mogą być wypłacane miesięcznie lub w jednej kwocie. W tym przypadku przepisy wykonawcze dotyczące przyznawania świadczeń na kształcenie i udział w życiu społecznym (AV-BuT) przewidują w zależności od okoliczności finansowy wkład własny osób uprawnionych do świadczeń. Wkład własny nie jest wymagany, jeżeli osoba uprawniona do świadczeń w pełni wykorzystała kwotę ryczałtową w wysokości 15 euro na udział we wspólnych aktywnościach (patrz Punkt 1.3a).

2. Świadczenia jednorazowe

Oprócz bieżących potrzeb na utrzymanie podstawowe zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy uwzględnia również potrzeby jednorazowe.

 Uwaga: W stosunku do świadczeń jednorazowych należy zawsze składać *oddzielny wniosek*. Wniosek należy złożyć przed dokonaniem zakupu ([§ 37 SGB II](#)).

Uprawnionym do pobierania świadczeń przysługują zgodnie z [§ 24 ust. 3 SGB II](#) [§ 24 Abs. 3 SGB II] następujące roszczenia

- pierwsze wyposażenie mieszkania, w tym urządzenia gospodarstwa domowego,

- wyprawka na zakup odzieży i pierwsza wyprawka w przypadku ciąży i porodu oraz
- zakup i naprawa obuwia ortopedycznego, naprawa wyposażenia terapeutycznego, w tym wynajem sprzętu terapeutycznego.

Zgodnie z uzasadnieniem ustawodawcy potrzeba „wyprawki” występuje wówczas, gdy potrzeba ta pojawia się po raz pierwszy lub przynajmniej z powodu wyjątkowych okoliczności. Należy dokonać odróżnienia od potrzeby zastąpienia już istniejących przedmiotów (patrz w tym rozdziale punkt 2.4 „Pożyczka w przypadku nagłej potrzeby”).

Ważna informacja: Świadczenia z tytułu wymienionych potrzeb otrzymują także osoby, których dochód przekracza wprowadzającą potrzebę Alg II, lecz w przypadku których większe wydatki, przykładowo związane z urodzeniem dziecka, nie mogą zostać pokryte całkowicie ze swoich własnych dochodów lub własnego majątku. W takim przypadku dochód *może* zostać uwzględniony w okresie do sześciu miesięcy od podjęcia decyzji w sprawie wniosku.

Jednorazowe świadczenia zgodnie z § 24 ust. 3 SGB II są w Berlinie szczegółowo regulowane przez [Rundschreiben Soz Nr. 06/2017 zur Umsetzung des § 24 Abs. 3 Nr. 1 und 2 SGB II und §§ 31 Absatz 1 Nr. 1 bis 3 und 27b Abs. 2 SGB XII](#) [Okólnik Socjalny Nr 06/2017 w sprawie wdrożenia § 24 ust. 3 Nr 1 i 2 SGB II i §§ 31 ust. 1 nr 1 do 3 i 27b ust. 2 SGB XII]. Większość świadczeń jest przyznawana ryczałtowo.

2.1 Pierwsze wyposażenie mieszkania

Świadczenia dotyczące pierwszego wyposażenia mieszkania są przyznawane w Berlinie między innymi w następujących sytuacjach:

- pierwsze wprowadzenie się do mieszkania, na przykład młoda osoba dorosła, która po uprzednim otrzymaniu zapewnienia Urzędu Pracy wyprowadza się z mieszkania rodziców,
- wprowadzenie się do nowego mieszkania po pożarze mieszkania, po długotrwałym przebywaniu w areszcie lub po zakończeniu stosunku podnajmu lub
- wprowadzenie się do nowego mieszkania po separacji małżonków lub partnerów życiowych.

Potrzeba pierwszego wyposażenia mieszkania może odnosić się do kompletnego wyposażenia mieszkania lub do pojedynczych przedmiotów. Może to przykładowo dotyczyć zakupu następujących przedmiotów: pralka, lodówka, odkurzacz, radio (nie telewizor), szafki, stoły, krzesła, łóżka, wykładziny, zasłony i tak dalej. Konkretną potrzebę należy zawsze udowodnić.

Istnieje tylko roszczenie do prostego „standardowego” wyposażenia. Świadczenia mogą być przyznawane w formie świadczeń pieniężnych lub rzeczowych, np. bonów do zrealizowania w sklepach meblowych. Zakres świadczeń pieniężnych jest uregulowany w powyżej wspomnianym okólniku oraz w [Anlage 1 zum Rundschreiben](#) [załączniku 1 do okólnika].

2.2. Wyprawka na zakup odzieży i pierwsza wyprawka w przypadku ciąży i porodu

W szczególnych sytuacjach, np. po pożarze mieszkania, po okresie bezdomności lub poważnej utracie wagi w wyniku choroby, Urząd Pracy przyznaje świadczenia w zakresie [Erstaussstattung mit Bekleidung](#) [wyprawki na zakup odzieży]. Wyprawka jest również przyznawana osobom, którym – przed uznaniem uprawnienia do przyznania azylu – Landesamt für Flüchtlingsangelegenheiten (LAF, Urząd Krajowy ds. Spraw Uchodźców) nie przyznał żadnej lub tylko częściową pomoc w zakresie odzieży.

Świadczenia są często przyznawane w formie ryczałtowej stawki na odzież letnią i ryczałtowej stawki na odzież zimową. Całkowita kwota ryczałtowa – w zależności od wieku osoby – wynosi od 356 do 379 euro.

Kobiety w ciąży i matki w Berlinie otrzymują obecnie następujące kwoty ryczałtowe:

- na odzież ciążową 219 euro,
- na wyprawkę dla niemowląt 361 euro,
- za wózek dziecięcy z materacem 100 euro,
- na łóżeczko dziecięce z materacem 100 euro i
- na wysokie krzesło 20 euro.

✓ **Nasza porada:** Kobiety w ciąży i rodziny *mogą* uzupełniając do Alg II i zasiłku socjalnego otrzymać świadczenia z fundacji „[Stiftung Hilfe für die Familie](#)”. Proszę zasięgnąć informacji w wymienionych tutaj [Beratungsstellen für Schwangere](#) [Punktach Doradztwa dla Kobiet w ciąży] [für Familien](#) [i dla Rodzin].

2.3 Obuwie ortopedyczne i sprzęt terapeutyczny

Powyżej wymienione świadczenia na rzecz obuwia ortopedycznego oraz sprzętu terapeutycznego oraz urządzeń terapeutycznych powinny być w pierwszej kolejności pokrywane przez kasę chorych, kasy opiekuńcze lub instytucje rehabilitacyjne. Uprawnienie do świadczenia ogranicza się wówczas do udziału własnego, który powinien być poniesiony przez osobę uprawnioną do świadczeń.

Ważna informacja: Naprawa urządzeń terapeutycznych obejmuje również zgodnie z orzeczeniem sądów najwyższych naprawę okularów (patrz decyzja [BSG vom 25.10.2017 - B 14 AS 4/17 R](#)).

2.4 Pożyczka w przypadku nagłej potrzeby

Inne jednorazowe potrzeby—mające na celu zabezpieczenie utrzymania są przejmowane przez Urzędy Pracy na poniższych warunkach *jako pożyczka* ([§ 24 Abs. 1 SGB II](#)). Pod uwagę można wziąć tylko jednorazowe potrzeby, które

- są już zasadniczo ujęte w zapotrzebowaniu regularnym, ale ze względu na ich zakres przewyższają zdolność finansową osoby uprawnionej do świadczeń i
- są niezbywalne.

Potrzeba dodatkowa jest „niezbywalna”, jeżeli musi zostać pokryta bezzwłocznie, a jej zakres nie pozwala na pokrycie z oszczędności przeznaczonych na inne koszty życiowe. Przed udzieleniem pożyczki wnioskodawcy muszą wykorzystać swój majątek.

Typowe przykłady dla jednorazowych potrzeb w tym sensie stanowi wymiana lub naprawa urządzeń elektrycznych, przykładowo pralki lub lodówki, lub zakup przepisanych przez lekarza okularów w niższej klasie cenowej. Powyższe nie obejmuje zakupu lub naprawy pojazdu silnikowego, ponieważ koszty te nie stanowią zapotrzebowania regularnego. Świadczenia mogą być udzielane jako świadczenia pieniężne lub rzeczowe.

Splata nieoprocentowanej pożyczki rozpoczyna się w miesiącu po jej wypłacie. Urząd Pracy potrąca miesięcznie dziesięć procent zapotrzebowania regularnego, aż do momentu spłaty pożyczki.

Jeżeli, wyjątkowo, wsparcie w formie pożyczki nie jest uzasadnione lub jeżeli dodatkowa potrzeba nie jest objęta zapotrzebowaniem regularnym, można rozważyć potrzeby dodatkowe (patrz Rozdział 5 Punkt 2.5 „Niezbyszwalne, szczególne potrzeby”).

Rozdział 8 | Integracja zawodowa – Co należy zrobić? Jakie świadczenia przyznaje Urząd Pracy?

Jeżeli dana osoba jest zdolna do pracy zarobkowej, Urząd Pracy może od niej żądać podjęcia pracy zarobkowej, aby była w stanie zapewnić sobie utrzymanie ([§ 2 SGB II](#)). Urząd Pracy powinien zapewnić wsparcie w zakresie podjęcia pracy lub wykształcenia poprzez udzielanie porad i niezbędne środki wsparcia, tzw. świadczenia integracyjne ([§ 14 SGB II](#)).

1. Jaka praca jest możliwa do wykonywania?

Zasadniczo prawie każda praca lub środek wsparcia jest możliwy ([§ 10 SGB II](#)). Możesz zostać także zobowiązany do podjęcia lub kontynuowania pracy czasowej, minipracy do 450 euro miesięcznie, pracy na podstawie umowy o pracę na czas określony lub pracy dorywczej.

W razie występowania poniższych warunków pracę lub środek uznaje się przykładowo za *nie do przyjęcia*:

- Dana osoba jest fizycznie, psychicznie lub umysłowo niezdolna do wykonywania pracy lub wykonywania działania. Jako dowód jest zwykle wymagane zaświadczenie lekarskie. Urząd Pracy może również zlecić zbadanie stanu zdrowia przez lekarza urzędowego.
- Dana osoba opiekuje się swoim dzieckiem poniżej trzeciego roku życia lub dzieckiem partnerem we własnym gospodarstwie domowym a dziecko nie jest korzysta z przedszkola lub opieki do dziecka. Ważne: Tylko *jeden* partner

w gospodarstwie domowym może powołać się na wychowanie dziecka i tym samym zostać zwolniony z pracy. Partnerzy mają swobodę wyboru, które z nich będzie zajmować się dziećmi.

Począwszy od 3. roku życia dziecka dana osoba jest z reguły zobowiązana do skorzystania z punktu opieki nad dzieckiem, aby mogła podjąć pracę, w razie potrzeby również w niepełnym wymiarze godzin. Zakres uzasadnionej pracy musi zostać wyjaśniony indywidualnie i może być ograniczony np. przez fakt, że dziecko ma zwiększone potrzeby w zakresie opieki ze względu na ograniczenia zdrowotne lub niepełnosprawność.

Dana osoba zajmuje się opieką nad krewnym i opieka nad krewnym nie może być zapewniona w żaden inny sposób, na przykład przez służbę opieki.

Zakres, w jakim można nadal wymagać od danej osoby zatrudnienia, zależy w szczególności od wymaganej opieki. W przypadku 2 i 3 stopnia opieki uznaje się, że osoba opiekującą może pracować do 6 godzin dziennie. W przypadku 4 i 5 stopnia opieki nie jest już uzasadnione żadne zatrudnienie. Decydujący jest zawsze indywidualny przypadek.

- Dana osoba ma inny ważny powód. Dana osoba uczęszcza na przykład do szkoły powszechnej lub na kurs przygotowawczy do zawodu, kończy obecnie wstępne kształcenie lub też uczestniczy w wolontariacie młodzieżowym lub federalnym. Na przykład, również zależne zatrudnienie jest nieadekwatne, jeśli wynagrodzenie narusza przepisy prawa, przykładowo ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

2. Czym jest umowa integracyjna?

W umowie integracyjnej dana osoba i Urząd Pracy ustalają

- liczbę aplikacji lub innych starań, które należy minimalnie podjąć, oraz sposób, w jaki należy udowodnić swoją aktywność
- jakie usługi zapewnia Urząd Pracy w celu pośredniczenia w zdobyciu pracy lub podjęcia wykształcenia ([§ 15 SGB II](#)).

Jeżeli zostanie podpisana umowa, obie strony są związane jej ustaleniami. Jeśli dana osoba naruszy umowę, grozi jej sankcja (patrz Rozdział 12 „Kiedy grożą sankcje i jaki jest ich zakres?”). Umowa musi najpóźniej po sześciu miesiącach zostać *wspólnie* przez obie strony sprawdzona i aktualizowana.

✓ **Nasza porada:** Nie ma obowiązku podpisania umowy integracyjnej, jeżeli nie zgadzamy się z jej treścią. Urząd Pracy nie może z tego powodu nałożyć sankcji. Dlatego: Należy sprawdzić, czy umowa spełnia nasze warunki. Można zabrać umowę do domu i poprosić o czas na przemyślenie. Można również zaproponować poprawki lub uzupełnienia, które uważa się za logiczne.

Jeżeli umowa nie zostanie podpisana, Urząd Pracy *powinien* określić starania integracyjne, które dana osoba musi podjąć, jednostronnie w drodze aktu administracyjnego. Od takiej decyzji przysługuje wniesienie sprzeciwu. Obowiązki

wynikające z aktu administracyjnego obowiązują jednak dalej. Należy ich ściśle przestrzegać, w przeciwnym razie grozi sankcja. Można również złożyć wniosek do sądu społecznego, aby sprzeciw miał skutek zawieszający.

3. Jakie usługi Urząd Pracy świadczy w zakresie rozpoczynania pracy?

„Świadczenia umożliwiające integrację zawodową” *mogą* być przyznane osobom uprawnionym do świadczeń ze zdolnością do pracy zarobkowej, jeżeli świadczenia te są konieczne i odpowiednie, aby zlikwidować ich potrzebę uzyskania pomocy lub aby jej uniknąć ([§ 3 Abs. 1 SGB II](#)).

Zgodnie z orzecznictwem, wniosek Alg II nie zawiera jeszcze wniosku o przyznanie świadczeń integracyjnych ([BSG vom 2.4.2014 – B 4 AS 29/13 R](#), numer na marginesie) – w związku z tym wnioski o ich przyznanie należy składać oddzielnie.

Dofinansowanie jest przyznawane najwcześniej od daty złożenia wniosku. Działanie wstecz do pierwszego dnia miesiąca – jak w przypadku wniosku o świadczenia zabezpieczające egzystencję – jest wykluczone ([§ 37 Abs. 2 SGB II](#)).

👉 **Uwaga:** Na przykład należy zwrócić się do swojego Urzędu Pracy z wnioskiem o pokrycie kosztów aplikacji lub kosztów podróży na rozmowę kwalifikacyjną *przed* powstaniem odpowiednich kosztów. Późniejsze złożenie wniosku spowoduje, że świadczenia nie zostaną przyznane przed datą złożenia wniosku.

Świadczenia z tytułu integracji zawodowej są prawie wszystkie bez wyjątku świadczeniami uznaniowymi. Oznacza to, że Pośrednictwo Pracy w Urzędzie Pracy ma swobodę decydowania o tym, czy i w jakim zakresie dana osoba otrzyma wsparcie. Uznaniowość nie oznacza samowoli. Uznaniowość ma być realizowana na podstawie faktów. Błąd uznaniowy może mieć miejsce na przykład wtedy, gdy Urząd Pracy nie korzysta z opcji uznaniowości, która jest mu nakazana przez prawo, lub przy podjęciu decyzji kieruje się nieistotnymi aspektami albo przyjmuje błędny lub niekompletny stan faktyczny.

✓ **Nasza porada:** Aby przykładowo otrzymać dalszą naukę, należy przekonać swojego pośrednika pracy, dlaczego żądany środek jest uznawany za niezbędny i konieczny, by umożliwić podjęcie pracy. Należy spróbować to udowodnić za pomocą ogłoszeń o pracę lub artykułów z czasopism branżowych.

👉 **Uwaga:** Jeżeli dana osoba otrzymuje zasiłek dla bezrobotnych z Alg II, to nie Urząd Pracy, lecz Agencja ds. Pracy jest odpowiedzialna za pośrednictwo i wsparcie.

Do świadczeń integracyjnych zalicza się przykładowo:

- świadczenia z budżetu pośrednictwa ([§ 44 SGB III](#)), przykładowo przejęcie kosztów związanych z aplikacjami, przejazdami na rozmowy kwalifikacyjne lub podwójne prowadzenie gospodarstwa domowego przy podjęciu pracy za granicą.
- działania na rzecz aktywizacji i integracji zawodowej ([§ 45 SGB III](#)), np. szkolenia aplikacyjne, staże, przejęcie kosztów prywatnych agencji

zatrudnienia oraz mniejsze kwalifikacje, np. prawo jazdy na operatora wózka widłowego,

- środki na rzecz szkolenia zawodowego i przekwalifikowania zawodowego ([§§ 81-87 SGB III](#))
- dodatki integracyjne ([§§ 88-92 SGB III](#)) które są wypłacane pracodawcom za zatrudnienie osoby bezrobotnej,
- dodatek na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej i dla osób, które podejmują zatrudnienie podlegające ubezpieczeniu społecznemu, jeżeli wsparcie w zakresie integracji w życiu zawodowym jest konieczne ([§ 16b SGB II](#)); brak konieczności występuje zazwyczaj, jeżeli wniosek o pomoc jest składany dopiero po zawarciu umowy o pracę lub rozpoczęciu działalności,
- towarzyszący coaching oraz pożyczki lub dotacje na zasoby materialne dla osoby rozpoczynającej działalność i osoby już pracującej na własny rachunek ([§ 16c SGB II](#)),
- wspieranie stosunków pracy w celu „integracji osób długotrwale bezrobotnych” dla osób, które były bezrobotne przez co najmniej dwa lata ([§ 16e SGB II](#)),
- wspieranie zatrudnienia („Uczestnictwa w rynku pracy”) dla osób, które przynajmniej ukończyły 25 lat i które w ciągu ostatnich siedmiu lat pobierały zasadniczo przez sześć lat Alg II ([§ 16i SGB II](#)),
- możliwości zatrudnienia („praca za jedno euro”) ze zwrotem poniesionych kosztów i nakładów – w Berlinie w wysokości dwóch euro za godzinę pracy ([§ 16d SGB II](#)).

Rozpoczęcie pracy *może* być wspierane przez usługi opieki nad małoletnimi lub niepełnosprawnymi dziećmi, poradnictwo w zakresie zadłużenia lub uzależnień oraz wsparcie psychospołeczne ([§ 16a SGB II](#)). W celu zmniejszenia lub wyeliminowania barier w integracji osób zdolnych do pracy zarobkowej i uprawnionych do świadczeń, *można* także udzielić wsparcia osobom uprawnionym do zasiłku socjalnego ([§ 7 Abs. 2 Satz 2 SGB II](#)).

Solidarny dochód podstawowy

W ramach [Pilotprojekts „Solidarisches Grundeinkommen”](#) (SGE) [projektu pilotażowego „Solidarny dochód podstawowy” (SGE)] kraj związkowy Berlin finansuje łącznie 1000 stosunków pracy, z reguły z pełnym zobowiązaniem do ubezpieczenia społecznego, na dodatkową działalność, która leży w interesie publicznym kraju związkowego Berlin. Grupą docelową są osoby korzystające ze świadczenia Alg II w Berlinie, które są bezrobotne od co najmniej jednego roku i nie dłużej niż trzy lata i dla których zapewnienie pośredniczenia na ogólnym rynku pracy nie jest możliwe. Dostęp do tego rozwiązania mają również osoby, które ze względu na szczególne okoliczności, na przykład osoby bezdomne, nie mogą udowodnić niezbędnych okresów zarejestrowanego bezrobocia.

Kraj związkowy pokrywa koszty wynagrodzeń pracowników SGE maksymalnie przez okres pięciu lat. Jeżeli w tym okresie nie nastąpi przejście do ogólnego rynku pracy, kraj związkowy Berlin może kontynuować zatrudnienie na czas nieokreślony. Podstawą prawną jest przepis administracyjny z 2 lipca 2019 (Dziennik Urzędowy dla Berlina, str. 4270 nn.). W międzyczasie możliwości finansowania w ramach SGE

zostały wyczerpane ([Pressemitteilung der Senatsverwaltung für Integration, Arbeit und Soziales vom 27. November 2020](#) [Komunikat prasowy Departamentu Senatu ds. Integracji, Pracy i Spraw Społecznych z dnia 27 listopada 2020]).

☛ **Uwaga:** Więcej informacji na temat usług pomocniczych świadczonych przez urzędy pracy można znaleźć w naszych ulotkach

- „[Wie die Jobcenter die Arbeitsaufnahme fördern können](#)” [„W jaki sposób Urzędy Pracy mogą wspierać rozpoczęcie pracy”],
- „[Förderung beruflicher Weiterbildung durch das Jobcenter](#)” [„Wspieranie dalszego kształcenia zawodowego przez Urząd Pracy”] oraz
- „[Von 'Anlage EKS' bis 'Zuschuss für Sachgüter' - Info zu Selbstständigkeit und Arbeitslosengeld II in Berlin](#)” [„Od „Załącznika EKS” do „Dopłata do dóbr materialnych” – informacje o samozatrudnieniu i zasiłku dla bezrobotnych II w Berlinie]

4. Jakie oferty w zakresie wspierania znajomości języka niemieckiego oferuje Urząd Pracy?

Zgodnie z [§ 3 Abs. 2a SGB II](#) [§ 3 ust. 2a SGB II] Urzędy Pracy muszą dążyć do tego, aby osoby pobierające świadczenia ze zdolnością do pracy, które nie posiadają wystarczającej znajomości języka niemieckiego, nabywały umiejętności językowe niezbędne do podjęcia pracy. W tym celu Urzędy Pracy korzystają z oferowanych przez (BAMF) [Urząd Federalny ds. Migracji i Uchodźców] środków dotyczących wsparcia nauki języka niemieckiego.

Powyższe obejmuje przede wszystkim:

- kursy integracyjne zgodnie z [§ 43 AufenthG](#) mające na celu ogólne uzyskanie umiejętności językowych oraz
- wsparcie w zakresie języka zawodowego zgodnie z [§ 45a AufenthG](#).

Grupami docelowymi dla wsparcia językowego mogą być obywatele UE, obywatele państw trzecich, emigranci pochodzenia niemieckiego przybyli do Niemiec z krajów Europy Wschodniej lub Niemcy ze środowisk migracyjnych.

Jeżeli są spełnione przesłanki udziału w danym działaniu na rzecz wsparcia umiejętności językowych, osoby bez wystarczającej znajomości języka niemieckiego są – poprzez zawarcie umowy integracyjnej lub administracyjny akt integracyjny – zobowiązane do zgłoszenia się u organizatora kursu oraz po przyjęciu do uczestniczenia w takim kursie. Nie ma obowiązku uczestnictwa, jeżeli istnieje już zobowiązanie ze strony Urzędu ds. Cudzoziemców.

Rozdział 9 | W jaki sposób zalicza się dochody?

Dochód to przychody, które otrzymuje się już podczas pobierania Alg II i zasiłku socjalnego. Czy i w jakim zakresie dochód może być zaliczony na poczet potrzeb, jest określone w §§ 11-11b SGB II oraz w Alg II/Sozialgeld-Verordnung (Alg II-V).

1. Jakie dochody są uwzględniane, a jakie nie?

Jako dochód są brane zasadniczo pod uwagę wszystkie przychody pieniężne. Do możliwych do uwzględnienia przychodów zalicza się między innymi dochody z pracy zarobkowej, odsetki i dywidendy, zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek chorobowy, zasiłek na dzieci, zasiłek wychowawczy, świadczenia alimentacyjne, większość emerytur, dochody z wynajmu i leasingu, zwroty podatku, darowizny i spadki, jeżeli dziedziczenie (śmierć spadkodawcy) nastąpiło po złożeniu wniosku.

Świadczenia, które mają wartość pieniężną, ale nie są świadczeniami gotówkowymi – tzw. świadczenia w naturze – nie powinny być traktowane jako dochód, lecz jako majątek. Wyjątek: dana osoba otrzymuje świadczenia rzeczowe z tytułu pracy zarobkowej lub wolontariatu.

Przykład: Pracodawca zapewnia posiłki dla swoich pracowników w godzinach pracy.

Zaliczanie świadczeń w zakresie wyżywienia do dochodów jest oparte na stawkach zryczałtowanych. Pozostałe świadczenia niepieniężne pracodawcy są uwzględniane według ich wartości rynkowej ([§ 2 Abs. 5 und 6 Alg II-V](#)) [§ 2 ust. 5 i 6 Alg II–V].

Dochód niepodlegający naliczaniu

Przychody, które nie są uznawane za dochód, to na przykład:

- emerytury podstawowe na podstawie federalnej ustawy o emeryturach i rentach oraz emerytury podstawowe, które są wypłacane zgodnie z tą ustawą, na przykład dla osób poszkodowanych w wyniku szczepień, ofiar przemocy lub więźniów politycznych,
- świadczenia fundacji „[Mutter und Kind – Schutz des ungeborenen Lebens](#)” i „[Hilfe für die Familie](#)”,
- dodatek dla osób niewidomych zgodnie z krajowymi ustawami dotyczącymi dodatku dla niewidomych, jak również dodatek dla niesłyszących,
- zasiłek opiekuńczy z ustawowego ubezpieczenia opiekuńczego na opiekę nad krewnymi ([§ 1 Abs. 1 Nr. 4 Alg II-V](#)), [§ 1 ust. 1 nr 4 Alg II–V]
- zasiłek opiekuńczy z tytułu pełnoetatowej opieki nad pierwszym i drugim dzieckiem wychowywanym w rodzinie zastępczej lub w domu dziecka oraz dla trzeciego dziecka w 75 procentach ([§ 11a Abs. 3 Satz 2 SGB II](#)) [§ 11a ust. 3 zdanie 2 SGB II],
- zadośćuczynienie pieniężne za ból [§ 253 Bürgerliches Gesetzbuch](#) [§ 253 niemieckiego kodeksu cywilnego],
- prezenty w postaci gotówki dla nieletnich z okazji bierzmowania, komunii, confirmacji lub porównywalnych uroczystości religijnych oraz również z okazji „Jugendweihe” do wysokości 3100 euro ([§ 1 Abs. 1 Nr. 12 Alg II-V](#) [§ 1 ust. 1 nr 12 Alg II–V]),
- dochód z pracy zarobkowej do 2400 euro na rok kalendarzowy uczniów w wieku poniżej 25 lat uczących się w szkołach ogólnokształcących lub zawodowych, jeżeli pracują podczas wakacji szkolnych ; uczniowie, którzy są uprawnieni do dodatku szkoleniowego są wyłączeni z tego przepisu ([§ 1 Abs. 4 ALG II-V](#)),

- zasiłek na dzieci, który w udowodniony sposób jest przekazywany dziecku osoby z koniecznością uzyskania pomocy, które nie mieszka w gospodarstwie domowym ([§ 1 Abs. 1 Nr. 8 ALG II-V](#) [§ 1 ust. 1 nr 8 ALG II-V]),
- zwrot poniesionych kosztów i nakładów zgodnie z [§ 1835a BGB](#) w wysokości do 3000 euro na rok kalendarzowy dla osób, które dobrowolnie pracują jako prawni opiekunowie, kuratorzy lub opiekunowie ([§ 11a Abs. 1 Nr. 4 SGB II](#)),
- przychody na podstawie przepisów ustawowych, które służą innemu celowi niż Alg II (np. pracowniczy dodatek oszczędnościowy, premia mieszkaniowa) ([§ 11a Abs. 3 Satz 1 SGB II](#) [§ 11a ust. 3 zd. 1 SGB II]),
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem dla beneficjentów Bafög zgodnie z [§ 14b Bafög](#),
- zajęty dochód, jeżeli zajęcie nie może być lub nie może być łatwo odwołane z powodów prawnych, tak że nie są dostępne żadne gotowe środki na pokrycie potrzeb ([BSG vom 10.5.2011 – B 4 KG 1/10 R](#), numer na marginesie 19).

✳ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące zaliczania pomocy gospodarczej ze względu na pandemię koronawirusa (przykładowo [Neustarthilfe](#) [pomoc na rozpoczęcie działalności] lub [Überbrückungshilfen](#) [formy pomocy pomostowej]) w naszych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?”

Także pożyczki nie podlegają zasadniczo naliczeniu, na przykład pożyczka studencka udzielona przez KfW-Bank. Naliczane są jednak świadczenia socjalne przyznawane jako pożyczki, które służą utrzymaniu.

Przykład: Studentka otrzymuje świadczenia zgodnie z Bafög z częścią pożyczkową.

👉 **Uwaga:** W indywidualnym przypadku Urząd Pracy sprawdza, czy otrzymanie pieniędzy stanowi faktycznie pożyczkę, a nie kwalifikowaną do naliczenia darowiznę.

✓ **Nasza porada:** Jeśli w okresie, w którym dana osoba wnioskuje przyznanie świadczeń, pożyczka ona pieniądze od znajomych lub krewnych, musi być uwiarygodnione, że osoba chce spłacić pożyczkę. Umowa pożyczki powinna zawierać konkretny termin spłaty lub sposób spłaty. Jeżeli dana osoba już w przeszłości spłaciła podobną pożyczkę lub przy aktualnej pożyczce zaczęła już jej spłatę, świadczy to o jej wiarygodności.

Różne rodzaje dochodów oraz dochody bieżące i jednorazowe

Jeżeli ma zostać uwzględniony dochód, to rozróżnia się pomiędzy dochodem z pracy, dochodem z pracy na własny rachunek i dochodem „za darmo”. Więcej informacji na ten temat jest dostępnych w kolejnych częściach tego rozdziału.

Ponadto należy przestrzegać przepisów dotyczących dochodów bieżących i jednorazowych.

W przypadku powtarzających się co miesiąc, bieżących dochodów, np. wynagrodzenia za pracę, zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku wychowawczego,

emerytury lub zasiłku na dzieci, obowiązuje tzw. zasada miesięczna. Bieżące dochody są zaliczane do potrzeb w miesiącu kalendarzowym, w którym zostały otrzymane. Obowiązuje to również, nawet jeżeli przykładowo wpłyną na konto dopiero ostatniego dnia miesiąca ([§ 11 Abs. 2 SGB II](#)).

Jednorazowy lub sporadycznie powtarzający się dochód, na przykład zwrot podatku, odprawa, dodatek urlopowy lub premia świąteczna, a również późniejsze wypłaty wynagrodzenia lub późniejsze wypłaty bieżących świadczeń socjalnych, są zaliczane do potrzeb w miesiącu ich otrzymania, a w razie potrzeby również w kolejnym miesiącu, albo zostają rozłożone na sześć miesięcy ([§ 11 Abs. 3 SGB II](#)) (więcej informacji na ten temat znajduje się w Rozdziale 5. „Przychody jednorazowe” w tym rozdziale).

2. Dochody z działalności pracowniczej

Aby móc obliczyć dochód podlegający naliczeniu, Urząd Pracy potrzebuje zaświadczenia „[Einkommensbescheinigung](#)” [Zaświadczenie o zarobkach] pracodawcy o miesięcznym wynagrodzeniu brutto i netto pracownika. Kwota netto uwzględnia już odjęcie

- podatku dochodowego, dodatku solidarnościowego i
- obowiązkowych składek na ustawowe ubezpieczenie zdrowotne, pielęgnacyjne, emerytalne i ubezpieczenie na wypadek bezrobocia, jeżeli są one rzeczywiście pobierane ([§ 11b Abs. 1 SGB II](#)) [§ 11b ust. 1 SGB II]).

Od wynagrodzenia netto każdej zdolnej do pracy zarobkowej osoby we wspólnocie potrzeb należy odjąć

- podstawową stawkę ryczałtową dla osób czynnych zawodowo w wysokości 100 euro oraz
- kwotę wolną tytułem aktywności zawodowej, jeżeli dochód brutto przekracza 100 euro, ([§ 11b Abs. 2 Satz 1 und Abs. 3 SGB II](#)) [§ 11b ust. 2 zd. 1 i ust. 3 SGB II]). Podstawowa stawka ryczałtowa oraz kwota wolna służą do tego, aby osoba pobierająca świadczenie Alg II po rozpoczęciu pracy zarobkowej miała do dyspozycji więcej pieniędzy niż bez wykonywania pracy.

☛ **Uwaga:** Podstawowa stawka ryczałtowa w wysokości 100 euro dla osób czynnych zawodowo oraz kwota wolna tytułem aktywności zawodowej obowiązują tylko do osób uprawnionych do pobierania Alg II, a nie osób uprawnionych do pobierania zasiłku socjalnego (patrz Rozdział 3 Punkt 2. „Kto otrzymuje Alg II, a kto zasiłek socjalny?”). Wyjątek: Dzieci poniżej 15. roku życia mogą również dorobić miesięcznie 100 euro, które nie jest naliczane ([§ 1 Abs. 1 Nr. 9 Alg II-V](#) [§ 1 ust. 1 nr 9 Alg II-V]).

Ważna informacja: Aby nie stawiać w niekorzystnej sytuacji 15-letnich lub starszych osób uprawnionych do pobierania zasiłku socjalnego, należy im – jak ma to miejsce u beneficjentów pomocy socjalnej – przyznać kwotę wolną w wysokości 30 procent uzyskanego dochodu, ograniczoną do 50 procent zapotrzebowania regularnego 1. stopnia (2022: 224,50) ([BSG vom 24.11.2011 – B 14 AS 201/10 R](#) [BSG z dnia 24.11.2011 – B 14 AS 201/10 R]).

W razie potrzeby można dochodzić dalszych potrąceń. Obowiązuje to na przykład w stosunku do spełnianych ustawowych zobowiązań alimentacyjnych, które są określone w tytule alimentacyjnym lub notarialnie potwierdzonym dokumencie, lub części dochodów, które zostały już uwzględnione przy obliczaniu świadczeń BAföG lub pomocy dla osób kształcących się zawodowo zgodnie z SGB III dla dzieci.

Jeżeli dana osoba nie podlega ustawowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu, to w *indywidualnym* przypadku wydatki na ubezpieczenie zdrowotne i ubezpieczenie pielęgnacyjne można odliczyć od dochodu, o ile są one uzasadnione ([§ 11b Abs. 1 Satz 1 Nr. 3a SGB II](#) [§ 11b ust. 1 zd. 1 nr 3a SGB II]). W przypadku osób ubezpieczonych dobrowolnie i prywatnie – zgodnie z instrukcjami Federalnej Agencji ds. Pracy – przyznanie dofinansowania do składek na ubezpieczenie zdrowotne zgodnie z [§ 26 SGB II](#) ma jednak pierwszeństwo przed odliczeniem tych składek od dochodu. Więcej informacji na temat „obowiązku ubezpieczenia przy pobieraniu świadczeń” oraz „dofinansowania do składek ubezpieczeniowych” znajdują się w rozdziale 6 „Czy osoby pobierające Alg II i zasiłek socjalny są objęte ubezpieczeniem zdrowotnym i pielęgnacyjnym?”

Jeżeli dana osoba jest zwolniona z ustawowego obowiązku ubezpieczenia emerytalnego, należy od jej dochodu odliczyć wydatki na zabezpieczenie emerytalne (np. na ubezpieczenie na życie), o ile są one adekwatne ([§ 11b Abs. 1 Satz 1 Nr. 3b SGB II](#)). Zwolnienie z ubezpieczenia, jak to często ma miejsce w przypadku osób prowadzących działalność na własny rachunek, nie jest w tym przypadku wystarczające. Chodzi raczej o osoby, które są ubezpieczone w niezależnych programach emerytalnych (np. dla architektów lub prawników) i z tego powodu zostały zwolnione z ustawowego obowiązku ubezpieczenia emerytalnego.

Zgodnie z instrukcjami Federalnej Agencji ds. Pracy, wspomniane wyżej składki na ubezpieczenie zdrowotne i emerytalne nie wchodzi w skład podstawowej kwoty ryczałtowej w wysokości 100 euro i mogą być dodatkowo odliczane.

Podstawowa stawka ryczałtowa w wysokości 100 euro

Miesięczna podstawowa stawka ryczałtowa w wysokości 100 euro zastępuje typowe wydatki osób zatrudnionych i łączy je w ryczałtową kwotę do odliczenia ([§ 11b Abs. 2 Satz 1 SGB II](#) [§ 11b ust. 2 zdanie 1 SGB II]). Dochód z pracy w wysokości do 100 euro miesięcznie nie jest zatem nigdy naliczany. Jeżeli dana osoba ma kilka dochodów z pracy jednocześnie, stawka ryczałtowa może być uwzględniona tylko raz w miesiącu. Dochód z pracy obejmuje również dochody wymienione w części „Kwota wolna tytułem aktywności zawodowej”.

Podstawowa stawka ryczałtowa obejmuje między innymi

- składki na ustawowo wyznaczone ubezpieczenie, w szczególności na ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych (jedna dwunasta składki rocznej miesięcznie), ale nie na częściowe lub pełne ubezpieczenie komunikacyjne,
- miesięczną ryczałtową stawkę ubezpieczenia w wysokości 30 euro, która obejmuje wszystkie dobrowolne ubezpieczenia, nawet jeżeli w rzeczywistości nie zostało wykupione żadne ubezpieczenie; zazwyczaj

dotyczy to jedynie pełnoletnich osób uprawnionych do pobierania świadczeń,

- składki na „emeryturę Riester” według stawki ryczałtowej wynoszącej trzy procent dochodu brutto (w przypadku rodzin z jednym, uprawnionym do dodatku dzieckiem w gospodarstwie domowym ta wartość procentowa jest zmniejszona o połowę; w przypadku dwóch uprawnionych do dodatku dzieci wartość ta zostaje zmniejszona do zera, lecz przynajmniej pięć euro miesięcznie oraz
- koszty uzyskania przychodu, np. dojazdów do pracy (w przypadku korzystania z pojazdu silnikowego 0,20 euro za kilometr, na terenie Berlina zazwyczaj maksymalnie w wysokości taryfy biletu socjalnego BVG i S-Bahn), środki robocze, odzież robocza, składki na związki zawodowe dla pracowników itp.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli miesięczne wynagrodzenie brutto przekracza 400 euro, można otrzymać wyższą podstawową stawkę ryczałtową niż 100 euro. W tym celu wydatki, które są pokrywane ryczałtowo, muszą łącznie przekraczać 100 euro miesięcznie ([§ 11b Abs. 2 Satz 2 SGB II](#) [[§ 11b ust. 2 zdanie 2 SGB II](#)]). Jeżeli na przykład dana osoba ma miesięczne koszty dojazdu do pracy poza Berlinem lub ze względu na związane z pracą podwójne prowadzenie gospodarstwa domowego, które przekracza 100 euro, należy zwrócić na to uwagę Urzędu Pracy.

Kwota wolna tytułem aktywności zawodowej

Oprócz podstawowej stawki ryczałtowej w wysokości 100 euro dla osób czynnych zawodowo, dana osoba otrzymuje także kwotę wolną tytułem aktywności zawodowej za miesięczne wynagrodzenie brutto powyżej 100 euro ([§ 11b Abs. 3 SGB II](#)), i to w wysokości

- 20 procent za tę część wynagrodzenia brutto, która przekracza 100 euro, ale nie przekracza 1000 euro, oraz
- 10 procent za tę część wynagrodzenia brutto, która przekracza 1000 euro i nie przekracza 1200 euro. Jeżeli dana osoba ma co najmniej jedno niepełnoletnie dziecko, kwota wolna jest obliczana na podstawie dochodu brutto w wysokości do 1500 euro.

Dochód z pracy zarobkowej obejmuje również przykładowo

- kontynuację wypłaty wynagrodzenia przez pracodawcę w przypadku choroby, ale nie zasiłek chorobowy z systemu ubezpieczeń zdrowotnych,
- dochód z działalności prowadzonej na własny rachunek lub jako wolny strzelec,
- dodatki szkoleniowe,
- dodatek za pracę w niepełnym wymiarze godzin,
- dodatek na wypadek niewypłacalności i
- dochody z określonych działań wolontariackich (więcej informacji w rozdziale 2.1 „Wyższa podstawowa stawka ryczałtowa za funkcje pełnione społecznie i honorowo”).

Wolontariat federalny i młodzieżowy nie są traktowane jako praca zarobkowa. Dlatego od dochodów z tych usług nie można odliczyć żadnej kwoty wolnej tytułem aktywności zawodowej – oprócz ryczałtowego kieszonkowego w wysokości 250 euro miesięcznie.

Tak skorygowane wynagrodzenie netto jest odejmowane od potrzeb.

Przykład: Pani A. mieszka z bezrobotnym mężem w berlińskim mieszkaniu, którego miesięczny czynsz ciepły wynosi 552 euro. Dzieci nie mieszkają już w gospodarstwie domowym. Jako pracownik umysłowy zarabia ona 1630 euro brutto miesięcznie, co w III klasie podatkowej odpowiada około 1300 euro netto. Nie ma ona żadnego innego dochodu ani majątku. Jak obliczana jest wartość Alg II?

Miesięczne potrzeby małżeństwa składają się z zapotrzebowanie regularnego dwóch partnerów w wysokości 404 euro na każdą osobę i czynszu ciepłego w wysokości 552 euro. Potrzeby wynoszą łącznie 1360 euro.

Dochód do naliczenia jest określany w następujący sposób:

miesięczny dochód netto 1300,00 euro

z potrąceniem

- podstawowej stawki ryczałtowej w wysokości 100,00 euro
 - kwoty wolnej tytułem aktywności zawodowej – 180,00 EUR
(20 procent od 100 do 1000 euro brutto)
 - kwoty wolnej tytułem aktywności zawodowej – 20,00 EUR
(10 procent od 1 000 do 1200 euro brutto)
- = dochód do naliczenia 1000,00 Euro

Miesięczny Alg II wynika z zapotrzebowania w wysokości 1360 euro z potrąceniem przychodów do zaliczenia w wysokości 1000 euro i wynosi 360 euro.

2.1 Wyższa podstawowa stawka ryczałtowa za funkcje pełnione społecznie i honorowo

Jeżeli dana osoba otrzymuje z tytułu pracy dodatkowej wynagrodzenie za pracę, honorarium lub inne wynagrodzenie, które zgodnie z [§ 3 Nummer 12, 26 oder 26a Einkommensteuergesetz](#) (EStG) nie podlega opodatkowaniu, to zamiast podstawowej stawki ryczałtowej w wysokości 100 euro dla osób czynnych zawodowo przysługuje jej miesięczna podstawowa stawka ryczałtowa dla osób czynnych zawodowych do wysokości 250 euro ([§ 11b Abs. 2 Satz 3 SGB II](#)).

Uprzywilejowane są czynności, dla których można ubiegać się np. o podatkową „kwotę wolną dla kierownika ds. ćwiczeń” lub „opłatę ryczałtową za wolontariat”. Dotyczy to przykładowo czynności dodatkowych takich jak kierownik ds. ćwiczeń lub trener w klubie sportowym użyteczności publicznej, dodatkowa praca jako wykładowca w ośrodku oświaty pozaszkolnej lub asystent. Praca dodatkowa obejmuje czynności, których maksymalny czas wykonywania wynosi jedną trzecią pełnego etatu.

Zgodnie z instrukcjami Federalnej Agencji ds. Pracy wyżej wymienione działalności wolontariackie są pracą zarobkową w rozumieniu [§ 11b Abs. 3 SGB II](#). W związku z tym, oprócz podstawowej kwoty ryczałtowej w wysokości do 250 euro miesięcznie, należy z tytułu zarobku, który przekracza 100 euro miesięcznie, odliczyć również kwotę wolną tytułem aktywności zawodowej.

Przykład: Mąż pani A. (patrz powyżej) może przez kilka miesięcy uczyć jako zatrudniony trener w stowarzyszeniu użyteczności publicznej i otrzymuje za to 300 euro miesięcznie. Odliczenia na ubezpieczenie emerytalne nie powstają w ramach wolnej od podatku czynności jako trener zgodnie z [§ 3 Nr. 26 EStG](#) z.

W jaki sposób dodatkowy dochód pana A. jest uwzględniany we wspólnocie potrzeb?

Miesięczny przychód w wysokości 300 euro
z potrąceniem

- podwyższonej podstawowej stawki ryczałtowej z tytułu wolontariatu 250 euro
 - kwoty wolnej tytułem aktywności zawodowej 40 euro (20% z 100 do 300 euro)
- = dochód do naliczenia 10 euro

Po odliczeniu 10 euro małżonkowie A. mają nadal roszczenie do Alg II w wysokości 350 euro miesięcznie.

✓ **Nasza porada:** W miarę możliwości dochody z działalności wolontariackiej powinny być wypłacane co miesiąc, aby w pełni wykorzystać miesięczną podstawową stawkę ryczałtową. Co do zasady, w miesiącu uzyskania przychodu można odliczyć tylko *jedną* podstawową stawkę ryczałtową, nawet jeżeli wynagrodzenie za działalność wolontariacką zostaje wypłacone za kilka miesięcy ([BSG vom 24.8.2017 – B 4 AS 9/16 R](#)).

W pierwszej części tego rozdziału zawarto informację, jakie kwoty wolne przysługują opiekunom prawnym, opiekunom lub kuratorom, którzy pracują na zasadzie wolontariatu.

2.2. Tymczasowa decyzja i niestabilne dochody

Powodem tymczasowej decyzji są często wypłaty wynagrodzeń, których wysokość zmienia się z miesiąca na miesiąc. Następnie Urząd Pracy na podstawie dostępnych dokumentów prognozuje wysokość miesięcznego wynagrodzenia brutto i netto w nadchodzącym sześciomiesięcznym okresie przyznawania świadczeń i wydaje tymczasową decyzję ([§ 41a SGB II](#)).

Dane tymczasowe świadczenie musi być zawsze obliczane w taki sposób, aby miesięczne potrzeby były w każdym miesiącu okresu, dla którego wydano decyzję, pokrywane z własnych dochodów oraz uzupełniającego świadczenia Alg II ([§ 41a Abs. 2 SGB II](#)).

✓ **Nasza porada:** Jeżeli później mają miejsce istotne zmiany okoliczności, na przykład nieprzewidywane zmniejszenie wynagrodzenia, można złożyć wniosek o wydanie zmienionej decyzji tymczasowej, w której są uwzględniane zmiany.

Po upływie okresu, dla którego wydano decyzję, dana osoba zostaje z reguły poproszona o przedłożenie rozliczenia wynagrodzenia za ostatnie sześć miesięcy. Jeżeli nie wywiąże się ona z obowiązku dostarczenia wystarczających informacji,

może zostać zobowiązana do zwrotu świadczeń, które zostały przyznane jedynie tymczasowo (więcej informacji na ten temat znajduje się w części „Decyzja ostateczna” w punkcie 3. „Dochody z pracy na własny rachunek” w tym rozdziale).

Po przedstawieniu przez daną osobę zaświadczenia o dochodach Urząd Pracy wydaje – na podstawie faktycznie uzyskanych dochodów w okresie, dla którego wydano decyzję – ostateczną decyzję. W takim przypadku dana osoba musi zwrócić nadpłacone świadczenia lub otrzymać nadpłatę świadczenia z opóźnieniem.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli dana osoba w okresie, dla którego wydano decyzję, miała mniejsze dochody niż prognozowano, a Urząd Pracy nie podjął jeszcze ostatecznej decyzji, można wnioskować o wydanie ostatecznej decyzji. Alg II zostanie wówczas dopłacone.

Przy ostatecznym ustalaniu uprawnienia do świadczenia należy uwzględnić *rzeczywisty dochód* z tytułu zatrudnienia zgodnie z ogólnymi zasadami (§§ 11-11b SGB II), przedstawionymi w niniejszym rozdziale w punktach 1., 2. oraz 5.

Jeżeli Urząd Pracy nie podejmie ostatecznej decyzji i nie złożono wniosku o rozliczenie końcowe, tymczasowa decyzja staje się ostateczna po upływie jednego roku od zakończenia okresu, dla którego wydano decyzję.

3. Dochody z pracy na własny rachunek

Osoby prowadzące działalność na własny rachunek otrzymują tymczasowe zezwolenie na wypłatę Alg II na okres zazwyczaj sześciu miesięcy. Uwagi dotyczące decyzji tymczasowej przedstawione w poprzednim punkcie mają odpowiednie zastosowanie do tej grupy osób. Przy uwzględnianiu dochodów z działalności na własny rachunek należy wprowadzić uwzględnić specjalne przepisy z [§ 3 Alg II-Sozialgeld-Verordnung](#) (Alg II-V).

Zaliczany dochód z pracy na własny rachunek jest ustalany zasadniczo w poniższy sposób:

1. Krok

W pierwszej kolejności oczekiwane przychody zostają pomniejszone o oczekiwane wydatki operacyjne w okresie, dla którego wydano decyzję. Jeżeli praca na własny rachunek jest wykonywana tylko przez część okresu, dla którego wydano decyzję, rachunek zysków i strat jest sporządzany tylko dla tych miesięcy ([§ 3 Abs. 1 und 2 Alg II-V](#) [§ 3 ust. 1 i 2 Alg II-V]). Dane dotyczące przychodów i wydatków opierają się na prognozach danej osoby w punktach A i B [Anlage EKS](#) (Przychody osoby pracującej na własny rachunek).

✓ **Nasza porada:** W prognozie należy podawać tylko przychody, co do których jest się pewnym, że zostaną osiągnięte w okresie, dla którego wydano decyzję. Zmiany w prognozie „w dół” w okresie sześciu miesięcy są często trudne do uzyskania.

Przepisy podatkowe nie obowiązują w SGB II. Urząd Pracy sprawdza, czy konieczne są wydatki operacyjne. Od osób pracujących na własny rachunek oczekuje się, że

wydatki operacyjne będą utrzymywane na możliwie niskim poziomie ([§ 3 Abs. 2 und 3 Alg II-V](#)).

✓ **Nasza porada:** Drogie zakupy w zakresie pracy na własny rachunek należy wcześniej uzgadniać z Urzędem Pracy. W przeciwnym razie istnieje ryzyko, że wydatki nie zostaną uznane. Należy uwiarygodnić, że zakupy są niezbędne do kontynuowania działalności i że w związku z tym będzie można łatwiej zakończyć potrzebę korzystania z pomocy.

Uznane wydatki, na przykład na niezbędny sprzęt komputerowy, są w pełni uwzględniane w sześciomiesięcznym okresie, dla którego wydano decyzję, i nie podlegają amortyzacji przez dłuższe okresy, jak ma to miejsce w prawie podatkowym.

Oczekiwany zysk (= przychody pomniejszone o wydatki) jest równomiernie dzielony na miesiące okresu, dla którego wydano decyzję; w razie potrzeby tylko na te miesiące, w których jest wykonywana praca na własny rachunek ([§ 3 Abs. 4 Alg II-V](#)). Na każdy z tych miesięcy przypada średni miesięczny zysk.

Zgodnie z instrukcjami Federalnej Agencji ds. Pracy równy podział *przewidywanego* dochodu nie jest wyjątkowo uznawany, jeżeli w okresie, dla którego wydano decyzję, dochód ulega znacznym wahaniom, a zapewnienie utrzymania przy równomiernym podziale dochodu w decyzji *tyczasowej* nie byłoby zapewnione ([Fachliche Weisungen zu § 41a SGB II](#), wersja: 20.3.2018, numer na marginesie 41a.20).

2. Etap

Na drugim etapie spodziewany miesięczny zysk zostaje pomniejszony o ustawowe kwoty potrącenia i kwoty wolne przy działalności zarobkowej ([§ 11b SGB II](#)). Od zysku należy odjąć

- podstawową stawkę ryczałtową w wysokości 100 euro dla osób czynnych zawodowo oraz
- kwotę wolną tytułem aktywności zawodowej. W jaki sposób jest obliczana kwota wolna tytułem aktywności zawodowej, wyjaśniono w tym rozdziale w Punkcie 2. „Dochody z działalności pracowniczej”. Należy przestrzegać: Kwota wolna jest odliczana od zysku.

☛ **Uwaga:** Podstawowa stawka ryczałtowa w wysokości 100 euro oraz kwota wolna tytułem aktywności zawodowej mają zastosowanie wyłącznie do osób uprawnionych do pobierania Alg II, a nie do osób uprawnionych do pobierania zasiłku socjalnego (patrz rozdział 3 punkt 2. „Kto otrzymuje Alg II, a kto zasiłek socjalny?”).

W stosownych przypadkach należy dokonać dalszych odliczeń od dochodu, na przykład

- zaliczki na podatek dochodowy lub późniejsze wpłaty na rzecz urzędu skarbowego,

- składki na ubezpieczenie na wypadek bezrobocia dla osób prowadzących działalność na własny rachunek, które zawarły ubezpieczenie wnioskowe zgodnie z [§ 28a SGB III](#),
- składki na rzecz ustawowego ubezpieczenia emerytalnego dla osób prowadzących działalność na własny rachunek, które zgodnie z [§ 2 SGB VI](#) są objęte obowiązkiem ubezpieczenia, lub
- dokonywane płatności z tytułu świadczeń alimentacyjnych zgodnie z przesłankami podanymi w rozdziale 9 Punkt 2. „Dochody z działalności pracowniczej”.

Powyższe wydatki można uwzględnić w Punkcie C w [Anlage EKS](#) [Załączniku EKS].

👉 **Uwaga:** Jeśli dochody z pracy na własny rachunek przekraczają 400 euro miesięcznie, jest możliwe zwiększenie podstawowej stawki ryczałtowej w wysokości 100 euro, jeżeli suma wydatków przekracza 100 euro miesięcznie. Które wydatki są brane pod uwagę, opisano w niniejszym rozdziale w punkcie 2. „Dochody z działalności pracowniczej”.

Tak skorygowany zysk miesięczny jest zaliczany na potrzeby danej osoby.

Przykład: Pani B. wykonuje wolny zawód tłumacza ustnego w okręgu Neukölln. W ciągu sześciomiesięcznego okresu, dla którego wydano decyzję, uzyska prawdopodobnie przychód w wysokości 7200 euro. Oczekuje się, że jej wydatki operacyjne w tym samym okresie wyniosą 480 euro. Zawarła ona na wniosek ubezpieczenie na wypadek bezrobocia ([§ 28a SGB III](#)) i płaci miesięczną składkę w wysokości 79 euro (2022). Jej miesięczny czynsz ciepły wynosi 451 euro.

Jak obliczana jest wartość Alg II?

Miesięczne zapotrzebowanie pani B. składa się z zapotrzebowania regularnego w wysokości 449 euro i czynszu ciepłego w wysokości 451 euro. Zapotrzebowanie wynosi łącznie 900 euro miesięcznie.

Dochód do zaliczenia jest określany w następujący sposób:

1. krok

Przeciętny miesięczny przychód z działalności w wysokości 1200 euro (7200 euro/6 miesięcy) z potrąceniem przeciętnych miesięcznych wydatków operacyjnych w wysokości 80 euro (480 euro/6 miesięcy)
= zysk miesięcznie 1120 euro.

2. krok:

Miesięczny zysk w wysokości 1120 euro z potrąceniem

- miesięcznej składki na ubezpieczenie na wypadek bezrobocia (składka Berlin-Zachód) w wysokości 79 euro
- podstawowej stawki ryczałtowej w wysokości 100 euro
- kwoty wolnej tytułem aktywności zawodowej (20 procent od 100 euro do 1000 euro) 180 euro
- kwoty wolnej tytułem aktywności zawodowej (10 procent od 1 000 euro do 1120 euro) 12 euro

= kwota do zaliczenia w wysokości 749 euro.

Tymczasowy miesięczny Alg II wynika z zapotrzebowania w wysokości 900 euro z potrąceniem dochodu do zaliczenia w wysokości 749 euro. Wynosi on 151 euro.

Ważna informacja: Tak długo, jak dana osoba wykonuje działalność na własny rachunek i otrzymuje „uzupełniające” Alg II, jest ona objęta ubezpieczeniem zdrowotnym przez Urząd Pracy. W takim przypadku nie ma konieczności wpłacania dodatkowych składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Decyzje ostateczne

Po upływie okresu, dla którego wydano decyzję, Urząd Pracy na podstawie rzeczywistych przychodów i wydatków podanych w [Anlage EKS](#) wydaje ostateczną decyzję. Dana osoba otrzymuje wówczas zaległe świadczenie Alg II lub musi zwrócić świadczenie do Urzędu Pracy.

W ostatecznej decyzji Urzędy Pracy rozdzielają rzeczywisty dochód z płacy na własny rachunek równomiernie na poszczególne miesiące okresu, dla którego wydano decyzję, względnie na miesiące okresu, dla którego wydano decyzję, i w których wykonywano działalność na własny rachunek ([§ 3 Abs. 4 Alg II-V](#)).

✓ **Nasza porada:** Jeżeli Urząd Pracy poprosi o przedstawienie przychodów i wydatków w celu podjęcia ostatecznej decyzji w załączniku EKS, należy to koniecznie zrobić. Urzędy Pracy są uprawnione do zwrotu tymczasowo wypłaconych świadczeń, jeżeli dana osoba nie dopełni obowiązku udzielenia informacji w całości lub w odpowiednim terminie ([§ 41a Abs. 3 SGB II](#)). Jeżeli dana osoba nie dotrzyma terminu oddania, a Urząd Pracy zwróci się do niej z prośbą o zwrot świadczeń, należy złożyć odwołanie od tej decyzji i dostarczyć końcowy dokument potwierdzający przychody osoby pracującej (EKS) na własny rachunek z wymaganymi dowodami. Federalny Sąd Społeczny orzekł, że w takim przypadku dokumenty danej osoby muszą zostać jeszcze uwzględnione ([BSG vom 12.9.2018 - B 4 AS 39/17 R](#)).

4. Dochody „za darmo”

W stosunku do dochodów, które nie pochodzą z pracy zarobkowej, przykładowo zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek chorobowy, zasiłek z tytułu wypadku przy pracy, zasiłek alimentacyjny, renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy lub zasiłek na dziecko, nie ma zastosowania podstawowa stawka ryczałtowa w wysokości 100 euro oraz kwota wolna tytułem aktywności zawodowej.

Przy prawie wszystkich dochodach „za darmo” stosuje się natomiast w formie potrącenia ryczałtową stawkę ubezpieczenia w wysokości 30 euro i – o ile składki są rzeczywiście wpłacane – składki na ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych i „emeryturę Riester” (w wysokości ryczałtowej).

Szczególne regulacje w przypadku zasiłku na dzieci

W SGB II zasiłek na dzieci jest doliczany dzieciom żyjącym w gospodarstwie domowym jako dochód. Ryczałtowa stawka ubezpieczenia może być wtedy regularnie potrącana tylko z zasiłku na dzieci *pełnoletnich*.

Jeżeli dane dziecko posiada własny dochód, który zabezpiecza jego utrzymanie, na przykład zasiłek na dzieci i alimenty, część zasiłku na dzieci, której dane dziecko nie potrzebuje do zapewnienia sobie utrzymania, jest brana pod uwagę jako dochód rodzica uprawnionego do zasiłku na dzieci. Suma dochodu do przeniesienia jest ograniczona do zasiłku na dzieci.

Z przenoszonych zasiłku na dzieci należy regularnie odliczać ryczałtową stawkę ubezpieczenia w wysokości 30 euro, ewentualnie również składki na ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych i „emeryturę Riester”. Szczególnym warunkiem jest to, aby te odliczenia nie były uwzględniane już przez osobę uprawnioną do otrzymywania zasiłku na dzieci.

Kwoty wolne

Od niektórych dochodów „za darmo” należy odliczyć kwoty wolne:

- 100 euro na rok kalendarzowy od dochodów kapitałowych (odsetki, dywidendy) ([§ 1 Abs. 1 Nr. 3 Alg II-V](#) [§ 1 ust. 1 nr 3 Alg II-V]); odliczeniu podlega ponadto przypadający na dochody podatek od zysków kapitałowych i dodatek solidarnościowy,
- przynajmniej 100 euro miesięcznie od dodatku dla osób kształcących się zawodowo w zakładzie, dodatku na kształcenie zgodnie z SGB III, programu wspierającego kształcenie zgodnie z BAföG lub porównywalnych świadczeń organizacji na rzecz rozwoju uzdolnionej młodzieży ([§ 11b Abs. 2 Satz 5 SGB II](#)), [§ 11b ust. 2 zdanie 5 SGB II]), o ile podstawowa stawka ryczałtowa w wysokości 100 euro dla osób pracujących, przykładowo na podstawie płatności dodatku szkoleniowego, nie została już uwzględniona. Jeżeli niezbędne wydatki na szkolenie wraz z ryczałtową stawką ubezpieczenia w wysokości 30 wynoszą więcej niż 100 euro miesięcznie, można wnioskować o wyższe koszty.
- do 300 euro miesięcznie ze stypendiów w ramach [Stipendienprogramm-Gesetz](#) [Ustawa o programie stypendialnym],
- 250 euro miesięcznie z „kieszonkowego”, które osoby uprawnione do świadczeń otrzymują w ramach wolontariatu federalnego lub młodzieżowego. Kwota wolna ulega odpowiedniemu zmniejszeniu, jeżeli z tytułu pracy zarobkowej jest wykorzystywana już podstawowa stawka ryczałtowa tytułem aktywności zawodowej lub odliczenia zastępujące podstawową stawkę ryczałtową ([§ 11b Abs. 2 Satz 6 SGB II](#)).
- do 300 euro miesięcznie z (podstawowego) zasiłku wychowawczego, jeżeli podczas jego rozliczenia został wykorzystany dochód przed urodzeniem dziecka; odpowiednia kwota wolna ulega zmniejszeniu o połowę w przypadku osób, które otrzymują zasiłek wychowawczy plus (zasiłek wychowawczy plus = podwójny okres pobierania przy połowie kwoty zasiłku rodzicielskiego, jeżeli rodzice po urodzeniu dziecka nie pracują) ([§ 10 Abs. 1 und 5 Bundeselterngeld- und Elternzeitgesetz - BEEG](#)).

Przykład: Samotnie wychowująca dziecko Pani S. otrzymuje Alg II i minimalny zasiłek wychowawczy w wysokości 300 euro miesięcznie. W roku poprzedzającym narodziny dziecka miała ona średni miesięczny dochód za „minijob” w wysokości 200 euro. Po urodzeniu dziecka Pani S. zdecydowała się na przerwę w pracy (urlop wychowawczy). Pani S. nie ma żadnych innych dochodów ani majątku.

W jaki sposób jest obliczany zasiłek wychowawczy?

Kwota wolna w przypadku zasiłku wychowawczego wynosi 200 euro miesięcznie. W tym przykładzie jest to kwota, którą pani S. zarabiała przed urodzeniem dziecka. W wysokości tej kwoty zasiłek wychowawczy nie jest wliczany do Alg II. Od pozostałego zasiłku wychowawczego w wysokości 100 euro należy odjąć ryczałtową stawkę ubezpieczenia w wysokości 30 euro. W rezultacie w przypadku Pani S. jest ze względu na zasiłek wychowawczy odliczane 70 euro miesięcznie od Alg II.

- 100 euro miesięcznie plus 30 procent kwoty brutto z tytułu renty emerytury i renty z tytułu ograniczonej zdolności do pracy zarobkowej ponad tę kwotę, lecz nie więcej niż kwota równa 50 procentom zapotrzebowania regularnego 1. stopnia (2022: 224,50 euro). Warunkiem jest, aby przedmiotowi emerycy/renciści mieli na koncie co najmniej 33 lata podstawowych okresów emerytalnych lub rentowych zgodnie z [§ 76g Abs. 2 SGB VI](#) w ustawowym ubezpieczeniu emerytalnym lub porównywalne okresy składowe ubezpieczenia w innych obowiązkowych systemach zabezpieczenia na starość ([§ 11b Abs. 2a SGB II](#); [§ 82a SGB XII](#)). Nie jest konieczne, aby osoby pobierające świadczenia były rzeczywiście uprawnione do dodatku do emerytury podstawowej.

Także osoby pobierające rentę rodzinną, u których występuje konieczność uzyskania pomocy, otrzymują kwotę wolną, gdy zmarły miał na koncie 33 lata podstawowych okresów emerytalnych lub porównywalnych okresów.

Jakie okresy należą do podstawowych okresów emerytalnych można sprawdzić na stronie internetowej Niemieckiego Ubezpieczenia Emerytalno-Rentowego pod adresem [FAQs zur Grundrente](#) [Najczęściej zadawane pytania dotyczące emerytury podstawowej].

Dla lepszego zrozumienia: emeryci i renciści z trwałą, całkowitą niezdolnością do pracy zarobkowej są wprowadzani do możliwości otrzymywania świadczeń SGB II. Jednakże, jeżeli mieszkają we wspólnocie potrzeb z osobami uprawnionymi do świadczeń, które są zdolne do pracy zarobkowej, ich emerytura/renta może być uwzględniana jako dochód dla innych członków wspólnoty potrzeb (więcej na ten temat w rozdziale 4 w punkcie 1 pod tytułem „Podział dochodów we wspólnocie potrzeb”). Nowa kwota wolna dla emerytury podstawowej zmniejsza możliwe przeniesienie dochodów od tych emerytów/rencistów na innych członków wspólnoty potrzeb.

Podstawa prawna dla emerytury podstawowej weszła w życie w dniu 1 stycznia 2021. Ze względu na przepisy przejściowe kwota wolna zostanie odjęta od emerytury dopiero, gdy Urząd Pracy otrzyma od danego zakładu emerytalnego informację o podstawowych okresach emerytalnych lub okresach porównywalnych. Gdy dowód ten będzie dostępny, kwota wolna zostanie uwzględniona – w razie potrzeby również z mocą wsteczną, lecz najwcześniej od dnia 1 stycznia 2021 ([§ 69 SGB II](#)).

5. Przychody jednorazowe

Przychód jednorazowy obejmuje na przykład odprawy, premie urlopowe i świąteczne, zwrot podatku, spadek w formie pieniężnej, jeżeli spadek otrzymano po złożeniu wniosku, oraz dodatkowe wypłaty wynagrodzeń i świadczeń socjalnych, przykładowo BAFöG, zasiłek wychowawczy i zasiłek na dzieci.

Jednorazowy przychód jest uwzględniany w miesiącu, w którym został on otrzymany, lub – jeżeli płatność Alg II za miesiąc, w którym został on otrzymany, miała już miejsce – w następnym miesiącu. Jeżeli poprzez uwzględnienie jednorazowego przychodu uprawnienie do świadczenia nie przysługiwałoby w danym miesiącu, jednorazowy przychód zostaje rozłożony równomiernie na okres sześciu miesięcy i jest uwzględniany miesięcznie z odpowiednią kwotą częściową ([§ 11 Abs. 3 SGB II](#) [[§ 11 ust. 3 SGB II](#)]).

Zanim jednorazowy przychód zostanie rozłożony na sześć miesięcy, od przychodu należy odjąć należne od niego podatki i obowiązkowe składki na ubezpieczenie społeczne, koszty uzyskania przychodu oraz kwotę wolną tytułem aktywności zawodowej ([§ 11b Abs. 1 Satz 2 SGB II](#)). Po podziale jednorazowego przychodu na sześć miesięcy, należy od przychodu odliczyć pozostałe potrącenia zgodnie z [§ 11b ust. 1 SGB II](#) – w przypadku „darmowej pracy” w szczególności zryczałtowaną stawkę ubezpieczenia w wysokości 30 euro i ewentualnie składkę na ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Przykład: Miesięczne świadczenie Alg II małżonków E. wynosi 1300 euro. Po orzeczeniu sądu Pan E. otrzymuje dopłatę do zasiłku dla bezrobotnych w wysokości 1800 euro. Jego żona posiada samochód (ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w wysokości 360 euro rocznie).

1. krok: Jednorazowa płatność przekracza miesięczne potrzeby małżeństwa.
2. krok: Podział jednorazowego przychodu na okres sześciu miesięcy
 $1800 \text{ euro} / 6 \text{ miesięcy} = 300 \text{ euro miesięcznie}$
3. krok: Korekta podzielonego przychodu jednorazowego 300 euro z odliczeniem 30 euro ryczałtowej stawki ubezpieczeniowej i 30 euro na ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych = 240 euro dochodu naliczanego w ciągu następnych sześciu miesięcy

Ważna informacja: Jeśli świadczenia socjalne, na które są przyznawane kwoty wolne ([§ 11b SGB II](#)) (patrz punkt 4. Dochody „za darmo”), takie jak BAFöG lub emerytura podstawowa, są wypłacane dopiero w późniejszym terminie, to zgodnie

z instrukcjami Federalnej Agencji ds. Pracy kwoty wolne należy uwzględnić w każdym późniejszym miesiącu. Dotyczy to również sytuacji, gdy zasiłek wychowawczy jest wyrównywany za kilka miesięcy, za które zgodnie z [§ 10 Abs. 5 BEEG](#) należy uwzględnić kwoty wolne od zasiłku wychowawczego (Baza danych SGB II na temat § 12a: Świadczenia priorytetowe, [Beitrag „Nachzahlung Elterngeld](#) [Artykuł: „Wyrównywanie zasiłku wychowawczego”]). Informacje na temat warunków, które należy spełnić w celu odliczenia kwot wolnych z BAföG, zasiłku wychowawczego lub renty podstawowej, znajdują się w tym rozdziale w punkcie 4. „Kwoty wolne”.

 Uwaga: Uprawnienie do świadczenia całkowicie wygasa, jeżeli po rozłożeniu skorygowanego jednorazowego przychodu roszczenie o świadczenie nie przysługuje przez wszystkie sześć miesięcy. Środki z jednorazowego przychodu, które nie zostały wykorzystane, są traktowane po upływie sześciu miesięcy jako majątek i są chronione przez kwoty wolne od majątku zgodnie z [§ 12 SGB II](#).

Rozdział 10 | W jaki sposób zalicza się majątek?

Majątek są to w szczególności wartości pieniężne i rzeczowe, które dana osoba posiada przez złożeniem wniosku. Do majątku zalicza się na przykład gotówkę, środki pieniężne na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym, książeczki oszczędnościowe, akcje lub inne papiery wartościowe, polisy ubezpieczenia na życie, prywatne ubezpieczenia emerytalne oraz wartości rzeczowe, takie jak pojazdy mechaniczne, nieruchomości mieszkalne lub grunty. Spadki ([§ 1922 BGB](#)) są w rozumieniu prawa socjalnego uznawane za majątek, jeśli dziedziczenie (śmierć zmarłego) nastąpiło przed miesiącem, w którym złożono wniosek o Alg II. Odziedziczone aktywa rzeczowe zawsze tworzą majątek.

1. Jaki majątek można wykorzystać?

Majątek można wykorzystać, jeżeli można go zastosować poprzez zużycie, sprzedaż, wynajem lub wydzierżawienie – w wyjątkowych przypadkach – pożyczkę na własne potrzeby.

Poniższe wartości majątkowe ([§ 12 Abs. 3 SGB II](#) [§ 12 ust. 3 SGB II]) są między innymi wyłączone z wykorzystania:

- odpowiedni majątek ruchomy gospodarstwa domowego,
- odpowiedni pojazd silnikowy (samochód, motocykl lub motorower) dla każdej osoby zdolnej do pracy zarobkowej we wspólnocie potrzeb. Pojazd mechaniczny uznaje się za umiarkowany, jeżeli dochód z jego sprzedaży nie przekracza 7500 euro (z potrąceniem istniejących zobowiązań kredytowych).
- samodzielnie używaną, odpowiednią nieruchomość (własny dom jednorodzinny lub mieszkanie własnościowe). Przykładowo mieszkanie własnościowe dla jednej lub dwóch osób uznaje się za odpowiednie, jeżeli ma z reguły do 80 metrów kwadratowych.
- zabezpieczenie emerytalne w formie „emerytury Riester”,
- uprawnienie do emerytury zakładowej zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach zakładowych,

- przedmioty nieodzwonne do rozpoczęcia lub kontynuacji kształcenia zawodowego lub pracy zarobkowej, na przykład pojazd silnikowy używany do celów służbowych ([§ 7 Abs. 1 Alg II-V](#) [§ 7 ust. 1 Alg II–V]),
- Przedmioty i prawa, o ile ich użytkowanie jest wyraźnie nieopłacalne lub oznaczałoby szczególną trudność.

2. Jakie wyróżnia się kwoty wolne?

✱ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące *majątku* w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wnioszek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]). Na przykład krótkoterminowo dostępny („płynny”) majątek, o ile nie jest „znaczący”, pozostaje zwolniony z zaliczenia przez określony okres.

Z nadającego się do wykorzystania majątku należy odjąć następujące kwoty wolne ([§ 12 Abs. 2 SGB II](#) [§ 12 ust. 2 SGB II]):

- 150 euro rocznie na każdą pełnoletnią osobę dorosłą we wspólnocie potrzeb, ale przynajmniej – niezależnie od wieku – 3100 euro na osobę (podstawowa kwota wolna). Maksymalna kwota na osobę wynosi obecnie 9750 euro (65 lat x 150 euro).
- z doliczeniem 750 euro na osobę we wspólnocie potrzeb (kwota wolna na niezbędne zakupy).

Dla osób urodzonych przed 01.01.1948 podstawowa kwota wolna wynosi 520 euro na rok życia, a maksymalna kwota wynosi 33 800 euro ([§ 65 Abs. 5 SGB II](#) [§ 65 ust. 5 SGB II]). Osoby te są ze względu na wiek wykluczone z pobierania Alg II/zasiłku socjalnego (zobacz Rozdział 3 Punkt 1. „Granice wieku”). Jako partner zdolnej do pracy zarobkowej, uprawnionej do świadczeń osoby nadal należą one jednak do wspólnoty potrzeb.

Ponadto przyznaje się kwotę wolną na majątek mający na celu zabezpieczenie emerytalne. Kwota wolna na zabezpieczenie emerytalne wynosi

- 750 euro rocznie dla osoby zdolnej do pracy zarobkowej i jej partnera we wspólnocie potrzeb. Maksymalna kwota na osobę wynosi obecnie 48 750 euro.

Aby ubezpieczenia na życie lub prywatne ubezpieczenia emerytalne mogły zostać uznane za „zabezpieczenie emerytalne”, odpowiednie umowy nie powinny w miarę możliwości kończyć się wraz z przejściem w stan spoczynku. Ponadto użycie majątku do tego momentu musi być wykluczone. Wyłączenie użycia musi być nieodwołalnie uzgodnione z ubezpieczycielem.

👉 **Uwaga:** Zgodnie z wytycznymi BA wystarczy również, aby umowy ubezpieczeniowe kończyły się z dniem 60. urodzin lub po tych urodzinach a użycie majątków przed tą datą było wykluczone. Aby majątek po upływie okresu wykluczenia użycia można było nadal uznać za zabezpieczenie emerytalne, należy udowodnić na podstawie przyszłej emerytury „lukę zaopatrzenia”. Kolejnym warunkiem jest to, by majątek aż do momentu przejścia na emeryturę był na

przykład inwestowany nadal jako lokata terminowa.

Podczas sprawdzania majątku par (małżeńskich) nie ma znaczenia, do kogo należą dane elementy składowe majątku. Kwoty wolne partnerów są dodawane do wspólnej podstawowej kwoty wolnej i wspólnej kwoty wolnej na zabezpieczenie emerytalne i porównywane z majątkiem obu partnerów.

Kwoty wolne dzieci są obliczane oddzielnie od kwot wolnych rodziców i dla każdego dziecka oddzielnie. Tylko kwota wolna na niezbędne zakupy (750 euro na osobę) może być przeniesiona z dzieci na rodziców, jeżeli dzieci jej nie potrzebują.

Przykład: Pani D., 35 lat, jest zamężna i posiada majątek pieniężny w wysokości 12 500 euro. Jej mąż, 35 lat, nie ma własnego majątku. W ich gospodarstwie domowym mieszka niepełnoletnie dziecko, które zaoszczędziło 2000 euro.

Kwotę wolną majątku rodziców oblicza się w następujący sposób:

1. Krok: $35 \text{ lat} + 35 \text{ lat} = 70 \text{ lat}$

2. Krok: $70 \times 150 \text{ euro} = 10\,500 \text{ Euro}$ (podstawowa kwota wolna)

3. Krok: $10\,500 \text{ euro} + 750 \text{ euro} + 750 \text{ euro} + 750 \text{ euro} = 12\,000 \text{ Euro}$

(podstawowa kwota wolna plus kwota wolna z tytułu zakupów)

Wynik: Majątek dziecka jest chroniony, ponieważ jest poniżej minimalnej granicy 3100 euro. Uwzględnienie jego kwoty wolnej na zakupy (jednorazowo 750 euro) nie jest potrzebne. Majątek rodziców w wysokości 12 500 euro przekracza ich własną kwotę wolną w wysokości 12 000 euro. Jest on jednak chroniony, ponieważ kwota wolna na zakupy (750 euro) dziecka może być przekazana rodzicom.

3. Co ma miejsce, gdy majątek danej osoby przekracza granicę kwot wolnych?

Jeśli majątek nadający się do wykorzystania przekracza granice kwoty wolnej, u danej osoby nie występuje konieczność uzyskania pomocy aż majątek, który przekracza granice kwot wolnych, nie zostanie wykorzystany.

Inaczej niż w przypadku dochodu, zasada miesięczna nie ma zastosowania do zaliczenia majątku. Roszczenie do Alg II powstaje od dnia miesiąca, w którym majątek jest niższy od danej kwoty wolnej. Następnie Urząd Pracy musi przyznać świadczenia za dany miesiąc kalendarzowy na zasadzie proporcjonalności ([BSG vom 20.2.2020 - B 14 AS 52/18 R](#)).

Jeżeli majątek dziecka poniżej 25. roku życia, które mieszka w gospodarstwie domowym rodziców, przekracza kwotę wolną dziecka, tylko w stosunku do dziecka nie występuje konieczność uzyskania pomocy. Prowadzi to do wykluczenia dziecka ze wspólnoty potrzeb i otrzymywania świadczeń ([§ 7 Absatz 3 Nr. 4 SGB II](#) [§ 7 ust. 3 nr 4 SGB II]).

👉 **Uwaga:** Jeżeli majątek, który ma być użyty, może być wykorzystany dopiero w późniejszym czasie, uznaje się, że dana osoba jest w potrzebie ([§ 9 Abs. 4 SGB II](#) [§ 9 ust. 4 SGB II]). Dana osoba otrzymuje wówczas zazwyczaj Alg II i zasiłek socjalny jako nieoprocentowaną pożyczkę ([§ 24 Abs. 5 SGB II](#) [§ 24 ust. 5 SGB II]). Jeżeli w całym okresie, dla którego wydano decyzję (z reguły: dwanaście miesięcy), majątek

nie będzie mógł być prawdopodobnie wykorzystany, Alg II jest przyznawane jako wsparcie finansowe (BSG z dnia 6.12.2007 – [B 14/7b AS 46/06 R](#); patrz także baza danych SGB II na temat § 12, Artykuł „[Nießbrauch/Nicht selbst genutztes Wohneigentum](#)” [Użytkowanie/ Niesamodzielnie używany majątek mieszkalny]. Decyzję dotyczącą wykorzystania majątku podejmuje Urząd Pracy na początku każdego okresu, dla którego jest wydawana decyzja.

Rozdział 11 | W jaki sposób uwzględnia się roszczenia alimentacyjne?

Jeśli dana osoba otrzymuje alimenty od osoby trzeciej, alimenty są naliczane jako tzw. dochód „za darmo” i to niezależnie od tego, czy są one wypłacane na podstawie roszczenia prawnego czy dobrowolnie.

Jeśli danej osobie przysługuje roszczenie alimentacyjne, ale w rzeczywistości nie jest ono wypłacane, dana osoba ma prawo do świadczeń zabezpieczających egzystencję w pełnym wymiarze. Jeśli Urząd Pracy wypłaca świadczenia, roszczenia alimentacyjne danej osoby przechodzą na Urząd Pracy. Urzędy mogą następnie odzyskać wypłacone świadczenia od dłużnika zobowiązanego do zapłaty świadczenia alimentacyjnego.

Przejście roszczeń ([§ 33 SGB II](#)) jest możliwe tylko w przypadku roszczeń alimentacyjnych

- niepełnoletnich, niebędących w związku małżeńskim dzieci w stosunku do rodziców,
- dzieci poniżej 25. roku życia w stosunku do rodziców, jeżeli wstępne kształcenie dziecka nie zostało jeszcze ukończone,
- małżonków lub partnerów w separacji lub rozwiedzionych w stosunku do swoich partnerów lub
- kobietom w ciąży i matkom do 6. roku życia dziecka w stosunku do ojców dziecka, jeżeli kobieta w ciąży lub matka nie może być zatrudniona zarobkowo z powodu dziecka.

Roszczenie alimentacyjne nie przechodzi na Urząd Pracy, jeżeli dana osoba mieszka z osobą zobowiązaną do płacenia świadczenia alimentacyjnego we wspólnocie potrzeb. Powyższe dotyczy także roszczeń alimentacyjnych dzieci w stosunku do rodziców, jeżeli uprawnione do otrzymywania świadczenia alimentacyjnego dziecko jest w ciąży lub opiekuje się biologicznym dzieckiem poniżej sześciu lat.

 Uwaga: Urząd Pracy nie jest uprawniony do uzależnienia wypłaty świadczenia od wcześniejszego złożenia skargi w stosunku do roszczenia alimentacyjnego.

Poniższe roszczenia alimentacyjne są brane pod uwagę tylko wtedy, gdy są one dochodzone przez osoby uprawnione do otrzymywania świadczenia alimentacyjnego:

- rodzice przeciwko swoim dzieciom,
- pełnoletnie dzieci, które ukończyły wstępne kształcenie przeciwko rodzicom lub
- wnuki przeciwko dziadkom.

Krewni drugiego i trzeciego stopnia osoby uprawnionej do świadczeń, np. rodzeństwo, ciotki i wujowie, nie są brani pod uwagę, ponieważ w takich przypadkach nie istnieje zasadniczo ustawowe roszczenie alimentacyjne.

✓ **Nasza porada:** Jeśli dana osoba potrzebuje pomocy i jest zobowiązana do zapłaty świadczeń alimentacyjnych na podstawie tytułu prawnego do świadczeń alimentacyjnych, jej zobowiązania alimentacyjne pozostają niezmienione. W takim przypadku osoba taka może skierować do sądu rodzinnego wniosek o zmianę tytułu alimentacyjnego. Należy skonsultować się z prawnikiem lub sądem rodzinnym.

Rozdział 12 | Kiedy grożą sankcje i w jakim zakresie są one stosowane?

Danej osobie grozi zmniejszenie świadczeń, tzw. sankcje, jeżeli naruszy ona obowiązki nałożone ustawowo lub w umowie integracyjnej, lub w razie tzw. zaniedbania obowiązku zgłaszania się.

1. Co to są zaniedbania obowiązku zgłaszania się?

Zaniedbanie obowiązku zgłaszania się ma miejsce wtedy, gdy dana osoba pobiera Alg II lub zasiłek socjalny i nie spełnia prośby Urzędu Pracy dotyczącej osobistego zgłoszenia się lub stawienia się na badanie lekarskie lub psychologiczne bez ważnej przyczyny ([§ 32 SGB II](#)).

„Ważną przyczyną” może być na przykład zaproszenie na rozmowę kwalifikacyjną w tym samym czasie co termin zgłoszenia się do Urzędu Pracy, wykonywanie pracy zarobkowej lub choroba potwierdzona zaświadczeniem lekarskim („zaświadczenie o niezdolności do pracy”).

☞ **Uwaga:** Urzędy Pracy zwracają w zaproszeniach uwagę na to, że zaświadczenie o niezdolności do pracy nie jest wystarczające, aby uzasadnić niestawienie się. Jeżeli dana osoba nie może pojawić się w danym terminie, lekarz będzie musiał potwierdzić, że z powodów zdrowotnych nie jest ona w stanie dochować terminu. W przeciwnym razie istnieje niebezpieczeństwo, że Urząd Pracy nałoży sankcje za zaniedbanie obowiązku zgłaszania się.

✳ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące *sankcji* w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]).

Zastosowanie sankcji zakłada, że dana osoba została wcześniej pisemnie poinformowana o konsekwencjach swojej nieobecności. Prawidłowe pouczenie musi być prawidłowe, jednoznaczne, wyczerpujące i zrozumiałe dla danej osoby. Pouczenie musi być przeprowadzone aktualnie i w związku z wymaganym zachowaniem. Z *pisemnego* pouczenia można zrezygnować tylko wtedy, gdy dana

osoba *znała* konsekwencje prawne swoich działań lub ich zaniechania w konkretnej sytuacji – wyłączone „musi wiedzieć” nie wystarczy.

Jeżeli warunki nałożenia sankcji są spełnione, zaniechanie obowiązku zgłaszania się skutkuje zmniejszeniem świadczenia o dziesięć procent danego standardowego zapotrzebowania regularnego (2022: 44,90 euro miesięcznie dla osób samotnych) przez okres trzech miesięcy. Sankcja zaczyna obowiązywać w miesiącu następującym po otrzymaniu zawiadomienia o nałożeniu sankcji. W przypadku kilku zaniechań obowiązku zgłaszania się możliwe jest również nałożenie kilku sankcji jednocześnie. Kwoty obniżenia świadczenia są następnie sumowane. Informacje o konsekwencjach orzeczenia Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 listopada 2019 są przedstawione w następnym punkcie.

2. Co rozumie się pod pojęciem naruszenia obowiązków?

Jako osoba uprawniona do pobierania Alg II dana osoba narusza obowiązki, jeżeli mimo pisemnego pouczenia o konsekwencjach prawnych lub wiedzy o nich i bez ważnego powodu

- odmawia wykonania któregośkolwiek z obowiązków określonych w umowie integracyjnej lub administracyjnym akcie integracyjnym,
- odmawia podjęcia i kontynuowania akceptowalnej pracy, szkolenia, możliwości pracy lub dotowanego stosunku pracy lub uniemożliwia jego dojście do skutku poprzez swoje zachowanie lub
- nie podejmuje rozsądnego środka umożliwiającego integrację zawodową, przerywa taki środek lub daje powód do jego przerwania ([§ 31 Abs. 1 SGB II](#)) [[§ 31 ust. 1 SGB II](#)]).

Naruszenie obowiązku występuje również wtedy, gdy na przykład

- osoba uprawniona do pobierania Alg II bez uzasadnionej przyczyny rozwiązuje stosunek zatrudnienia lub poprzez naruszenie umowy o pracę daje powód do zakończenia stosunku pracy lub
- osoba pełnoletnia, uprawniona do pobierania Alg II lub zasiłku socjalnego obniża dochód lub majątek w celu otrzymywania świadczeń lub ich podwyższenia ([§ 31 Abs. 2 SGB II](#)) [[§ 31 ust. 2 SGB II](#)]).

Jako ważne powody uznaje się przede wszystkim udowodnione choroby lub niepełnosprawność, które uniemożliwiają podjęcie lub kontynuowanie pracy lub środka, lub nieracjonalność pracy lub środka (patrz Rozdział 8 Punkt 1. „Jaka praca jest możliwa do wykonywania?”).

✱ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące *sankcji* w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]).

3. Jakie są sankcje za naruszenie obowiązków?

Federalny Trybunał Konstytucyjny w swoim orzeczeniu z dnia 5 listopada 2019 roku ([1 BvL 7/16](#)) uznał za częściowo niezgodne z konstytucją sankcje dotyczące

naruszenia obowiązków przez osoby powyżej 25. roku życia, które są uprawnione do pobierania świadczenia Alg II. Do momentu uchwalenia nowych przepisów prawnych sędziowie stworzyli przepisy przejściowe w celu zapewnienia zgodnej z konstytucją wykładni ustawowych przepisów sankcyjnych. Obowiązują następujące zasady: Obowiązują następujące zasady:

Zasadniczo Urzędy Pracy po każdym naruszeniu obowiązków mogą na okres trzech miesięcy zmniejszyć świadczenie Alg II o 30% standardowego zapotrzebowania regularnego (2022: 134,70 euro miesięcznie dla osoby samotnej ([§ 31a Abs. 1 Satz 1 SGB II](#))).

☛ **Uwaga:** Sankcje mogą również powodować zmniejszenie świadczeń na mieszkanie i ogrzewanie, jeżeli potrzeby regularne i dodatkowe są już w pełni lub częściowo pokryte przez dochód podlegający zaliczeniu.

W przypadku naruszenia obowiązków zgodnie z [§ 31 Abs. 1 SGB II](#), [§ 31 ust. 1 SGB II], czyli w przypadku postanowień umowy integracyjnej lub administracyjnego aktu integracyjnego, odmowy przyjęcia rozsądnej oferty pracy, szkolenia lub możliwości zatrudnienia lub w razie niepodjęcia lub zaniechania działania Urzędy Pracy muszą jednak przestrzegać ograniczeń.

- Sankcja nie jest dopuszczalna, jeżeli w konkretnym indywidualnym przypadku stanowi ona dla beneficjenta, ze względu na szczególne okoliczności, nadzwyczajne utrudnienie. Obniżenie świadczenia nie jest w szczególności brane pod uwagę, jeżeli zagroziłoby to integracji zawodowej lub ograniczyłoby potrzebę uzyskania pomocy. Nadzwyczajna trudność *mogłaby* występować, jeżeli obniżenie środków groziłoby konkretnie bezdomnością lub utratą kontaktu z Urzędem Pracy. Zmniejszenie świadczenia pieniężnego samo w sobie nie powinno stanowić nadzwyczajnego utrudnienia.
- Sankcja nie może trwać przez pełne trzy miesiące, jeżeli osoby uprawnione do otrzymywania świadczenia Alg II będą przed upływem sankcji współpracować przy spełnieniu swoich obowiązków, na przykład biorąc udział w działaniach integracyjnych zaproponowanych przez Urząd Pracy. Jeżeli nie jest to już możliwe, okres trwania sankcji *może* również ulec skróceniu, jeżeli osoby uprawnione do świadczeń następnie zadeklarują wiarygodną gotowość do wypełnienia swoich zobowiązań w przyszłości. Od momentu podjęcia współdziałania lub złożenia oświadczenia przez osobę uprawnioną do świadczeń sankcja nie może trwać dłużej niż jeden miesiąc.
- W przypadku powtarzających się naruszeń obowiązków Urzędy Pracy mogą również kilkakrotnie nakładać sankcje. Obniżenie świadczeń o 60 procent, a nawet 100 procent, jak jest to jeszcze obecnie przewidziane w SGB II w przypadku powtarzających się naruszeń obowiązków, nie jest już jednak możliwe. Sankcje nie mogą przekraczać 30 procent odpowiedniego miesięcznego zapotrzebowania regularnego.

Federalny Urząd Pracy zlecił Urzędom Pracy wdrożenie przepisów przejściowych Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w poniższy sposób ([Weisung 201912003](#))

[vom 03.12.2019](#)) [Instrukcja 201912003 z dnia 03.12.2019]):

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego stosuje się do *wszystkich* naruszeń obowiązków wynikających z § 31 ust. 1 i ust. 2 SGB II i także w stosunku do osób poniżej 25. roku życia uprawnionych do otrzymywania Alg II. Jeżeli sankcje są jednocześnie nakładane w następstwie naruszenia obowiązków i zaniedbań obowiązku zgłaszania się, ograniczenie miesięcznego obniżenia wynosi nadal 30 procent właściwego zapotrzebowania regularnego. To samo dotyczy sytuacji, gdy jednocześnie jest nałożonych kilka sankcji w konsekwencji zaniedbań obowiązku zgłaszania się. Przy *każdym* zaniedbaniu obowiązku zgłaszania się należy ponadto sprawdzić, czy istnieje wyjątkowe utrudnienie, czy obowiązek współpracy został nadrobiony lub czy zgłoszono gotowość do wypełniania obowiązku zgłaszania się w przyszłości.

Rozdział 13 | Jakie są obowiązki współdziałania?

Każda osoba, która wnioskuje o świadczenia socjalne lub je otrzymuje, jest zobowiązana współdziałania ([§§ 60 bis 64 SGB I](#)) Dlatego obowiązuje:

- W momencie składania wniosku należy podać wszystkie fakty, które są istotne dla świadczenia. Powyższe obejmuje w szczególności zgodne z prawdą informacje dochodach, majątku, stanie cywilnym, liczbie i wieku członków wspólnoty potrzeb.
- Należy niezwłocznie informować o wszelkich zmianach okoliczności po złożeniu wniosku. Powyższe obejmuje powiadomienie o wprowadzeniu/wyprowadzeniu się współmieszkańców, zmianach dotyczących dochodu i majątku, podjęciu pracy oraz nadpłatach w związku z rozliczeniem kosztów eksploatacyjnych i grzewczych.
- Na żądanie Urzędu Pracy należy dostarczyć niezbędne dokumenty lub wyrazić zgodę na udzielenie niezbędnych informacji przez osoby trzecie. Powyższe obejmuje również przedłożenie wyciągów z konta i umowy najmu.
- Na żądanie Urzędu Pracy należy poddać się badaniom lekarskim lub medycznym lub leczeniu albo uczestniczyć w działaniach mających na celu umożliwienie brania udziału w życiu zawodowym (rehabilitacja).

Jeżeli dana osoba nie dopełni obowiązku współdziałania, a tym samym znacznie utrudni wyjaśnienie stanu faktycznego, należy się liczyć z tym, że nastąpi całkowita lub częściowa odmowa prawa do świadczeń lub świadczenie zostanie odebrane ([§ 66 SGB I](#)). Przed odmową przyznania świadczeń lub ich odebraniem konieczne jest poinformowanie danej osoby pisemnie o konsekwencjach prawnych i musi mieć ona rozsądny termin na podjęcie współdziałania.

Jeżeli ma miejsce wstrzymanie wypłaty świadczeń a dana osoba podejmie współpracę, Urząd Pracy *może* wyrównać świadczenia ([§ 67 SGB I](#)).

Jeżeli dana osoba umyślnie lub w wyniku niedbalstwa narusza obowiązki współdziałania i w związku z tym otrzyma zbyt duże świadczenie od Urzędu Pracy, Urząd Pracy *może* nałożyć na taką osobę grzywnę ([§ 63 Abs. 1 Nr. 6 und Nr. 7 und Abs. 2 SGB II](#) [[§ 63 ust. 1 nr 6 i nr 7 i ust. 2 SGB II](#)]). Dodatkowo należy zwrócić nadpłacone kwoty pieniężne.

👉 **Uwaga:** Do zakresu obowiązku współdziałania nie należy udzielanie informacji o dochodach i majątku osób trzecich, na przykład osoby zobowiązanej do świadczenia alimentacyjnego. Jeżeli osoba trzecia nie współdziała, nie może mieć miejsce odmowa przyznania zasiłku socjalnego.

Urząd Pracy ma prawo do zażądania od danej osoby, aby złożyła wniosek o priorytetowe świadczenia socjalne, przykładowo zasiłek na dzieci, dodatek alimentacyjny, wcześniejsza emerytura lub renta z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli w ten sposób można zmniejszyć, ograniczyć lub skrócić potrzebę uzyskania pomocy. Urząd Pracy może wskazać danej osobie dodatek mieszkaniowy lub dodatek na dzieci, jeżeli dzięki temu będzie możliwe przewyciężenie potrzeb całej wspólnoty potrzeb na przynajmniej trzy miesiące ([§ 12a SGB II](#)).

Jeżeli mimo żądania Urzędu Pracy dana osoba odmawia złożenia wniosku dotyczącego świadczeń priorytetowych, Urząd Pracy *może* samodzielnie złożyć wniosek w innej instytucji zabezpieczenia społecznego ([§ 5 Abs. 3 SGB II](#)) [[§ 5 ust. 3 SGB II](#)]. W związku z tym Urząd Pracy nie może odmówić świadczeń SGB III lub ich wstrzymać. Negatywne oddziaływanie na świadczenie mogą pojawić się w sytuacji, gdy Urząd Pracy złożył już, a dana osoba nie współdziałała podczas toczącego się postępowania administracyjnego, na przykład nie dostarczając niezbędnych dokumentów. Wyjątek: Jeśli Urząd Pracy złożył wniosek o wcześniejszą emeryturę, nie ma potrzeby współdziałania.

👉 **Uwaga:** W niniejszej broszurze nie ma możliwości udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące ochrony danych osobowych.

✓ **Nasza porada:** W razie pytań dotyczących ochrony socjalnych danych osobowych w Urzędzie Pracy lub jeżeli występują powody świadczące o naruszeniu ochrony danych osobowych, prosimy o kontakt z urzędnikiem ds. ochrony danych w danym Urzędzie Pracy lub bezpośrednio z [Beauftragten für den Datenschutz und die Informationsfreiheit](#) [inspektorem ds. ochrony danych i wolności informacji] w Bonn.

Rozdział 14 | Czy osoby uprawnione do pobierania świadczeń mogą otrzymać urlop?

Jeżeli dana osoba musi być osiągalna dla Urzędu Pracy, są dla niej właściwe Wytyczne dotyczące dostępności (EAO). Może ona wówczas za *uprzednią* zgodą Urzędu Pracy wyjechać na trzy tygodnie wakacji w roku kalendarzowym. W tym okresie dana osoba otrzymuje pełne świadczenia mające na celu zapewnić utrzymanie i jest nadal objęta ubezpieczeniem zdrowotnym ([§ 3 Abs. 1 EAO](#)).

Wniosek o „nieobecność na miejscu” można składać zazwyczaj dopiero na tydzień lub dwa przed rozpoczęciem urlopu. Wniosek może zostać odrzucony, jeżeli podczas nieobecności odbędą się rozmowy kwalifikacyjne, ma miejsce pośrednictwo w pracy lub odbędzie się środek wspierający.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli dana osoba ma dzieci w wieku szkolnym i jest zależna od ferii szkolnych jako okresu urlopowego, należy poinformować o tym Urząd Pracy podczas składania wniosku o urlop. Zwiększa to szanse na uzyskanie zgody na urlop.

„Nieobecność na miejscu” może być zatwierdzona na okres do sześciu tygodni. Świadczenia są jednak wypłacane tylko przez pierwsze trzy tygodnie. Jeżeli urlop trwa dłużej niż sześć tygodni z rzędu, także przez pierwsze trzy tygodnie nie przysługuje świadczenie Alg II i zasiłek socjalny ([§ 3 Abs. 4 EAO](#) [§ 3 ust. 4 EAO]).

Rozdział 15 | Dodatek dla dzieci – alternatywa dla Alg II i zasiłku socjalnego?

Dodatek na dzieci (KiZ) jest zgodnie z [§ 6a Bundeskindergeldgesetz](#) (BKGG) przewidziany dla rodzin o niskich dochodach jako alternatywa dla zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy. Często dodatek na dzieci KiZ może być również łączony z dodatkiem mieszkaniowym.

KiZ jest przyznawany na wniosek składany do [zuständigen Familienkasse](#) [właściwej Kasy Świadczeń Rodzinnych]. Na stronie internetowej Kasy Świadczeń Rodzinnych należy w dolnym prawym rogu wprowadzić swój kod pocztowy w polu „Znajdź urząd”.

Warunkiem przyznania KiZ jest to, że

- w stosunku do żyjącego w gospodarstwie domowym, niebędącego w związku małżeńskim dziecka poniżej 25. roku życia danej osobie przysługuje roszczenie do zasiłku na dzieci lub porównywalnego świadczenia ([§ 4 BKGG](#)),
- że dana osoba ma dochód w wysokości przynajmniej 900 euro brutto (bez dodatku mieszkaniowego, zasiłku na dzieci i KiZ), przeciętnie przez ostatnie sześć miesięcy przed miesiącem złożenia wniosku, w przypadku osób samotnie wychowujących dziecko wystarcza przeciętnie 600 euro brutto miesięcznie.

👉 **Uwaga:** Świadczenie KiZ stanowi świadczenie niższego stopnia w stosunku do innych możliwych dochodów dziecka. W związku z tym regularnie nie przysługuje prawo do KiZ na dziecko, jeśli nie złożono wniosków np. o alimenty, dodatek alimentacyjny lub BAföG.

Ważna informacja: Świadczenie KiZ można również otrzymać, jeżeli dana osoba z powodu separacji z partnerem tylko tymczasowo mieszka ze swoim dzieckiem w jednym gospodarstwie domowym. Warunkiem jest, aby Kasa Świadczeń Rodzinnych wypłacała zasiłek na dziecko tej osobie, a nie drugiemu rodzicowi.

Świadczenie KiZ jest także możliwe, jeżeli w miesiącu, w którym został złożony wniosek, dana osoba dysponuje razem z KiZ i dodatkiem mieszkaniowym takim majątkiem, że ona i pozostali członkowie jej wspólnoty potrzeb nie mają konieczności uzyskania pomocy w rozumieniu SGB II. Potrzeby na kształcenie i udział w życiu społecznym nie są w tym przypadku uwzględniane. Jeżeli dana osoba nie złożyła jeszcze wniosku o dodatek mieszkaniowy, w ocenie zostaje

[Rozdział 15 | Dodatek dla dzieci – alternatywa dla Alg II i zasiłku socjalnego?](#)

uwzględniony oczekiwany dodatek mieszkaniowy za miesiąc złożenia wniosku.

Dla rodzin, które obecnie nie otrzymują żadnych świadczeń lub nie wnioskowały o świadczenia zgodnie z SGB II SGB XII, istnieje „rozszerzona możliwość dostępu”. Rodziny takie otrzymują wówczas dodatek także, gdy

- rodzice uzyskują *dochód* wynoszący przynajmniej 100 euro miesięcznie oraz
- rodzinie ze wszystkimi skorygowanymi przez SGB II dochodami, łącznie z KiZ i dodatkiem mieszkaniowym, brakuje miesięcznie maksymalnie 100 euro, aby uniknąć potrzeby uzyskania pomocy w rozumieniu SGB II.

Poprzez tę regulację ustawodawca chce większej liczbie rodzin z sektora niskich zarobków, które są uprawnione do zabezpieczenia podstawowego, lecz z niego nie korzystają („ukryte ubóstwo”), umożliwić dostęp do KiZ. Regulacja obowiązuje przez czas ograniczony, do 31 grudnia 2023.

Ważna informacja: Osoby pobierające świadczenie KiZ – podobnie jak osoby uprawnione do pobierania Alg II i zasiłku socjalnego – mają roszczenie do otrzymywania świadczeń na kształcenie i udział w życiu społecznym ([§ 6b BKGG](#)) oraz do darmowego przebywania dzieci w żłobku ([§ 90 Abs. 4 SGB VIII](#)). W Berlinie za przyznawanie świadczeń BuT dla osób uprawnionych do KiZ są odpowiedzialne dzielnicowe urzędy mieszkaniowe. Wnioskodawcy mogą również skontaktować się z [bezirklichen Bürgerämter](#) [okręgowymi urzędami spraw obywatelskich].

Wysokość i czas trwania

Kasa Świadczeń Rodzinnych przyznaje KiZ na okres sześciu miesięcy (okres, dla którego wydano decyzję).

Każde uwzględniane dziecko otrzymuje KiZ w wysokości maksymalnie 209 euro miesięcznie. Rzeczywista kwota płatności jest obliczana z uwzględnieniem podlegającego doliczeniu dochodu i majątku rodziców i danego dziecka. Obliczenie KiZ jest skomplikowane – dlatego możemy podać tylko kilka wskazówek.

Punktem wyjścia do obliczenia dochodu jest średni miesięczny dochód z sześciu miesięcy *przed* rozpoczęciem okresu, dla którego wydano decyzję. Nie uwzględnia się przy tym zasiłku na dzieci, KiZ, dodatku mieszkaniowego oraz świadczeń według SGB II. W kolejnym kroku dochód jest korygowany o kwoty wolne i odliczenia zgodnie z SGB II (patrz rozdział 9 „W jaki sposób zalicza się dochody?”).

Ważna informacja: Późniejsze zmiany dochodu lub kosztów zakwaterowania podczas okresu, dla którego wydano decyzję dotyczącą KiZ, nie są brane pod uwagę i nie mają wpływu na wysokość KiZ. Jeżeli nowi członkowie dołączą do wspólnoty potrzeb lub ją opuszczą, należy to zgłosić do Kasy Świadczeń Rodzinnych.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli w okresie pobierania KiZ zmniejszą się Twoje dochody lub zwiększą się koszty zakwaterowania i w związku z tym powstanie potrzeba uzyskania pomocy, można – uzupełniając do KiZ – otrzymać Alg II i zasiłek socjalny.

Ustalono w ten sposób dochody dziecka, takie jak alimenty, dodatek alimentacyjny lub dodatek szkoleniowy, są w 45 procentach zaliczane do uprawnień KiZ dziecka, tzn. są odliczane od kwoty 209 euro. Jeśli jest kilkoro dzieci, dodatki ustalone dla każdego dziecka są łączone w celu uzyskania całkowitego dodatku na dziecko.

Dochód rodziców powoduje zmniejszenie KiZ lub łącznego KiZ tylko wtedy, gdy przekracza on potrzeby rodziców. Nadwyżka uzyskanego dochodu jest odliczana od KiZ w wysokości 45%, pozostały dochód, przykładowo emerytura, jest powyżej potrzeb rodziców w 100% zaliczany do KiZ.

Podczas ustalania potrzeb rodziców stosuje się potrzeby standardowe i potrzeby dodatkowe według SGB II. Dodatkowo jako koszty mieszkaniowe rodziców przyjmuje się następujące udziały zapotrzebowania mieszkaniowego.

Przegląd 13

Udział rodziców w kosztach mieszkaniowych przy dodatku na dzieci

Osoba samotnie wychowująca dziecko	z udziałem mieszkaniowym dla osób samotnie wychowujących dziecko	Para rodzicielska	z udziałem mieszkaniowym pary rodzicielskiej
1 dziecko	77%	1 dziecko	83%
2 dzieci	63%	2 dzieci	71%
3 dzieci	53%	3 dzieci	62%
4 dzieci	46%	4 dzieci	55%
5 dzieci	40%	5 dzieci	50%

Należy uwzględnić także majątek. W stosunku do rodziców obowiązują przepisy dotyczące majątku pod ochroną i kwot wolnych z SGB II (patrz Rozdział 10 „W jaki sposób zalicza się majątek?”). W przypadku dzieci jako *podstawową kwotę wolną* stosuje się zawsze kwotę w wysokości 3100 euro, plus kwota wolna na niezbędne zakupy w wysokości 750 euro. Każdy członek rodziny ma zatem z reguły prawo do przynajmniej 3850 euro kwoty wolnej majątku.

Jeżeli po odliczeniu kwot wolnych pozostaje możliwy do uwzględnienia majątek, który jest wyższy niż miesięczna kwota płatności KiZ, prawo do KiZ wygasa.

✳ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące *ułatwionego dostępu do dodatku na dzieci* w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]). Na przykład krótkoterminowo dostępny („płynny”) majątek, o ile nie jest „znaczący”, pozostaje on zwolniony z zaliczenia przez określony okres.

Przykład: Pani G. samotnie wychowuje dwoje dzieci (2 i 4 lata). Zarabia ona miesięcznie 1700 euro brutto (około 1330 euro netto). Dzieci otrzymują zasiłek na

dzieci (każde z nich 219 euro miesięcznie) oraz [Unterhaltsvorschuss](#) [dodatek alimentacyjny] (każde z nich 177 euro miesięcznie). Rodzina otrzymuje również podwyższone świadczenie Alg II i zasiłek socjalny w wysokości około 101 euro miesięcznie. Miesięczny czynsz ciepły wynosi 712,36 euro. Brak jest majątku. W celu uproszczenia przyjmuje się w tym przypadku, że dochód osiągnięty w ciągu ostatnich sześciu miesięcy nie uległ zmianie.

Czy rodzina może dokonać zmiany z Alg II/zasiłku socjalnego na KiZ? Czy taka zmiana jest opłacalna finansowo?

Obliczenie:

1. krok: Pani G. osiąga minimalną granicę dochodu w wysokości 600 euro brutto miesięcznie.

2. krok: Dodatek alimentacyjny dzieci zmniejsza KiZ każdorazowo o 79,65 euro (45 procent z 177 euro). Pozostała kwota KiZ na dziecko wynosi 129,35 euro miesięcznie (209 euro minus 79,65 euro), łączna kwota KiZ wynosi 258,70 euro, gerundet 259 Euro

3. krok: Z łącznego świadczenia KiZ nie jest potrącany dochód rodzica, ponieważ możliwy do rozliczenia dochód Pani G. nie przekracza jej własnego zapotrzebowania.

a.) Miesięczne zapotrzebowanie, zgodnie z SGB II, Pani G. składa się z następujących elementów:

449,00 euro (zapotrzebowanie regularne dla osób samotnie wychowujących dziecko)

+ 161,64 euro (potrzeby dodatkowe dla osób samotnie wychowujących dziecko)

+ 448,79 euro proporcjonalne potrzeby mieszkaniowe z 712,36 euro)
= 1059,43 euro.

b.) Podlegający zgodnie z SGB II doliczeniu dochód Pani G. wynosi
1330 euro (wynagrodzenie netto)

- 330,00 euro (kwoty wolne z tytułu pracy zarobkowej)

= 1000 euro.

4. krok: Dzięki łącznemu KiZ i pozostałym dochodom można w miesiącu złożenia wniosku zapobiec potrzebie uzyskania pomocy przez rodzinę: podlegający doliczeniu dochód rodziny jest wyższy niż zapotrzebowanie rodziny według SG II.

a.) Miesięczne zapotrzebowanie rodziny składa się łącznie z

449 euro (zapotrzebowanie regularne dla osób samotnie wychowujących dziecko)

+ 161,64 euro (potrzeby dodatkowe dla osób samotnie wychowujących dziecko)

+ 285 euro (zapotrzebowanie regularne dziecka poniżej 6 lat)

+ 285 euro (zapotrzebowanie regularne dziecka poniżej 6 lat)

+ 712,36 euro (czynsz ciepły)

= 1893 euro

*b.) Miesięczne podlegające zaliczeniu dochody rodziny wynoszą
1000,00 Euro (podlegająca zaliczeniu część wynagrodzenia za pracę netto)
+ 438 euro zasiłku na dzieci
+ 354 euro dodatku alimentacyjnego
+ 259 euro łącznego KiZ
+ 215 euro spodziewanego dodatku mieszkaniowego
= 2266 euro*

Wynik: Pani G. może dokonać zmiany na świadczenie KiZ. Rodzina ma zatem, wraz z KiZ i dodatkiem mieszkaniowym, do dyspozycji 373 euro miesięcznie więcej niż w przypadku pobierania Alg II i zasiłku socjalnego 474 euro z KiZ oraz zasiłek mieszkaniowy w porównaniu z 101 euro Alg II oraz zasiłek socjalny).

KiZ jako alternatywa dla Alg II lub zasiłku socjalnego?

Urzędy Pracy często namawiają rodziny, aby składały wniosek o KiZ i dodatek mieszkaniowy. Oba świadczenia mają pierwszeństwo w stosunku do Alg II i zasiłku socjalnego. Urząd Pracy może wskazać danej osobie KiZ i dodatek mieszkaniowy, jeżeli dzięki temu będzie możliwe przezwyciężenie potrzeb całej wspólnoty potrzeb na przynajmniej trzy miesiące ([§ 12a SGB II](#)). Jeżeli dana osoba nie złoży wniosku, urzędy *mogą* złożyć wnioski samodzielnie ([§ 5 Abs. 3 SGB II](#)).

Sama zainteresowana osoba może podczas pobierania świadczenia Alg II dokonać zmiany na KiZ tylko, jeżeli po przejściu na świadczenie KiZ zakończy się potrzeba uzyskania pomocy wspólnoty potrzeb. W tym celu KiZ, w razie konieczności razem z dodatkiem mieszkaniowym, musi osiągać przynajmniej wysokość Alg II i zasiłku socjalnego (patrz przykład).

Jeżeli po upływie okresu, na który przyznano świadczenie Alg II, dana osoba nie złoży ponownie wniosku o Alg II, zmiana na KiZ i dodatek mieszkaniowy jest już możliwa, jeżeli tej osobie razem z KiZ i innymi dochodami brakuje łącznie maksymalnie 100 euro miesięcznie, aby uniknąć potrzeby uzyskania pomocy w rozumieniu SGB II. Informacje dotyczące konkretnych warunków, jakie należy spełnić w celu uzyskania „rozszerzonego dostępu” do KiZ można przeczytać na początku tego rozdziału.

Jeżeli dana osoba skorzysta z tej opcji, ma wówczas odrobinę mniej pieniędzy do dyspozycji niż w przypadku pobierania Alg II. Może ona jednak, także w późniejszym okresie – także w okresie, dla którego wydano decyzję dotyczącą KiZ – ponownie złożyć uzupełniający wniosek o Alg II i zasiłek socjalny.

 Uwaga: W przypadku zmiany na KiZ dana osoba nie jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym przez Urząd Pracy. Jeżeli osoba taka uzyskuje dochód, który podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu, na przykład dochód pracownika lub zasiłek dla bezrobotnych, jest ona nadal objęta ubezpieczeniem zdrowotnym. Jeżeli dana osoba nie uzyskuje żadnych dochodów, a jej współmałżonek jest członkiem ustawowego ubezpieczenia zdrowotnego, z reguły istnieje ubezpieczenie rodzinne ([§ 10 SGB V](#)). Należy pamiętać, że w przypadku zmiany na KiZ, mogą nie mieć już

zastosowania niektóre korzyści, które są związane z pobieraniem Alg II (patrz Rozdział 18 „Przywileje dla osób z małą ilością pieniędzy”).

Rozdział 16 | Jakie świadczenia otrzymują cudzoziemcy, którzy nie są objęci Alg II?

Cudzoziemcy, u których występuje konieczność uzyskania pomocy, a którzy są wykluczeni z Alg II i zasiłku socjalnego (patrz Rozdział 3 w Punkcie 4.1 „Wykluczenie świadczeń”) i którzy nie należą do grupy osób uprawnionych do świadczeń na podstawie ustawy o świadczeniach dla osób ubiegających się o azyl, mogą w pewnych okolicznościach powołać się na **Europejską Kartę Praw Socjalnych (EFA)** [fett]. Oprócz Niemiec do państw sygnatariuszy EFA należy Belgia, Dania, Estonia, Francja, Grecja, Irlandia, Islandia, Włochy, Luksemburg, Malta, Holandia, Norwegia, Portugalia, Szwecja, Hiszpania, Turcja i Wielka Brytania.

Zgodnie z [Art. 1 des EFA](#) członkom Państw Sygnatariuszy przysługują świadczenia socjalne w taki sam sposób jak obywatelom, jeżeli w „dozwolony” sposób przebywają oni w jednym z państw EFA. Obowiązuje wówczas zasada równego traktowania z obywatelami niemieckimi. Rząd Federalny zawiesił stosowanie EFA w stosunku do SGB II, lecz nie w stosunku do SGB XII.

Ponieważ Federalny Sąd Społeczny przydziela zdolnym do pracy zarobkowej obywatelom EFA wykluczonym ze świadczeń SGB II świadczenia SGB XII, są oni uprawnieni do większości świadczeń z tytułu pomocy społecznej zgodnie z SGB XII. Uprawnienie to obejmuje w szczególności zasiłek na utrzymanie ([3. Kapitel des SGB XII](#)), którego kwota odpowiada kwocie Alg II, wsparcie w razie choroby oraz świadczenia z pakietu edukacyjnego i udziału w życiu społecznym. Przyporządkowanie osób zdolnych do pracy zarobkowej do urzędów pomocy społecznej jest wprawdzie kontrowersyjne, lecz w międzyczasie wiele sądów społecznych i Krajowych Sądów ds. Społecznych orzekło również w tym sensie.

Warunkiem jest jednak „dozwolony pobyt” w Niemczech. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego jest wymagane albo „materialne” uprawnienie do swobodnego przemieszczania zgodnie z ustawą o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii, czyli zatem przynajmniej prawo pobytu w celu poszukiwania pracy, lub inne prawo do pobytu lub dana osoba posiada ważne pozwolenie na pobyt.

Departament Senatu ds. Integracji, Pracy i Spraw Socjalnych wyjaśnia w swoich przepisach wykonawczych urzędowi pomocy społecznej: obywatelom UE i członkom ich rodzin, jak również osobom z krajów EOG, które są obywatelami państwa-sygnatariusza Europejskiej Karty Praw Socjalnych i które korzystają z równego traktowania w zakresie prawa pobytu, należy przyznać „regularną” pomoc na utrzymanie ([3. Kapitel des SGB XII](#)), nawet jeśli są zdolne do pracy. Wykluczenia z pomocy społecznej zgodnie z [§ 23 Abs. 3 Satz 1 Nr. 2 und Nr. 3 SGB XII](#) nie mają w tym przypadku zastosowania ([AV § 23 SGB XII vom 25. Juni 2021, Punkt II.8.](#)).

Jeżeli opisani na wstępie cudzoziemcy nie są obywatelami EFA, mają oni zgodnie z wolą ustawodawcy, „aż do momentu wyjazdu”, prawo do **świadczeń pomostowych** zgodnie z ([§ 23 Abs. 3 Satz 3 bis 6 SGB XII](#)). Otrzymują oni, maksymalnie na jeden miesiąc,

- świadczenia na wyżywienie oraz na cele zdrowotne i pielęgnacyjne (około 190 euro dla osób samotnych),
- świadczenia na cele zakwaterowania, ogrzewania i ciepłej wody,
- niezbędne świadczenia lekarskie w zakresie leczenia ostrych chorób i stanów bólowych oraz
- pomoc w ciąży i dla matek.

Prawo nie wymaga, aby cudzoziemiec zamierzał opuścić kraj.

Ze świadczeń pomostowych wolno korzystać raz w ciągu dwóch lat.

W szczególnie trudnych przypadkach, jeżeli wymagają tego „szczególne okoliczności”, świadczenia pomostowe mają być przyznawane na okres dłuższy niż jeden miesiąc. Jako przykład ustawodawca podaje niezdolność do podróżowania stwierdzoną przez lekarza publicznego ([Drucksache 18/10211](#), [Druk 18/10211 str. 17]). Departament Senatu ds. Integracji, Pracy i Spraw Socjalnych w Berlinie wymienia w swoim okólniku szereg przypadków szczególnych trudności ([AV § 23 SGB XII vom 25. Juni 2021](#), Punkt II.7.d). Jednakże świadczenia te mogą być przyznane tylko na „tymczasową potrzebę”, a nie na stałe, także jeżeli zakończenie występowania potrzeby jest spodziewane po kilku miesiącach lub latach”.

Także przyznanie świadczeń innych niż wymienione powyżej, na przykład na odzież, obuwie, energię domową lub potrzeby dodatkowe, jest możliwe w szczególnie trudnych przypadkach.

👉 **Uwaga:** Obywatele Unii powinni, w razie potrzeby, zwrócić uwagę urzędników urzędu ds. opieki społecznej na odpowiednie fragmenty okólnika. Sądy społeczne nie są jednak związane przepisem administracyjnym.

✓ **Nasza porada:** Ponieważ pomoce pomostowe nie stanowią zabezpieczenia egzystencji, należy w możliwym sprzeciwie lub pilnym wniosku przed sądem społecznym należy podać powody, dlaczego są potrzebne dodatkowe świadczenia, takie jak odzież, energia w gospodarstwie domowym lub bilet socjalny, oraz powody, dla których świadczenia pomostowe muszą być wypłacane przez okres dłuższy niż jeden miesiąc, na przykład z powodu ciąży lub choroby.

Dodatkowo do świadczeń pomostowych są na wniosek przejmowane odpowiednie koszty podróży powrotnej w formie pożyczki. Pożyczka może być również udzielona osobom, których potrzeba uzyskania pomocy wynika wyłącznie z kosztów podróży powrotnej ([§ 23 Abs. 3a SGB XII](#) [§ 23 ust. 3a SGB XII]).

Wnioski o przyznanie świadczeń SGB XII należy składać w [Berliner Sozialämter](#) [Berlińskie Urzędy Socjalne].

Rozdział 17 | Nie zgadzasz się z decyzją lub nie otrzymałeś decyzji? Co można z tym zrobić?

1. Sprzeciw

W ciągu miesiąca można wnieść sprzeciw od decyzji Urzędu Pracy. Termin rozpoczyna się w dniu, w którym decyzja znajdzie się w skrzynce pocztowej danej osoby. W przypadku sporu należy zachować kopertę ze stemplem pocztowym jako dowód.

Sprzeciw należy złożyć w formie pisemnej. Sprzeciw złożony za pośrednictwem zwykłej poczty elektronicznej nie spełnia wymogu formalnego (między innymi [LSG Niedersachsen-Bremen vom 4.11.2021 – L 11 AS 632/29](#) [LSG Dolna Saksonia-Brema z dnia 4.11.2021 – L 11 AS 632/29]). Sprzeciw złożony za pośrednictwem poczty elektronicznej jest skuteczny tylko wtedy, gdy jest opatrzony kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Można również zarejestrować swój sprzeciw w Wydziale Sprzeciwów. Urząd Pracy jest zobowiązany do spisania sprzeciwu do protokołu. Przed podpisaniem sprzeciwu należy sprawdzić, czy nasze słowa zostały prawidłowo zapisane w protokole.

Sprzeciw musisz złożyć w formie pisemnej. Musi ona zawierać imię i nazwisko, adres i datę decyzji, przeciwko której jest wnoszony sprzeciw. Nie może zabraknąć także podpisu i numeru wspólnoty potrzeb.

Sprzeciw powinien zawierać uzasadnienie. W tym celu nie trzeba podawać tekstów ustawy lub paragrafów. Wystarczy na przykład napisać, że decyzja zawiera błąd lub że nie rozumie się obliczenia. Jeżeli do upływu terminu na wniesienie sprzeciwu pozostało tylko kilka dni, można dostarczyć najpierw sprzeciw bez uzasadnienia i podać, że uzasadnienie zostanie dostarczone później.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli sprzeciw jest wysyłany pocztą, należy go wysłać listem poleconym. Alternatywnie można złożyć sprzeciw za potwierdzeniem kopii w sekretariacie danego Urzędu Pracy. W ten sposób będzie można później udowodnić, że sprzeciw został terminowo wniesiony, jeżeli zostanie on później utracony w Urzędzie Pracy.

Ważna informacja: W przypadku decyzji dotyczących zwrotu świadczeń sprzeciw ma skutek zawieszający. W takim przypadku nie trzeba dokonywać żadnych zwrotów, dopóki Urząd Pracy nie rozpatrzy sprzeciwu.

2. Skarga

Jeżeli Urząd Pracy odrzuci dany sprzeciw w całości lub w części, można w ciągu miesiąca od otrzymania decyzji o odrzuceniu sprzeciwu wnieść skargę do Berlińskiego Sądu Społecznego. Skargę można złożyć pisemnie lub ustnie do protokołu w [Rechtsantragstelle des Sozialgerichts](#) [punkcie składania wniosków prawnych sądu społecznego] (Invalidenstr. 52 in 10557 Berlin, Telefon: (0 30) 9 02

27 - 12 90). Nie trzeba ponosić żadnych opłat sądowych za skargę.

✓ **Nasza porada:** Jeżeli skarga zostanie wniesiona ustnie do protokołu w punkcie składania wniosków prawnych Sądu Społecznego, należy zabrać ze sobą kopię decyzji oraz kopię decyzji o odrzuceniu sprzeciwu Urzędu Pracy, w miarę możliwości również kopię sprzeciwu. Należy wskazać na to, co jest zdaniem danej osoby błędne w decyzji. Pracownicy punktu składania wniosków prawnych sporządzą skargę na piśmie.

Warto skonsultować się z prawnikiem, który będzie stanowił reprezentację w sądzie. W tym celu państwo może udzielić „zwolnienia z kosztów procesowych”. Więcej informacji na ten temat znajduje się w Punkcie 6. „Pomoc państwowa w zakresie opłat adwokackich”.

3. Nie dotrzymano terminu wniesienia sprzeciwu? – wniosek o dokonanie kontroli

Jeżeli dana osoba nie dotrzyma terminu wniesienia sprzeciwu, można na jej wniosek dokonać ponownej kontroli błędnej i niekorzystnej dla tej osoby decyzji (§ [44 SGB X](#)). Wniosek należy uzasadnić i podać decyzję wraz z datą, przeciwko której jest skierowany wniosek o dokonanie kontroli. W odróżnieniu od sprzeciwu wniosek o dokonanie kontroli nie ma skutku zawieszającego w stosunku do żądania zwrotu świadczeń przez Urząd Pracy. Jeśli decyzja zostanie skorygowana na korzyść danej osoby, Urząd Pracy dokonuje wyrównania płatności tylko za rok bieżący i poprzedni rok kalendarzowy.

4. Urząd Pracy jest beczynny – powództwo z powodu beczynności

Urząd Pracy musi rozpatrzyć ostatecznie sprzeciw w ciągu trzech miesięcy, a wniosek w ciągu sześciu miesięcy. Jeżeli tak się nie stanie i nie ma powodu do opóźnienia, dopuszcza się powództwo z powodu beczynności.

✓ **Nasza porada:** Przed wniesieniem powództwa z powodu beczynności należy pisemnie wskazać Urzędowi Pracy uwagę na upływ ustawowego terminu i „zagrozić” wniesieniem skargi wobec braku decyzji w wyznaczonym terminie. W większości przypadków jest to wystarczające, aby „wymusić” decyzję.

5. Nagłe przypadki – pilny wniosek

Jeśli dana osoba nie może czekać na decyzję w sprawie swojego wniosku lub sprzeciwu, ponieważ utrzymanie nie jest zabezpieczone, można w Sądzie Społecznym złożyć pilny wniosek („Wniosek o zastosowanie środków tymczasowych”). Wniosek można złożyć także w punkcie składania wniosków prawnych Sądu Społecznego (patrz w tym rozdziale Punkt 2. „Skarga”).

6. Pomoc państwowa w zakresie opłat adwokackich

W postępowaniu w sprawie sprzeciwu oraz w postępowaniu przed Sądem Społecznym i Krajowymi Sądami ds. Socjalnych przeciwko Urzędowi Pracy można

reprezentować się samodzielnie. Opłaty sądowe i koszty strony przeciwnej (Urząd Pracy) nie powstają dla danej osoby jako osoby uprawnionej do świadczeń SGB II. Koszty te mogą się pojawić tylko wówczas, gdy skorzysta się z pomocy prawnika.

Osoby o niskich dochodach i z niskim majątkiem, które nie mają ochrony prawnej poprzez ubezpieczenie od ochrony prawnej lub członkostwo w związkach zawodowych, mogą otrzymać od państwa zapłatę za koszty porady prawnej i sądowej reprezentacji procesowej.

Należy dokonać rozróżnienia między

- Beratungshilfe [pomocą doradczą] zgodnie z [Beratungshilfegesetz](#) [ustawą o pomocy doradczej] podczas postępowania w sprawie sprzeciwu oraz
- zwolnieniem z kosztów procesowych (PKH) zgodnie z [§§ 114 der Zivilprozessordnung](#) w razie skarg i postępowania w trybie przyspieszonym przed sądem.

Aby skorzystać z pomocy państwa, konieczne jest przestrzeganie określonych granic dochodów i majątku. Osoby, które otrzymują świadczenia SGB II, mają z zasady dochód poniżej granic dochodów. W przypadku majątku obowiązują natomiast granice [§ 90 SGB XII](#) w połączeniu z [Verordnung zur Durchführung des § 90 Abs. 2 Nr. 9 SGB XII](#) [rozporządzenie w sprawie wykonania § 90 ust. Nr 9 SGB XII]. Zgodnie z tym osobom samotnym przysługuje kwota wolna w wysokości 5000 euro, a osobom pozostającym w związku małżeńskim do łącznej kwoty 10 000 euro. Na każdą dodatkową osobę, która jest utrzymywana głównie przez osobę uprawnioną do świadczeń, w szczególności dzieci, dodaje się 500 euro. Osoba, której majątek jest większy, nie otrzymuje pomocy doradczej. W przypadku zwolnienia z kosztów procesowych należy zastosować majątek powyżej kwoty wolnej, zmniejsza on potrzebę zwolnienia z kosztów procesowych.

7. Gdzie składa się wniosek o pomoc doradczą? Gdzie składa się wniosek o zwolnienie z kosztów procesowych?

Pomoc doradczą można wnioskować w punkcie składania wniosków prawnych w [zuständigen Amtsgerichts](#) [we właściwym sądzie rejonowym] swojego miejsca zamieszkania. Należy zabrać ze sobą niezbędne dokumenty i dowody. Powyższe obejmuje w szczególności decyzję Urzędu Pracy, przeciwko której mają zostać podjęte działania, aktualną decyzję Alg II oraz dowodu dochodów i majątku.

Wniosek o pomoc doradczą można również poprzez adwokata złożyć później w sądzie. Adwokat jest uprawniony do zażądania od danej osoby opłaty w wysokości 15 euro za poradę i zastępstwo prawne w formie udziału własnego.

Wniosek o zwolnienie z kosztów procesowych składa się do Sądu Społecznego, do którego dana osoba lub jej adwokat składa skargę. Wniosek o zwolnienie z kosztów procesowych zostanie rozpatrzony pozytywnie tylko wtedy, gdy skarga ma szansę powodzenia.

 Uwaga: Jeżeli w ciągu czterech lat od zakończenia procesu sytuacja ekonomiczna danej osoby ulegnie istotnej poprawie, można całkowicie lub

częściowo zażądać zwrotu kosztów zwolnienia z kosztów procesowych.

✓ **Nasza porada:** Zalecamy do reprezentowania w sprawach Urzędu Pracy wybrać nie dowolnego adwokata, lecz adwokata specjalizującego się w prawie socjalnym. Adresy prawników specjalistów można znaleźć pod hasłem „Wyszukiwanie prawników” w [Rechtsanwaltskammer Berlin](#) [Berlińskiej Izbie Adwokackiej].

8. Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Urzędach Pracy

Urzędy Rejonowe [Friedrichshain-Kreuzberg](#) i [Charlottenburg-Wilmersdorf](#) utworzyły dla osób uprawnionych do świadczeń ze swoich rejonowych Urzędów Pracy bezpłatne Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (biura skarg i arbitrażu). Biura te są po Twojej stronie w razie konfliktów z Urzędem Pracy.

✓ **Nasza porada:** Jeśli dana osoba chce skorzystać z pomocy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, nie należy rezygnować ze środków prawnych, takich jak sprzeciw i skarga. Należy przestrzegać obowiązujących w tym zakresie terminów. Jeśli nie zostanie wniesiony sprzeciw, można ponieść straty prawne.

☞ **Uwaga:** W naszej ulotce można również znaleźć interesujące informacje na temat środków prawnych dostępnych w celu dochodzenia swoich praw „[Wie setze ich meine Rechte gegenüber dem Jobcenter durch?](#)” [„W jaki sposób mogę dochodzić swoich praw wobec Urzędu Pracy?”]

Rozdział 18 | Przywileje dla osób z małą ilością pieniędzy

1. Wizyty u lekarza i lekarstwa

Jeśli dana osoba otrzymuje Alg II lub zasiłek socjalny i jest objęta ustawowym ubezpieczeniem zdrowotnym, istnieją w stosunku do niej i członków jej wspólnoty potrzeb specjalne regulacje dotyczące trudnych sytuacji i zwolnienia ze dopłaty za usługi medyczne. Odpowiednie przywileje przysługują również osobom z prywatnym ubezpieczeniem chorobowym w stawce podstawowej ([Allgemeine Versicherungsbedingungen für den Basistarif](#)) [Ogólne warunki ubezpieczenia dla stawki podstawowej].

Trudna sytuacja – regulacja dla protez dentystycznych

W przypadku protez dentystycznych – po złożeniu wniosku do kasy chorych – przysługuje prawo do podwojenia stałej dopłaty (= 100 procent standardowego zaopatrzenia), lecz maksymalnie do dopłaty w wysokości faktycznie poniesionych kosztów ([§ 55 SGB V](#)). Jeżeli dana osoba wybierze protezę dentystyczną, która wykracza poza standardowe zaopatrzenie, musi samodzielnie ponieść dodatkowe koszty.

Zwolnienie z dopłat za lekarstwa

Po złożeniu wniosku do kasy chorych dana osoba jest w bieżącym roku kalendarzowym zwolniona z dodatkowych dopłat za zakup leków, leczenie stacjonarne w szpitalu lub za niezbędny transport pacjentów, jeżeli osoba taka osiągnęła ryczałtową granicę obciążenia w wysokości dwóch procent rocznego

zapotrzebowania regularnego 1. stopnia (12 x 449 euro) ([§ 62 Abs. 2 Satz 6 SGB V](#)). Granica obciążenia wynosi w 2022 bei 107,76 euro. Dla osób przewlekle chorych obowiązuje granica obciążenia w wysokości jednego procenta, tj. 53,88 euro w 2022 roku. Pojęcie osoby „przewlekle chorej” definiuje [Chroniker-Richtlinie](#) [Wytyczna dotycząca osób przewlekle chorych]. Dana granica obciążenia dotyczy dopłat wszystkich członków wspólnoty potrzeb. Dzieci i młodzież poniżej 18. roku życia są zawsze zwolnione z dopłat, z wyjątkiem kosztów podróży.

✓ **Nasza porada:** Należy zbierać wszystkie faktury i rachunki za dopłaty i przekazać je do swojej kasy chorych po osiągnięciu granicy obciążenia. Po kontroli kasa chorych wystawi zaświadczenie o zwolnieniu z obowiązku dopłaty za bieżący rok kalendarzowy.

Bezpłatne środki antykoncepcyjne

Do 22. roku życia można otrzymać na receptę bezpłatne środki antykoncepcyjne jako świadczenie kasy chorych ([§ 24a SGB V](#)). Wszystkie inne osoby z adresem zameldowania w Berlinie mogą zwrócić się do Centrów Zdrowia Seksualnego i Planowania Rodziny o przejęcie kosztów za środki antykoncepcyjne przepisane przez lekarza, jeżeli pobierają Alg II, zasiłek socjalny lub pomoc społeczną lub jeżeli dysponują nieznaczny dochodem. Centra mają charakter pozaokręgowy i znajdują się w [Charlottenburg-Wilmersdorf](#), [Friedrichshain-Kreuzberg](#), [Marzahn-Hellersdorf](#), [Mitte](#) i [Steglitz-Zehlendorf](#).

2. Zwolnienie z obowiązku płacenia abonamentu radiowo-telewizyjnego

Jako osoba pobierająca Alg II lub zasiłek socjalny można na wniosek być zwolnionym z obowiązku abonamentu radiowo-telewizyjnego. Osoby otrzymujące dodatek na dzieci i dodatek na dzieci nie mogą wnioskować o zwolnienie z tego obowiązku. Zwolnienie jest możliwe także w *szczególnych, ciężkich przypadkach*, jeżeli przykładowo naliczany, miesięczny dochód przekracza o mniej niż 18,36 euro zapotrzebowanie Alg II ([§ 4 Abs. 6 und 7 Rundfunkbeitragsstaatsvertrag](#)) [§ 4 ust. 6 i 7 umowy państwowej w sprawie abonamentu radiowo-telewizyjnego]). Sposób zaliczenia dochodu jest wyjaśniony w Rozdziale 9 „W jaki sposób zalicza się dochody?”).

Dalsze informacje znajdują się na stronie www.rundfunkbeitrag.de. Informacje są oferowane w wielu językach. Zaświadczenie dla Serwisu Składek jest dołączone do decyzji przyznającej Alg II.

3. Zwolnienie z udziału własnego na zakup materiałów do nauki w szkołach

W Berlinie uczniowie szkół podstawowych otrzymują wszystkie materiały do nauki, w szczególności podręczniki, zeszyty, słowniki i atlasy, bezpłatnie w formie pożyczki od szkoły. W szkołach średnich – od 7. klasy – rodzice muszą wnieść wkład własny w materiały do nauki, przy czym wkład własny wynosi maksymalnie 100 euro na ucznia i rok szkolny.

Jeżeli dana osoba otrzymuje przykładowo Alg II, dodatek mieszkaniowy, dodatek na dzieci, BAföG lub świadczenia dla osób ubiegających się o azyl, jest ona zwolniona z wnoszenia udziału własnego. Po przedłożeniu Berlin Pass BuT szkoła

bezpłatnie dostarcza takiemu dziecku wszystkie niezbędne materiały do nauki. Przesłanki świadczenia muszą być spełnione w momencie rozpoczęcia roku szkolnego w dniu 1 sierpnia danego roku a dowód ich spełnienia należy przedłożyć dyrekcji szkoły co najmniej na cztery tygodnie przed rozpoczęciem wakacji letnich. Dodatkowe informacje znajdują się na stronie www.berlin.de/sen/bildung/unterricht/medien/lehr-und-lernmittel.

4. Berlin-Pass i więcej

Jeśli dana osoba otrzymuje Alg II lub zasiłek socjalny, może uzyskać w Berlinie liczne zniżki. Często warunkiem otrzymania tych zniżek jest Berlin-Pass.

Berlin-Pass

[Berlin-Pass](#) można otrzymać w [Bürgerämtern](#) [Urzędach Spraw Obywatelskich] danego okręgu. W tym celu jest potrzebna decyzja Urzędu Pracy i zdjęcie paszportowe. Ponadto należy również okazać dowód osobisty lub paszport. Berlin-Pass jest przyznawany między innymi także osobom pobierającym dodatek mieszkaniowy, pomoc społeczną (SGB XII) i świadczenia dla osób ubiegających się o azyl. Samo pobieranie dodatku na dzieci bez dodatku mieszkaniowego nie jest jednak wystarczające.

✱ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące *Berlin-Pass i Berlin-Ticket S* w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]).

Berlin-Ticket S (bilet socjalny)

Jeżeli dana osoba posiada Berlin-Pass, może otrzymać indywidualny Berlin-Ticket S na autobusy i tramwaje za 27,50 euro we wszystkich punktach sprzedaży S-Bahn i Berliner Verkehrsbetriebe (BVG). Bilet składa się z biletu Berlin-Pass ze zdjęciem i oznaczenia wartości na dany miesiąc. Bilet zniżkowy jest również dostępny dla osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy.

Bezpłatny bilet uczniowski

Uczniowie w Berlinie mogą wnioskować o bezpłatny bilet uczniowski na transport publiczny. Dla strefy taryfowej AB większość uczniów może używać „fahrCard” jako potwierdzenia uprawnienia do przejazdu. Kartę tę można zamówić pod adresem www.bvg.de/schuelerticket. Więcej szczegółów jest dostępnych w Rozdziale 7 w Punkcie 1.2 f) „Transport szkolny”.

Familien-Pass

W cenie sześciu euro można przez cały rok otrzymać atrakcyjne zniżki na baseny, koncerty, kina, teatry, muzea i wiele innych obiektów w Berlinie i okolicach. Ponadto są też dodatkowe ulgi dla rodzin o niskich dochodach. Dalsze informacje i adresy punktów sprzedaży można znaleźć na stronie www.jugendkulturservice.de/de/ferien-und-familienzeit/berliner-familienpass.

Super-Ferien-Pass

W cenie dziewięciu euro młode osoby z Berlina do 18. roku życia mają bezpłatny wstęp na baseny kryte i odkryte Berliner Bäder-Betriebe we wszystkie dni świąteczne. Również zoo i ogród zwierzący oraz wieża radiowo-telewizyjna można zwiedzić za darmo z tym dokumentem. Dalsze informacje i adresy punktów sprzedaży można znaleźć na stronie www.jugendkulturservice.de/de/ferien-und-familienzeit/super-ferien-pass.

Bezpłatny udział w wydarzeniach kulturalnych

Organizacja charytatywna Kulturleben Berlin organizuje bezpłatne miejsca na imprezy kulturalne dla osób o niskich dochodach. Więcej informacji jest dostępnych na stronie: <https://kulturleben-berlin.de>.

Bilet 3-euro na wydarzenia kulturalne

Wiele berlińskich scen i sali koncertowych oferuje bilety w cenie trzech euro dla osób korzystających z Alg II lub zasiłku socjalnego, jeżeli bilety na występy nie są wyprzedane. Więcej informacji:

www.berlin.de/sen/kultur/kulturpolitik/kulturelle-teilhabe/ermaessigungen

Bezpłatne korzystanie z bibliotek

Jako osoba korzystająca ze świadczeń socjalnych można bezpłatnie korzystać z berlińskich bibliotek. Można tam znaleźć nie tylko książki, lecz również gazety i czasopisma, płyty CD lub DVD. Biblioteki publiczne w Berlinie oferują również możliwość bezpłatnego dostępu do Internetu. Adresy i dalsze informacje: <https://service.berlin.de/stadtbibliotheken/>

Centra Edukacji Dorosłych (VHS)

Berlińskie VHS oferują obniżone ceny kursów dla wielu grup osób. Więcej informacji dostępnych na stronie www.berlin.de/vhs/volkshochschulen/.

Szkoły muzyczne

Opłaty mogą zostać obniżone ze względów społecznych. Należy zapytać w danej szkole muzycznej. Adresy:

www.berlin.de/sen/kultur/kultureinrichtungen/musikschulen/adressen/

Oszczędzanie energii elektrycznej

Kampania Caritas „Stromspar-Check” (Kontrola oszczędności energii elektrycznej) pomaga osobom o niskich dochodach zmniejszyć zużycie energii elektrycznej. Oprócz informacji na temat oszczędzania energii otrzymują one również bezpłatnie energooszczędne żarówki lub przełączalne złącza wtykowe. Ponadto, jeżeli dana osoba chce wymienić starą lodówkę na model energooszczędny, może dostać 100 euro na nową lodówkę. Adresy: www.stromspar-check.de/standorte/standorte-liste.html

Środki spożywcze dla domu

Osoby, które mają mało pieniędzy, mogą raz w tygodniu otrzymać za jedno euro żywność w jednym z berlińskich biur wydających Berliner Tafel. Adresy: www.berliner-tafel.de/berliner-tafel

Rynki społeczne i społeczne domy towarowe

Na rynkach społecznych Goldnetz można kupić zabawki, naprawione rowery i wiele więcej za niewielkie pieniądze. Adresy: www.goldnetz-berlin.org/sozialmarkt.htm.
Odzież, artykuły gospodarstwa domowego, meble i urządzenia elektryczne w niskich cenach są dostępne w społecznych domach towarowych. Adresy: w wyszukiwarce należy wpisać „Sozialkaufhaus Berlin”.

Rozdział 19 | Gdzie można otrzymać porady i wsparcie?

1. Porady dotyczące Alg II

Na naszej platformie internetowej www.beratung-kann-helfen.de w menu „Beratung” [Doradztwo] można znaleźć wybór niezależnych ofert doradczych na temat zasiłku dla bezrobotnych II i zasiłku socjalnego w okręgach Berlina. W tym samym menu znajduje się przegląd usług społecznych na wiele innych tematów.

Stacje naszego mobilnego doradztwa Alg II można znaleźć na www.beratung-kann-helfen.de. Od kwietnia do października nasz autobus doradczy stoi bezpośrednio przed jednym z berlińskich urzędów pracy.

Porady są bezpłatne i poufne, na życzenie anonimowe. Proszę zabrać ze sobą niezbędne dokumenty na spotkanie.

2. Doradztwo w zakresie prawa najmu

Wszystkie dzielnice Berlina oferują bezpłatne pierwsze konsultacje w swojej dzielnicy. Informacje o miejscach udzielania porad i godzinach ich urzędowania można znaleźć na stronie

<https://stadtentwicklung.berlin.de/wohnen/mieterberatungen.shtml>.

Najemcy z Friedrichshain-Kreuzberg mogą skontaktować się ze spółką Asum w razie pytań dotyczących prawa najmu. Usługa doradztwa jest bezpłatna. Więcej informacji: www.asum-berlin.de/mieterberatung

W [Sozialdiakonischen Wohnungsnotfallhilfe Schöneberg](#) można raz w miesiącu, po wcześniejszym umówieniu się (tel: (0 30) 21 96 98 30) uzyskać bezpłatne porady dla najemców.

Porady Berliner Mieterverein lub Berliner Mietergemeinschaft wymagają, aby być członkiem tego stowarzyszenia. Dla osób uprawnionych do świadczeń według SGB II i SGB XII obowiązuje obniżona taryfa socjalna. W indywidualnych przypadkach Urząd Pracy przejmuje koszty członkostwa (patrz Rozdział 5 Punkt 3.4 e) „Członkostwo w związku najemców”).

3. Doradztwo dla dłużników

Uznane punkty doradcze

W tym miejscu osoby nadmiernie zadłużone otrzymują profesjonalną i bezpłatną pomoc:

www.berlin.de/sen/soziales/besondere-lebenssituationen/schuldner/anerkannte-beratungsstellen/

Zadłużenie energetyczne

Verbraucherzentrale Berlin oferuje doradztwo w zakresie zadłużenia energetycznego:

www.verbraucherzentrale-berlin.de/energie/energieschuldenberatung-25165

4. Porady dotyczące ciąży, porodu i rodziny

Ogólne porady dotyczące ciąży

Poradnie udzielają informacji o ustawowej ochronie kobiety w ciąży i zasiłku macierzyńskim, zasiłku wychowawczym i zasiłku na dziecko, świadczeniach dla osób samotnie wychowujących dziecko i bezrobotnych oraz świadczeniach kas chorych w okresie ciąży i po porodzie. Więcej informacji dostępnych na stronie:

www.berlin.de/sen/gesundheit/themen/schwangerschaft-und-kindergesundheit/schwangerschaft-und-familienplanung/allgemeine-schwangerenberatung

Doradztwo w zakresie rozwiązywania konfliktów w ciąży

Doradztwo w zakresie rozwiązywania konfliktów w ciąży pomaga ciężarnym kobietom w nagłych wypadkach lub w sytuacjach konfliktowych. Zgodnie z prawem niemieckim jest wymagana porada, aby aborcja mogła zostać przeprowadzona bez kary. Więcej informacji dostępnych na stronie:

www.berlin.de/sen/gesundheit/themen/schwangerschaft-und-kindergesundheit/schwangerschaft-und-familienplanung/schwangerschaftskonfliktberatung

Fundacja „Hilfe für die Familie”

Kobiety w ciąży i rodziny w Berlinie mogą uzupełniając do Alg II i zasiłku socjalnego otrzymać świadczenia z fundacji „Stiftung Hilfe für die Familie”.

Wsparcie dla kobiet w ciąży: www.stiftunghilfe.de/index.php?id=50

Wsparcie dla rodzin: www.stiftunghilfe.de/index.php?id=67

Ośrodki zdrowia seksualnego i planowania rodziny

Ośrodki doradzają w sprawach związanych z ciążą, planowaniem rodziny, małżeństwem i partnerstwem, jak również w sprawach dotyczących zakażeń przenoszonych drogą płciową, w tym HIV i AIDS.

Centra znajdują się w Charlottenburg-Wilmersdorf, Friedrichshain-Kreuzberg, Marzahn-Hellersdorf, Mitte i Steglitz-Zehlendorf:

<https://service.berlin.de/standorte/gesundheitsaemter>

5. Pomoc w przypadku grożącej lub istniejącej bezdomności

Można otrzymać pomoc, jeśli danej osobie grozi utrata mieszkania lub jeżeli dana osoba nie ma już mieszkania ani żadnych innych możliwości mieszkaniowych.

Pomoc społeczna w zakresie budownictwa mieszkaniowego okręgów

Lokalnie właściwym jest Urząd Opieki Społecznej w okręgu, w którym dana osoba

mieszka. W stosunku do osób nieposiadających stałego miejsca zamieszkania lub adresu zameldowania w Berlinie obowiązują odrębne przepisy.

Lokalizacje: <https://service.berlin.de/standorte/sozialaemter>

Niezależne ośrodki doradcze

- Zentrale Beratungsstelle für Menschen in Wohnungsnot
Levetzowstraße 12a, 10555 Berlin, Telefon: (0 30) 3 90 47 40
www.wohnungslos-berlin.de
- Beratungsstelle für Wohnungsnotfälle und Existenzsicherung GEBEWO pro
Taborstraße 17, 10997 Berlin, Telefon: (0 30) 53 15 68 50
www.gebewo-pro.de/beratungsstelle
- Immanuel Beratung Lichtenberg
Beratungsstelle
Bornitzstraße 73-75, Haus B, 10365 Berlin, Telefon: (0 30) 5 50 09 118
<https://beratung.immanuel.de/wo-wir-sind/berlin-lichtenberg/wohnhilfen/>

Przewodnik Kältehilfe Berlin

Adresy noclegowni w sytuacjach awaryjnych, kawiarni nocnych, ośrodków dziennych, punktów spotkań, kuchni supowych, opieki medycznej dla osób bezdomnych, poradnictwa, punktów z odzieżą i środkami higienicznymi. Dla systemu [iOS](#) i [Android](#) jest także dostępna bezpłatna aplikacja „Kältehilfe”.
www.kaeltehilfe-berlin.de

6. Doradztwo migracyjne

Potrzebujesz pomocy w znalezieniu odpowiedniego kursu językowego? Masz pytania dotyczące dokumentów od urzędów i władz? Potrzebujesz wsparcia, aby znaleźć szkołę, praktykę lub pracę?

Willkommenszentrum Berlin

Pierwszy punkt kontaktowy w przypadku pytań dotyczących prawa pobytu i prawa socjalnego, dostępu do rynku pracy, a także szkoleń i możliwości dalszego kształcenia. Porady są udzielane w wielu językach. Adres: Potsdamer Straße 65, 10785 Berlin, Telefon: (0 30) 90 17 23 26

Strona internetowa w dziewięciu językach: www.berlin.de/willkommenszentrum

Centra doradcze instytucji charytatywnych

Doradztwo migracyjne informuje, doradza i towarzyszy przy wszystkich pytaniach. W zależności od poradni, porady mogą być udzielane również w języku arabskim, francuskim, włoskim, polskim, rosyjskim, hiszpańskim i tureckim.

Przegląd ofert w okręgach Berlina:

www.berlin.de/labof_assets/zuwanderung/beratung-liga-wohlfahrtsverbaende.pdf

Berliner Beratungszentrum für Migration und Gute Arbeit BEMA

BEMA wspiera napływowych pracowników w zakresie dochodzenia ich praw pracowniczych i socjalnych. BEMA doradza w 13 różnych językach. Więcej informacji dostępnych na stronie: www.bema.berlin

Rada ds. Uchodźców w Berlinie

Pomocne wskazówki na temat prawa socjalnego i prawa cudzoziemców oraz obszerna książka adresowa na temat porad dla uchodźców w Berlinie: www.fluechtlingsrat-berlin.de. [Asylberatungs-Infoblatt](#) [Broszura Informacyjna poradnictwa azylowego] zawiera ośrodki doradztwa w zakresie problemów związanych z pobytem migrantów.

7. Doradztwo dla osób bez ubezpieczenia zdrowotnego

[Clearingstelle der Berliner Stadtmission](#) doradza osobom nieposiadającym dokumentów pobytowych, osobom z krajów UE i krajów trzecich oraz Niemcom nieposiadającym wystarczającego ubezpieczenia zdrowotnego. Podczas spotkania można wyjaśnić, czy można uzyskać dostęp do ubezpieczenia zdrowotnego. Porada jest bezpłatna, poufna i wielojęzyczna. Dane kontaktowe: Lehrter Straße 68 (w pobliżu dworca głównego), Telefon: (0 30) 6 90 33 59 72.

Medibüro Berlin organizuje dla osób bez statusu pobytu i bez ubezpieczenia zdrowotnego anonimowe i bezpłatne leczenie przez wykwalifikowany personel medyczny. Więcej informacji: <https://medibuero.de>

Za pośrednictwem Malteser Hilfsdienst osoby bez ubezpieczenia zdrowotnego mogą również znaleźć lekarzy i medycznych specjalistów, którzy przeprowadzą wstępne badania i zapewnią opiekę w nagłych przypadkach choroby, przy obrażeniach i w razie ciąży. Więcej informacji: www.malteser-berlin.de/angebote-und-leistungen/medizin-fuer-menschen-ohne-krankenversicherung.

8. Doradztwo w zakresie kształcenia ustawicznego

Przegląd wspieranych przez kraj związkowy Berlin punktów doradztwa w zakresie ustawicznego kształcenia zawodowego znajduje się na naszej platformie internetowej www.beratung-kann-helfen.de/beratung/beratungstellen/weiterbildung.

Specjalne oferty doradztwa

[Jugendberufsagentur Berlin](#) [Agencja pracy dla młodzieży Berlin] udziela porad i wspiera **młode osoby w wieku od 15 do 25 lat** w dwunastu lokalizacjach w celu znalezieniu odpowiedniego wykształcenia lub kierunku studiów.

Kobiety mogą również uzyskać poradę w kwestiach reorientacji zawodowej i dalszego kształcenia za pośrednictwem bezpłatnej infolinii 0800 4 54 02 99 (od poniedziałku do piątku w godz. 10.00–16.00). Więcej informacji na temat „Beratungsnetzwerk Berufsperspektiven für Frauen” (Sieci doradztwa zawodowego dla kobiet)” można znaleźć na stronie internetowej www.frauen-berufsperspektive.de/beratungstelefon.

Osoby niepełnosprawne i osoby zagrożone niepełnosprawnością mogą w razie pytań dotyczących rehabilitacji i uczestnictwa w życiu społecznym korzystać z „dodatkowego niezależnego doradztwa dotyczącego uczestnictwa w życiu społecznym” (EUTB). EUTB jest finansowane przez Federalne Ministerstwo Pracy i Spraw Socjalnych (BMAS). Adresy punktów doradztwa w Berlinie można znaleźć na następującej stronie www.teilhabeberatung.de/beratung/beratungsangebote-der-eutb.

ZAŁĄCZNIK

I. Dopuszczalne wydatki całkowite na koszty utrzymania i ogrzewania w Berlinie od 1 stycznia 2022

👉 **Uwaga:** Dopóki jest pobierany zasiłek dla bezrobotnych II, w przypadku nowego najmu czynsz zimny brutto nie może przekroczyć wartości referencyjnej (kolumna 2), a koszty ogrzewania nie mogą przekroczyć wartości granicznej (kolumna 4) – w razie potrzeby z dopłatami i potrąceniami. W przypadku obowiązujących umów najmu czynsz ciepły (czynsz zimny brutto i koszty ogrzewania) jest w całości przejmowany przez Urząd Pracy, jeżeli nie przekracza wartości dopuszczalnych wydatków całkowitych (kolumny 5–7).

✳️ Proszę również uwzględnić specjalne uregulowanie dotyczące pandemii koronawirusa dotyczące *kosztów mieszkania i ogrzewania* w naszych anglojęzycznych wskazówkach online „Jakie warunki obowiązują aktualnie, gdy składam wniosek o zasiłek dla bezrobotnych („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” (tutaj można znaleźć odpowiedni fragment w [deutschen Version](#) [wersji niemieckiej]).

Olej opałowy (wraz z centralnym zaopatrzeniem w ciepłą wodę)

Wielkość wspólnoty potrzeb Liczba osób	Wartość orientacyjna czynszu zimnego brutto miesięcznie w €	Powierzchnia budynku w m ²	Wartość graniczna kosztów ogrzewania miesięcznie w €	dopuszczalne wydatki całkowite mies. w €		
				Suma z kolumny 2 i 4	wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki (10%)	wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki i dopłatą z tytułu trudnej sytuacji (po 10%)
1	2	3	4	5	6	7
1	426,00	100-250	75,50	501,50	544,10	586,70
		251-500	73,50	499,50	542,10	584,70
		501-1000	71,50	497,50	540,10	582,70
		> 1000	69,50	495,50	538,10	580,70
2	515,45	100-250	98,15	613,60	665,15	716,69
		251-500	95,55	611,00	662,55	714,09
		501-1000	92,95	608,40	659,95	711,49
		> 1000	90,35	605,80	657,35	708,89
3	634,40	100-250	120,80	755,20	818,64	882,08
		251-500	117,60	752,00	815,44	878,88
		501-1000	114,40	748,80	812,24	875,68
		> 1000	111,20	745,60	809,04	872,48
4	713,70	100-250	135,90	849,60	920,97	992,34
		251-500	132,30	846,00	917,37	988,74
		501-1000	128,70	842,40	913,77	985,14
		>1000	125,10	838,80	910,17	981,54
5	857,82	100-250	154,02	1011,84	1097,62	1183,40
		251-500	149,94	1007,76	1093,54	1179,32
		501-1000	145,86	1003,68	1089,46	1175,24
		>1000	141,78	999,60	1085,38	1171,16
Na każdą kolejną osobę	100,92	100-250	18,12	119,04	129,13	139,22
		251-500	17,64	118,56	128,65	138,74
		501-1000	17,16	118,08	128,17	138,26
		>1000	16,68	117,60	127,69	137,78

Odliczenie od wartości granicznej dla kosztów ogrzewania przy zdecentralizowanym wytwarzaniem ciepłej wody użytkowej

Wielkość wspólnoty potrzeb	Odliczenie w € na miesiąc
1 osoba	7
2 osoby	9
3 osoby	11
4 osoby	12
5 osób	14
za każdą dodatkową osobę	2

W stosunku do mieszkań w **budownictwie socjalnym** (1. forma wsparcia), obowiązują o 10% wyższe wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto.

Gaz ziemny (wraz z centralnym zaopatrzeniem w ciepłą wodę)

Wielkość wspólnoty potrzeb Liczba osób	Wartość orientacyjna czynszu zimnego brutto miesięcznie w €	Powierzchnia budynku w m ²	Wartość graniczna kosztów ogrzewania miesięcznie w €	dopuszczalne wydatki całkowite mies. w €		
				Suma z kolumny 2 i 4	wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki (10%)	wraz z dopłatą za uniknięcie przeprowadzki i dopłatą z tytułu trudnej sytuacji (po 10%)
1	2	3	4	5	6	7
1	426,00	100-250	71,00	497,00	539,60	582,20
		251-500	66,00	492,00	534,60	577,20
		501-1000	61,50	487,50	530,10	572,70
		> 1000	58,50	484,50	527,10	569,70
2	515,45	100-250	92,30	607,75	659,30	710,84
		251-500	85,80	601,25	652,80	704,34
		501-1000	79,95	595,40	646,95	698,49
		> 1000	76,05	591,50	643,05	694,59
3	634,40	100-250	113,60	748,00	811,44	874,88
		251-500	105,60	740,00	803,44	866,88
		501-1000	98,40	732,80	796,24	859,68
		> 1000	93,60	728,00	791,44	854,88
4	713,70	100-250	127,80	841,50	912,87	984,24
		251-500	118,80	832,50	903,87	975,24
		501-1000	110,70	824,40	895,77	967,14
		>1000	105,30	819,00	890,37	961,74
5	857,82	100-250	144,84	1002,66	1088,44	1174,22
		251-500	134,64	992,46	1078,24	1164,02
		501-1000	125,46	983,28	1069,06	1154,84
		>1000	119,34	977,16	1062,94	1148,72
Na każdą kolejną osobę	100,92	100-250	17,04	117,96	128,05	138,14
		251-500	15,84	116,76	126,85	136,94
		501-1000	14,76	115,68	125,77	135,86
		>1000	14,04	114,96	125,05	135,14

Odliczenie od wartości granicznej dla kosztów ogrzewania przy zdecentralizowanym wytwarzaniem ciepłej wody użytkowej

Wielkość wspólnoty potrzeb	Odliczenie w € na miesiąc
1 osoba	7
2 osoby	9
3 osoby	11
4 osoby	12
5 osób	14
za każdą dodatkową osobę	2

W stosunku do mieszkań w **budownictwie socjalnym** (1. forma wsparcia), obowiązują o 10% wyższe wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto.

Ogrzewanie centralne (wraz z centralnym zaopatrzeniem w ciepłą wodę)

Wielkość wspólnoty potrzeb Liczba osób	Wartość orientacyjna czynszu zimnego brutto miesięcznie w €	Powierzchnia budynku w m ²	Wartość graniczna kosztów ogrzewania miesięcznie w €	dopuszczalne wydatki całkowite mies. w €		
				Suma z kolumny 2 i 4	wraz z dopłatą za uniknięcie przewodówki	wraz z dopłatą za uniknięcie przewodówki i dopłatą z tytułu trudnej sytuacji (po 10%)
1	2	3	4	5	6	7
1	426,00	100-250	94,00	520,00	562,60	605,20
		251-500	87,50	513,50	556,10	598,70
		501-1000	82,00	508,00	550,60	593,20
		> 1000	78,50	504,50	547,10	589,70
2	515,45	100-250	122,20	637,65	689,20	740,74
		251-500	113,75	629,20	680,75	732,29
		501-1000	106,60	622,05	673,60	725,14
		> 1000	102,05	617,50	669,05	720,59
3	634,40	100-250	150,40	784,80	848,24	911,68
		251-500	140,00	774,40	837,84	901,28
		501-1000	131,20	765,60	829,04	892,48
		> 1000	125,60	760,00	823,44	886,88
4	713,70	100-250	169,20	882,90	954,27	1025,64
		251-500	157,50	871,20	942,57	1013,94
		501-1000	147,60	861,30	932,67	1004,04
		>1000	141,30	855,00	926,37	997,74
5	857,82	100-250	191,76	1049,58	1135,36	1221,14
		251-500	178,50	1036,32	1122,10	1207,88
		501-1000	167,28	1025,10	1110,88	1196,66
		>1000	160,14	1017,96	1103,74	1189,52
Na każdą kolejną osobę	100,92	100-250	22,56	123,48	133,57	143,66
		251-500	21,00	121,92	132,01	142,10
		501-1000	19,68	120,60	130,69	140,78
		>1000	18,84	119,76	129,85	139,94

Odliczenie od wartości granicznej dla kosztów ogrzewania przy zdecentralizowanym wytwarzaniem ciepłej wody użytkowej

Wielkość wspólnoty potrzeb	Odliczenie w € na miesiąc
1 osoba	7
2 osoby	9
3 osoby	11
4 osoby	12
5 osób	14
za każdą dodatkową osobę	2

W stosunku do mieszkań w **budownictwie socjalnym** (1. forma wsparcia), obowiązują o 10% wyższe wartości orientacyjne dla czynszu zimnego brutto.

II. Źródła i dokumenty

Ustawy i rozporządzenia

Wszystkie ustawy i rozporządzenia wymienione w tekście można znaleźć w ich aktualnej wersji na stronie www.gesetze-im-internet.de. W polu „Wyszukiwanie tytułu” należy wpisać nazwę lub skrót odpowiedniej ustawy lub rozporządzenia.

Ustawa o prawie do pobytu i ustawa o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii są tam również dostępne w wersji angielskiej, jednak nie w obecnej wersji.

Ogólne Przepisy Administracyjne (AVV) dotyczące ustawy o swobodzie przemieszczania się obywateli Unii można znaleźć na stronie www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/bsvwvbund_03022016_MI12100972.htm.

Orzeczenia sądów niemieckich

Wiele orzeczeń niemieckich sądów społecznych (wszystkich trzech instancji) jest dostępnych w bazie danych www.sozialgerichtsbarkeit.de, a orzeczenia Federalnego Sądu Społecznego od 2010 roku są dostępne na stronie www.rechtsprechung-im-internet.de. Jeżeli jest znana sygnatura orzeczenia, należy ją wprowadzić w polu wyszukiwania bazy danych www.sozialgerichtsbarkeit.de. Aktualne orzeczenia Federalnego Sądu ds. Społecznych są dostępne na stronie internetowej www.bsg.bund.de.

Wybrane orzeczenia Sądu Społecznego w Berlinie oraz Sądu Społecznego Kraju Związkowego Berlin-Brandenburgia są dostępne w bazie danych orzecznictwa kraju związkowego Berlin pod adresem: <https://gesetze.berlin.de/bsbe/search> (kliknąć najpierw strzałkę po lewej stronie linku „Rechtsprechung” (Orzecznictwo), na otwartej liście kliknąć strzałkę obok „SO Sozialgericht” (SO Sąd Społeczny), a następnie „SO-2 Grundsicherung für Arbeitsuchende” (SO-2 Zabezpieczenie podstawowe dla osób poszukujących pracy)).

Rozporządzenie Federalnej Agencji ds. Pracy

Rozporządzenie dotyczące dostępności (EAO)

https://con.arbeitsagentur.de/prod/apok/ct/dam/download/documents/dok_ba_013034.pdf

Przepisy administracyjne

Wraz z Federalną Agencją ds. Pracy (BA) kraj związkowy Berlin tworzy w dzielnicach Berlina tzw. instytucje wspólne, czyli Urzędy Pracy. Kraj związkowy Berlin oraz Federalna Agencja ds. Pracy (BA) jako świadczeniodawcy udzielający świadczenia z tytułu zabezpieczenia podstawowego dla osób poszukujących pracy uchwalają – w określonym w [§ 6 Abs. 1 SGB II](#) zakresie właściwości – przepisy administracyjne („instrukcje”) dla swoich pracowników.

Wytyczne Senatu Berlina

Wszystkie wymienione w tekście berlińskie przepisy administracyjne można znaleźć w ich aktualnej wersji na naszej platformie doradczej: www.beratung-kann-helfen.de/service-und-infos/gesetze-und-co. Sądy społeczne nie są jednak związane wewnętrznymi instrukcjami urzędowymi.

Wytyczne Federalnej Agencji ds. Pracy

Wytyczne odzwierciedlają opinię prawną Federalnej Agencji ds. Pracy (BA) na temat poszczególnych norm prawnych. Pracownicy BA muszą stosować się do tych wytycznych. Sądy społeczne nie są związane tymi wytycznymi. Ponieważ wskazówki dotyczące wytycznych i zmiany na stronie internetowej BA często się zmieniają, linki do stron BA można znaleźć lepiej na naszej platformie doradczej: www.beratung-kann-helfen.de/service-und-infos/gesetze-und-co. Federalna Agencja ds. Pracy oferuje również bazę danych dla wybranych pytań: www.arbeitsagentur.de/veroeffentlichungen/wissensdatenbank-sgbii.

Instrukcja 201611028 z dnia 21.11.2016 (usługi tłumaczenia ustnego i pisemnego)

https://con.arbeitsagentur.de/prod/apok/ct/dam/download/documents/Weisung201611028_ba014503.pdf

Instrukcja 201806011 z dnia 20.06.2018 (potwierdzenia odbioru)

https://www.arbeitsagentur.de/datei/Weisung-201806011_ba018017.pdf

Wytyczna 201912003 z dnia 03.12.2019 (Sankcje)

<https://www.arbeitsagentur.de/datei/ba900098.pdf>

Prawo europejskie i międzynarodowe

Europejska Karta Praw Socjalnych (EFA)

W języku niemieckim: <https://rm.coe.int/168006379f>

W języku angielskim: <https://rm.coe.int/16800637c2>

W języku francuskim: <https://rm.coe.int/16800637f1>

W języku rosyjskim: <https://rm.coe.int/168006380f>

Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/883/2014-01-01> (we wszystkich ważnych językach europejskich)

Rozporządzenie (UE) nr 492/2011 w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2011/492/oj?locale=de> (we wszystkich ważnych językach europejskich)

Niemiecko-austriacka umowa o opiece społecznej i opiece nad młodzieżą z dnia 17 stycznia 1966

www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008233

Decyzja nr 1/80 Rady Stowarzyszenia EWG/Turcja w sprawie rozwoju Stowarzyszenia z dnia 19 września 1980 (w skrócie: ARB 1/80)

<https://www.migrationsrecht.net/kommentar-arb1-80-assoziationsratsbeschluss-ewg-tuerkei-arb-1/80.html>

Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (w skrócie: Umowa o wystąpieniu)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1580206007232&uri=CELEX%3A12019W/TXT%2802%29>

III. Dodatkowe informacje

Wnioski, instrukcje wypełniania i arkusze informacyjne Federalnej Agencji ds. Pracy

W centrum pobierania lub na stronie internetowej „Formulare A – Z” Federalnej Agencji ds. Pracy jest dostęp do wniosków i formularzy dotyczących zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku dla bezrobotnych II, samozatrudnienia, pracy w niepełnym wymiarze godzin i subwencji na wypadek niewypłacalności. Można również skorzystać z linku do pobrania arkuszy informacyjnych i instrukcji wypełniania. Wiele wniosków, arkuszy informacyjnych i instrukcji dotyczących wypełniania, w szczególności dotyczących zasiłku dla bezrobotnych II/zasiłku socjalnego, jest również dostępnych w innych językach.

Centrum Pobierania Federalnej Agencji ds. Pracy:

www.arbeitsagentur.de/arbeitslos-arbeit-finden/download-center-arbeitslos

Formularze A–Z: www.arbeitsagentur.de/formulare-a-z

Informacje Urzędu Federalnego ds. Migracji i Uchodźców (BAMF)

Kursy integracyjne

W języku niemieckim:

www.bamf.de/DE/Willkommen/DeutschLernen/Integrationskurse/integrationskurse-node.html

W języku angielskim:

<https://www.bamf.de/EN/Themen/Integration/ZugewanderteTeilnehmende/Integrationskurse/integrationskurse-node.html>

Zawodowe kursy językowe

W języku niemieckim:

www.bamf.de/DE/Willkommen/DeutschLernen/DeutschBeruf/Bundesprogramm-45a/bundesprogramm-45a-node.html

W języku angielskim:

<https://www.bamf.de/EN/Themen/Integration/ZugewanderteTeilnehmende/DeutschBeruf/deutsch-beruf.html?nn=282656>

Broszura Federalnego Ministerstwa Pracy i Spraw Socjalnych

Bezpieczeństwo socjalne w skrócie

Federalne Ministerstwo Pracy i Spraw Socjalnych publikuje broszurę „Bezpieczeństwo socjalne w skrócie”. Broszura dotyczy ubezpieczenia emerytalnego, zdrowotnego, opiekuńczego i wypadkowego, wspierania zatrudnienia, prawa pracy i zasiłków wychowawczych, rehabilitacji osób niepełnosprawnych, dodatków mieszkaniowych i pomocy społecznej.

Broszura jest również dostępna do pobrania w języku angielskim, francuskim, włoskim, hiszpańskim i tureckim www.bmas.de/DE/Service/Publikationen/a721-soziale-sicherung-ueberblick.html.

Informacje z różnych ministerstw federalnych na temat „Brexitu”

Wytyczne w sprawie prawa do pracy i świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego:

https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Internationales/faq-brexit.pdf?__blob=publicationFile&v=1

Informacje dla obywateli Zjednoczonego Królestwa i członków ich rodzin na temat prawa pobytu na mocy Umowy o wystąpieniu:

<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/faqs/DE/themen/verfassung/brexit/faqs-brexit.html>

Pozarządowe, niezależne podmioty dostarczające informacje

Tacheles e.V

Na stronie internetowej niezależnego stowarzyszenia bezrobotnych – Wuppertaler Erwerbslosenvereins Tacheles e.V. – można znaleźć m.in. informacje o zmianach w prawie i aktualnych orzeczeniach sądowych w formie pasków

informacyjnych orzecznictwa. Polecamy również newsletter Haralda Thomé, dostępny do subskrybowania na stronie <https://tacheles-sozialhilfe.de>.

Biuro Koordynacyjne Związkowych Grup Bezrobotnych (Koos)

Informacje na temat „Hartz IV” i innych tematów z zakresu prawa socjalnego można znaleźć na stronie internetowej Biura Koordynacyjnego Związkowych Grup Bezrobotnych stowarzyszenia Förderverein gewerkschaftliche Arbeitslosenarbeit e. V. Pomocna jest baza adresowa Centrów Doradztwa dla Bezrobotnych w Niemczech: www.erwerbslos.de

Poradnik jest dostępny do bezpłatnego pobrania na stronie
www.beratung-kann-helfen.de/algi-ratgeber

Aktualnie można pobrać poradnik w następujących językach:

arabski, bułgarski, angielski, włoski, polski, rumuński, hiszpański i turecki.

Nasze informacje – „Jakie zasady obowiązują obecnie przy składaniu wniosku o zasiłek dla bezrobotnych II („Hartz IV”) lub dodatek na dzieci?” – są regularnie aktualizowane i dostępne pod podanym adresem internetowym do pobrania w języku niemieckim i angielskim.

Berliner Arbeitslosenzentrum evangelischer Kirchenkreise e. V. (BALZ)

Biuro (brak porad)

Kirchstr. 4, 14163 Berlin

Telefon: (0 30) 2 00 09 40 15

vorstand@berliner-arbeitslosenzentrum.de

www.berliner-arbeitslosenzentrum.de

www.beratung-kann-helfen.de

Członek Krajowej Konferencji Przeciwdziałania Ubóstwu Berlin

